

ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน

ร้อยตำรวจโทหญิง อารยา ถาวรวันชัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

HERO IMAGE OF THE DEVIANT IN MASS MEDIA

Pol. Lt Araya Thawornwanchai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment if the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Public Relations
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1996

อารยา ถาวรวันชัย : ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน (HERO IMAGE OF THE DEVIANT IN MASS MEDIA) อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ; 151 หน้า
ISBN 974-636-878-8

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชนคือ เพื่อศึกษาถึงเนื้อหา, วิธีการนำเสนอและศึกษาถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอกรณีศึกษา 2 กรณี คือ หนู เชิญยิ้ม และสุรียัน คักดีโธสง, ศึกษาจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารและความเข้าใจของผู้รับสารว่าผู้รับสารได้รับสารตามความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่, ศึกษาถึงการตอบรับสารของผู้รับสารประเภทต่างๆ ต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายที่ปรากฏในสื่อมวลชน

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏพบว่าผู้ส่งสารได้ใช้กลยุทธ์และวิธีการต่างๆในการนำเสนอในการเปิดประเด็น, การปิดประเด็นที่นำเสนอ, การสร้างบรรยากาศในการนำเสนอ และสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอ โดยในเนื้อหาที่นำเสนอจะกล่าวถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำเสนอ รวมทั้งคุณูปการของกรณีศึกษาทั้งสอง ซึ่งรูปแบบของกลยุทธ์และวิธีการที่ผู้ส่งสารใช้นั้นจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความประพฤติเบี่ยงเบน

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอมี 4 ประการคือ ความน่าสนใจของความประพฤติเบี่ยงเบน, สถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกนำเสนอ, แนวคิดหลักในนำเสนอ, และจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสาร

ในส่วนของผู้ส่งสารนั้นพบว่ากระบวนการเข้ารหัสจะเป็นไปภายใต้จุดมุ่งหมาย, ทศนคติของผู้ส่งสาร, รวมทั้งตามลักษณะการปฏิบัติงานของสื่อ โดยมีปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลในการเลือกประเด็นเนื้อหาของผู้ร้ายกลับใจ เช่นความเบี่ยงเบนของประเด็นและตัวบุคคล, คู่แข่งของรายการ, ทศนคติของผู้ส่งสารต่อความเบี่ยงเบน และแรงกดดันอื่นๆจากสถาบันและสังคม

นอกจากนี้จากการศึกษาการถอดรหัสของผู้รับสารกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียน, ครู, พระสงฆ์, และเจ้าหน้าที่ผู้คุมขังนักโทษ พบว่าผู้รับสารกลุ่มต่างๆมีความเข้าใจในสารตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร และตีความสารในใจความหลักๆอย่างเป็นไปตามที่ผู้ส่งสารต้องการ อย่างไรก็ตามผู้รับสารแต่ละกลุ่มก็มีการถอดรหัสสารต่างกันไปตามภูมิหลังของกลุ่ม เช่นกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้คุมขังนักโทษจะมีมุมมองในทางลบต่อการกลับใจของกรณีศึกษา ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์จะมีมุมมองในทางบวกต่อผู้ที่กระทำความผิดและพร้อมจะให้อภัยเสมอ

HERO IMAGE / DEVIANT / MASS MEDIA

ARAYA THWORNWANCHAI : HERO IMAGE OF THE DEVIANT IN MASS MEDIA :

ASSIST. PROF. KANCHANA KAEWTHEP, Ph.D. 151 pp. ISBN 974-636-878-8

The research of this study purposes on the Hero Image of the Deviant in Mass Media is to study by presentation strategies in terms of content are the factors related to the presentation of two case studies, one by Nu Cheonyim, and the other by Suriyan Sakthisong. The study also focused on the purposes of senders in encoding of messages and the decoding of receivers, and how the various purposive receivers respond to the messages.

The study examined the strategies and procedures that appeared in the media content by means of content-opening, the conclusion of the presentation, the atmosphere, and of content proportion. The study revealed the benefits of the contents in two case studies. The presentation strategies used depends on the level of deviance. Four factors which influenced the presentation and content were the newsworthiness of deviance, present status of the above studies, the concept behind programmes and newspaper columns, and purpose of the broadcasting teams. For such a team, the encoding procedure was relied on purposes, and attitudes of the broadcasting team and the certain aspects of mass media production.

Such factors which influenced the selection of the material included in the consisted of the following level of deviance, competitiveness, attitudes of the broadcasting team and pressure from media organizations, not to mention society of large.

In addition, four groups of receivers including, students, teachers, monks, and correction officers were mainly abke to decoded the message(s) in the way the broadcasters wanted. However, each group decoded the message(s) differently by attributing a connotative meaning to the intended message(s). The group of correction officers would decode the message in negative way, while the group of monks would decode the same message in positive way.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผศ. ดร. กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยมาด้วยดีตลอด และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้ได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จึงขอขอบพระคุณ ณ ที่นี้ด้วย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ได้รับความกรุณาและความร่วมมือจากผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ ผู้กำกับละคร พิธีกรรายการต่างๆ และผู้รับสารกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ นอกจากนี้กรณีศึกษาทั้งสองท่าน คือ คุณหนู เชิญยิ้ม และคุณสุริยัน ศักดิ์โรสงซึ่งได้สละเวลาให้ข้อมูลและรายละเอียดต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา และที่ลืมไม่ได้คือ กลุ่มเพื่อนนิวกิตส์ ซึ่งได้แก่ พี่บอล พี่อ้อด พี่โหน่ง ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พี่เน็กและนิงที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในหลายๆด้าน และให้กำลังใจในการทำงานวิจัยชิ้นนี้มาโดยตลอด

อารยา ถาวรวันชัย

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1	บทนำ.....	1
	ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
	นิยามศัพท์.....	9
	ขอบเขตการวิจัย.....	9
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	34
	แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	36
	ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
	การนำเสนอข้อมูล.....	38
บทที่ 4	การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชน.....	40
บทที่ 5	การวิเคราะห์กระบวนการเข้ารหัสของผู้ส่งสาร.....	75
บทที่ 6	การวิเคราะห์การถอดรหัสของผู้รับสาร.....	112
บทที่ 7	สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	137
	รายการอ้างอิง.....	
	ประวัติผู้เขียน.....	

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันปัญหาสังคมของสังคมไทย นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปล้นชิงทรัพย์ การฆาตกรรม การข่มขืนกระทำชำเรา โสเภณี ยาเสพติด ฯลฯ อาชญากรรมประเภทต่างๆ ล้วนมีวิธีการและรูปแบบที่รุนแรงและร้ายแรงขึ้นมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้จากข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ เช่น การฆ่าหั่นศพ หรือ ตำรวจรถไฟที่บังคับให้เด็กหญิงร่วมเพศกับเพื่อนชายให้ดู หรือ ยาเสพติดประเภทยาบ้าได้ระบาดในหมู่เด็กวัยรุ่นในโรงเรียนแห่งหนึ่งและพบว่าครูผู้สอนนั่นเองที่เป็นผู้นำมาขายให้กับเด็กในโรงเรียน เป็นต้น จากสถิติคดีอาญาที่ราชอาณาจักเปรียบเทียบระหว่างปี 2536 และ 2537 ของกรมตำรวจ พบว่าคดีอาญาที่ได้รับแจ้งมีจำนวนเพิ่มขึ้นเกือบทุกประเภท มีบางประเภทเท่านั้นที่มีจำนวนลดลง (ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ กรมตำรวจ, 2538) บุคคลที่ถูกเรียกว่าเป็นผู้กระทำผิด (delinquent) หรือเป็นผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน (deviant) ในกรณีต่างๆ นั้น นอกเหนือจากสาเหตุทางด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยาบางประการแล้ว อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ บุคคลเหล่านี้ได้รับการตีตรา (labeling) จากสังคมว่าเป็นผู้กระทำผิด , ผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน เป็นผู้ฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคมทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคม ดังที่ Becker ได้ให้ทัศนะในแง่ของการเบี่ยงเบนภายใต้ทฤษฎีตีตราไว้ว่า

“พฤติกรรมเบี่ยงเบนมิใช่เป็นคุณลักษณะของการกระทำ แต่เป็นผลของการที่ผู้อื่นตีตราให้มากกว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนคือผู้ที่บุคคลอื่นเอาตรามาติดไว้ได้สำเร็จนั่นเอง” (Becker , 1972)

พฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจอธิบายได้ในความหมายของพฤติกรรมที่ขาดคุณค่าทางสังคมได้อีกด้วย ซึ่งความหมายนี้รวมถึง สภาวะปัญญาอ่อน ตาบอด ความน่าเกลียดและความบกพร่องพิการทางร่างกายอื่นๆ ความเจ็บป่วยทุกชนิด การขอทานเขากิน การประกอบอาชีพที่น่ารังเกียจ การประกอบอาชญากรรม และ“การมีอดีตที่น่าละอาย”นั้น เหล่านี้ล้วนมีคุณสมบัติเหมือนกันตรงที่เมื่อลักษณะของมันปรากฏออกมาสู่สังคม สังคมจะทำให้เจ้าของลักษณะดังกล่าว

แสดงบทบาทที่ด้อยความสำคัญลงทันทีกลายเป็นการประทับตราจากสังคมตลอดไปและสร้างปัญหาให้กับผู้แสดงที่ถูกประทับตราและบุคคลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีผลกระทบต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการกระทำระหว่างกันทางสังคม (ปาริชาติ สุขุม, 2524) ซึ่งเมื่อบุคคลเหล่านี้ถูกกำหนดให้มีความหมายดังกล่าวแล้วจะมีผลสำคัญต่อพฤติกรรมหรือบุคคลนั้น เช่น ถ้าใครถูกตราหน้าว่าเป็นคนโง่หรือเป็นอาชญากร คนทั้งหลายก็จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นแตกต่างไปจากการปฏิบัติต่อคนทั่วไป แม้แต่คนที่ถูกตราหน้าว่าเป็นคนโง่หรือเป็นคนเลวเองก็จะพลอยรู้สึกว่าเป็นคนโง่ (หรือคนเลว) ไปด้วย (ยุทธ ศักดิ์เดชะยนต์, 2524)

การสื่อสารมวลชนนับเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และสถานภาพของบุคคลต่างๆ ในสังคมจากการตีตราให้เกิดลักษณะ stereotype เช่น เด็กวัยรุ่นจากสลัมมักจะเป็นภาพของหัวขโมยหรือเด็กเกเร แม่ค้าในตลาดจะปากร้าย ตำรวจจะเป็นคนดี คนขี่มอเตอร์ไซด์รับจ้างมีแว่นไหมจะเป็นผู้ร้ายมากกว่าคนขับรถเบนซ์หรือชาวนาจะยากจน เป็นต้น โดยที่บุคคลผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนจะถูกสื่อมวลชนสร้างภาพไปในทางลบ เป็นคนเลว เป็นอาชญากร เป็นผู้สร้างปัญหาให้กับสังคม และเป็นบุคคลที่ไม่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ในเรื่องเนื้อหาของสื่อมวลชน กาญจนาก้าวเทพ และ ศิริชัย ศิริกายะได้กล่าวถึงลักษณะเนื้อหาแบบ stereotype ของสื่อมวลชนไว้ว่า

“เนื้อหาของสื่อจะให้ภาพที่เป็นพิมพ์เดียวกัน (stereotype) ของคนกลุ่มน้อยหรือพวกนอกกลุ่มบางพวก เช่น ผู้หญิง ชนชาติส่วนน้อย ผู้ปฏิบัติงานของสหภาพแรงงาน คนยากจน ผู้อพยพ ถึงแม้ว่าภายในลักษณะ stereotype ที่นำมาเสนอนั้น จะมีส่วนเสี้ยวของความเป็นจริงปะปนอยู่บ้างก็ตาม แต่ทว่าลักษณะที่สื่อมวลชนนำภาพเหล่านี้มาเสนอในลักษณะที่คับแคบมองอยู่แต่เพียงแง่มุมเดียวซ้ำๆ ซากๆ และติดจะรังเกียจเดียดฉันท์ ก็สะท้อนให้เห็นถึงขีดจำกัดของตัวสื่อมวลชนเองที่ไม่อาจเข้าถึงความเป็นจริงที่แท้จริงของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้ หรือมิฉะนั้นก็อาจจะเป็นการบิดเบือนความเป็นจริงเสียด้วยซ้ำไป” (กาญจนาก้าวเทพ , ศิริชัย ศิริกายะ, 2533)

ในปัจจุบันมักจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนในด้านลบเสมอ กล่าวคือมักจะอ้างกันว่า สภาพความเสื่อมโทรมทั้งหลายทางด้านจิตใจและศีลธรรมของคนในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งของเด็กนั้นเกิดจากอิทธิพลของสื่อมวลชน เพราะสื่อมวลชนเป็นผู้เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอาชญากรรม , ความโหดร้ายทารุณ , ภาพและเรื่องลามกอนาจาร จนทำให้คนเลียนแบบอย่างจากเรื่องราวที่ปรากฏในสื่อมวลชน (ประมะ สตะเวทิน, 2533) เมื่อเกิดปัญหายาเสพติดระบาดมากในหมู่วัยรุ่น มีการวิเคราะห์ว่าดาราวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดเป็นตัวละครสำคัญในแง่การเลียนแบบ ดังเช่นกรณีที่เป็นข่าวเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2538 ว่า นักร้องชายผู้หนึ่งถูกจับใน

ข้อหาเสพยาเสพติดและมียาเสพติดในครอบครอง (น.ส.พ.เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 13 พ.ย. 2538) สื่อมวลชนได้รับผลกระทบจากการวิพากษ์วิจารณ์โดยตรง เนื่องจากเป็นผู้นำเสนอภาพดาราเหล่านั้นให้ปรากฏในสื่อต่างๆ ซึ่งถูกถ่ายทอดไปยังผู้รับสารและอาจทำให้ผู้รับสารที่เป็นวัยรุ่นเอาเป็นแบบอย่างได้ จึงมีการเขียนตำหนิตายดาราที่ติดยาเสพติดในสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ พร้อมทั้งดักเตือนวัยรุ่นทั้งหลายไม่ให้เอาเป็นแบบอย่าง (กรณีของนางแบบนู้ดก็เช่นเดียวกัน)

ในขณะที่สื่อมวลชนพยายามสร้างภาพของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนให้กลายเป็นผู้ร้าย เป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับ บางครั้งดาราเหล่านั้นถูกนำเสนอในลักษณะที่ถูกกล่าวหา, ตำหนิ, และใช้ถ้อยคำในการตีตราในลักษณะที่เป็นคนเลว สร้างมลทิน (stigmatize) ให้เกิดขึ้นในบุคคลเหล่านั้น แต่กลับมีปรากฏการณ์ที่แปลกออกไป คือ เมื่อประมาณปี 2538 ที่ผ่านมามีสื่อมวลชนบางรายการที่นำเอาดาราวัยรุ่นและดาราตลกที่เคยติดยาเสพติด หรือผู้ที่เคยต้องโทษในคดีฆ่าคนตายมาออกรายการ ให้สัมภาษณ์ในสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ถึงความเป็นมาของตนเอง อดีตที่เลวร้าย ผลที่ได้รับจากการกระทำนั้น ให้ข้อคิดเตือนใจแก่ผู้ชม และยกย่องสรรเสริญว่าสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ (รายการละครแห่งชีวิต , รายการสี่ทুমส์แควร์ เป็นต้น)ซึ่งสื่อมวลชนนำเสนอภาพดังกล่าวในลักษณะของการสร้าง “วีรบุรุษ” จาก “ผู้ร้ายกลับใจ”

ตามปกติการที่บุคคลจะกลายเป็นวีรบุรุษได้นั้น ในอดีตบุคคลนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจหรือความสามารถในตนเอง จนเป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับในหมู่คนทั่วไปเป็นเวลายาวนาน ความเป็นวีรบุรุษนั้นจะต้องได้มาจากการกระทำสิ่งใดที่มีความยิ่งใหญ่ เช่น นักรบ หรือ ผู้นำทางศาสนาที่ต้องต่อสู้ฝ่าฟันมาด้วยความยากลำบาก และวีรบุรุษนั้นจะกลายเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงจากความสามารถของตนเอง โดยจะต้องมีความสามารถเป็นที่ประจักษ์เสียก่อน แล้วจึงกลายเป็นผู้มีชื่อเสียง (Boorstin, 1964) สื่อมวลชนจะทำหน้าที่ในการสร้างวีรบุรุษ (hero) ให้เป็นผู้มีชื่อเสียง (celebrity) แต่ในปัจจุบันบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษนั้น บางครั้งไม่จำเป็นต้องต่อสู้ฝ่าฟันเสียเลือดเสียเนื้อเพื่อคนอื่น ๆ มากมาย ไม่จำเป็นต้องเอาชนะศัตรูเพียงแต่เอาชนะใจตนเอง บังคับตนเองให้อยู่ในวิถีทางของการเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ได้ ผู้ที่ต่อสู้ฝ่าฟันกับ “ความเลวของตนเอง” ได้สำเร็จ ได้กลายเป็นผู้ที่ถูกสื่อมวลชนนำเสนอในลักษณะของผู้กล้า (กล้ายอมรับความผิด กล้าเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นคนดี) เป็นวีรบุรุษ เป็นแบบอย่างของผู้ที่ล้มแล้วลุกได้ซึ่งสังคมไทยยอมให้อภัยและให้โอกาสบุคคลเหล่านั้นได้ สื่อมวลชนกลายเป็นผู้ที่ทำให้บุคคลเหล่านี้เป็นวีรบุรุษ เป็นคนดังและมีชื่อเสียงได้ ในหลายกรณีก็ปรากฏว่าสื่อมวลชนได้สร้างให้ “คนมีชื่อเสียง” ก่อนที่จะเป็น “วีรบุรุษ” (สร้างบุคคลให้กลายเป็น celebrity ก่อน แล้วบุคคลนั้นจึงกลายเป็น hero) และที่สำคัญการสร้างควมมีชื่อเสียงให้กับ “ผู้ร้ายกลับใจ” นี้เท่ากับเป็นการสร้าง “ผู้ร้าย” (villain) ให้เป็น “ผู้มีชื่อเสียง” (celebrity)

นั่นเอง (สร้างผู้ร้ายให้กลายเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงจากนั้นจึงกลายเป็นวีรบุรุษ) ซึ่งในกรณีดังกล่าว นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่แปลกใหม่จากหลักการทำงานของสื่อมวลชน

จึงอาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนได้มีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจ และยังสร้างสถานภาพ “ผู้ร้ายกลับใจ” ให้กับบุคคลเหล่านี้ด้วย ดังที่ Schramm ได้กล่าวถึงบทบาทหนึ่งของสื่อมวลชนไว้ คือ สื่อมวลชนสามารถสร้างสถานภาพให้กับบุคคลได้ (Schramm, 1964) กล่าวคือ สื่อมวลชนสามารถช่วยเสริมสร้างชื่อเสียงให้แก่บุคคล โดยการรับรอง หรือ สรรเสริญผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งสถานภาพทางสังคมจริงๆ นั้นบุคคลเหล่านี้ก็คือ ผู้ที่เคยกระทำผิดเป็นอาชญากร หรือ เป็นผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนนั่นเอง

ความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นถูกจัดแบ่งเป็นประเภทตามลักษณะของความเบี่ยงเบน ซึ่งในทางสังคมวิทยานั้นได้มีการแบ่งประเภทของความเบี่ยงเบนในบุคคล ในขณะที่สื่อมวลชนแบ่งประเภทของความเบี่ยงเบนเป็นทั้งในบุคคลและเหตุการณ์ ในทางสังคมวิทยาได้แบ่งประเภทของความเบี่ยงเบนไว้หลาย ๆ แบบ

แม้ว่าการนิยามความเบี่ยงเบนมิได้เป็นเรื่องง่าย ๆ และพฤติกรรมที่จัดว่าเบี่ยงเบนก็แตกต่างกันไปตามกลุ่มสังคมและวัฒนธรรม แม้กระนั้นก็ยังมิมีผู้พยายามจัดแบ่งความเบี่ยงเบนออกเป็นประเภท ๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา Daniel Glaser (อ้างจาก Clinard, 1974) ได้แบ่งความเบี่ยงเบนออกกว้าง ๆ เป็น 7 ประเภท ดังต่อไปนี้ (ถาวร เกิดเกียรติพงศ์, 2523)

1. การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย (predatory acts) ได้แก่ การกระทำที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า อาชญากรรม ซึ่งแบ่งแยกออกเป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ การกระทำที่มุ่งเอาทรัพย์สินสมบัติหรือเงินทอง และ การกระทำผิดต่อบุคคลอื่นทำให้ได้รับบาดเจ็บหรือได้รับความเสียหาย

2. การบริโภคสิ่งของหรือบริการที่ต้องห้าม (deviant consumption) หมายถึงการใช้สินค้าหรือบริการต่างๆ ที่ผู้มีอำนาจในระบบสังคมลงความเห็นคัดค้านไม่ยอมรับ ซึ่งเรื่องนี้แตกต่างกันไปตามสถานที่และเวลา ความเบี่ยงเบนประเภทนี้หมายรวมถึง การดื่มสุรา สูบกัญชา ฯลฯ หรือการใช้บริการต่างๆ เช่น โสเภณี และการพนัน แม้ที่จริงการกระทำต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ไม่มีผู้รับเคราะห์ที่ชัดแจ้ง คนที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าวแล้ว มักกล่าวว่าผู้กระทำเองเป็นผู้ได้รับความเสียหาย และอ้างว่าเป็นกิจกรรมที่ชั่วร้าย หรือการกระทำบางอย่าง ก็เป็นการกระทำทารุณต่อตนเอง

3. การขายสิ่งที่ต้องห้าม (deviant selling) พาดพิงถึงผู้จัดหาบริการสำหรับผู้บริโภคสิ่งของหรือบริการที่ผิดกฎหมาย พฤติกรรมประเภทนี้จะเบี่ยงเบนอย่างแจ่มชัดเมื่อมีเรื่อง

เงินทองเข้าเกี่ยวข้องด้วย ยกตัวอย่างเช่น โสเภณี และโดยเฉพาะพวกแมงดาเบี่ยงเบนมากกว่าผู้ไปใช้บริการ เป็นต้น

4. การแสดงที่เบี่ยงเบน (deviant performance) ครอบคลุมพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แม้จะไม่ทำให้คนอื่นได้รับความเสียหายโดยตรง แต่ก็มีความรังเกียจและไม่เห็นด้วย และโดยปกติถ้ากระทำในที่สาธารณะก็ไม่ผิด การเปลือยกายและการเมาสุราอาละวาดในที่สาธารณะจะเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน

5. ความเชื่อที่เบี่ยงเบน (deviant belief) ในปัจจุบันได้แก่ ความคิดของคนประเภทหัวรุนแรงและเกี่ยวข้องกับการเมือง ยกตัวอย่างคนที่อยู่ในสังคมที่สมาชิกส่วนใหญ่ยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่หันไปฝักใฝ่ในระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ก็ถือว่าเป็นความเชื่อที่เบี่ยงเบน เป็นต้น

6. อัตวินิบาตกรรม (suicide) การฆ่าตัวตายจะเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือสอดคล้องกับบรรทัดฐานขึ้นอยู่กับสถานการณ์แวดล้อม การยอมตายในสงครามเพื่อรักษาชีวิตคนอื่น ๆ นับเป็นวีรกรรม แต่การฆ่าตัวตายเพื่อหนีความทุกข์ยาก หนีปัญหาหรือโลกเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน

7. คุณสมบัติที่เบี่ยงเบน (deviant attributes) สภาพการเป็นคนเตี้ยแคระถูกตัดแขนขาเนื่องจากการผ่าตัด พวกสมองพิการ ตาบอด และปัญญาอ่อน อาจยังผลให้บุคคลได้รับการปฏิบัติต่อในทำนองเป็นที่น่ารังเกียจในหลายๆ สถานการณ์

ทางด้านสื่อสารมวลชนนั้นได้แบ่งมิติของความเบี่ยงเบนจากเกณฑ์เรื่องคุณค่าของข่าวหรือความน่าสนใจ(newsworthiness)ที่ปรากฏในสื่อมวลชน (Pamela J. Shoemaker, Tsan-kuo Chang, Nancy Brendlinger) ตามปกติสื่อมวลชนจะให้สถานภาพของความเบี่ยงเบนไว้ตามคุณสมบัติต่อไปนี้

1. ความแปลกใหม่ (Novelty) เป็นตัวบ่งชี้ที่เห็นได้ชัดที่สุดของความเบี่ยงเบน เพราะบุคคลหรือเหตุการณ์ที่แปลกประหลาดนั้นดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่เบี่ยงเบน รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ยากและเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึงด้วย (Galtung&Ruge, 1965) เช่น เหตุการณ์เครื่องบินตกก็นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่เบี่ยงเบนเพราะโดยปกติเครื่องบินจะไม่ตก หรือ การผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจครั้งแรกเคยเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ยากยิ่ง แต่ปัจจุบันกลับกลายเป็นเรื่องที่ไม่มีความแปลกใหม่เสียแล้ว ในเหตุการณ์แปลกใหม่บางเหตุการณ์ถ้าจำนวนครั้งของการเกิดเพิ่มมากขึ้นก็จะไม่ใช่สิ่งที่เบี่ยงเบนหรือเบี่ยงเบนน้อยลงไป ดังนั้นการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจจะได้รับความสนใจอย่างมากอีก ก็คือการใช้อวัยวะเทียม หรือการอวัยวะของสัตว์มาแทน จนกระทั่งเหตุการณ์เช่นนี้กลายเป็นเรื่องปกติก็จะลดความเบี่ยงเบนหรือความน่าสนใจลง

2. **ความขัดแย้ง (Conflict)** ความขัดแย้งและการโต้เถียงเป็นที่น่าสนใจเพราะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในประเพณี, ค่านิยม, และความเปลี่ยนแปลงในสภาพที่เป็นอยู่ ความขัดแย้งนี้รวมไปถึง ความไม่ลงรอยและการแข่งขันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มด้วย ความเบี่ยงเบนจะเกิดขึ้นเมื่อมีคนต่อต้านบรรทัดฐานเดิม ตัวอย่างเช่น กลุ่มทางการเมืองที่มีผู้สนใจในเรื่องเดียวกันเป็นสมาชิกและสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือบรรทัดฐานบางอย่าง พฤติกรรมแบบนี้จะจัดเป็นความเบี่ยงเบนเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎเกณฑ์หรือโครงสร้างเดิมที่มีอยู่

3. **ความสะเทือนอารมณ์ (Sensationalism)** Culbertson และ Lambert(1973) ได้กล่าวว่า ความสะเทือนอารมณ์นั้นคล้ายคลึงกับความขัดแย้ง แต่ความสะเทือนอารมณ์เน้นที่เรื่องราวของความรุนแรงและอาชญากรรม ความรุนแรงและอาชญากรรมเป็นประเภทหนึ่งของความเบี่ยงเบน โดยที่บุคคลเหล่านั้นฝ่าฝืนบรรทัดฐานแห่งความประพฤติ อาชญากรรมนั้นฝ่าฝืนบรรทัดฐาน , กฎหมายของสังคม จึงกลายเป็นจุดสนใจของตัวแทนในกระบวนการควบคุมทางสังคม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ทางกฎหมายและสื่อมวลชน บางครั้งเมื่อตำรวจพบเบาะแสของอาชญากรรมก็จะรายงานไปยังสื่อมวลชนหรือบางครั้งอาจทำงานร่วมกันในการปราบปรามอาชญากรรม (ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม) ในการควบคุมจำนวนของอาชญากรรมหรือผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในสังคม ฝ่ายหนึ่งลงโทษการประพฤติเบี่ยงเบนผ่านกลไกทางกฎหมาย และอีกฝ่ายหนึ่งลงโทษโดยการเผยแพร่ออกไปและทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง (แต่ปัจจุบันมีปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งกับหลักการนี้เสียแล้ว)

การนำเสนอเหตุการณ์หรือบุคคลเหล่านั้นบางครั้งเป็นการสะท้อนถึงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ประพฤติเบี่ยงเบน และกลยุทธ์ในการหาข่าวนั้นอาจทำให้สิ่งที่ปรากฏในสื่อมวลชนกลายเป็นเรื่องของพวกประพฤติเบี่ยงเบนมากกว่าเรื่องของคนปกติทั่วไปเสียอีก

4. **ความสำคัญ หรือความมีชื่อเสียง (Prominence)** ความน่าสนใจนั้นได้หมายรวมถึงบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือบุคคลที่อื้อฉาวด้วยเหตุผลบางประการด้วย Galtung และ Ruge(1965) กล่าวว่า ยิ่งบุคคลมีความสำคัญต่อสังคมมากเท่าใดการกระทำของบุคคลนั้นจะปรากฏในสื่อมวลชนมากเท่านั้น เช่น เมื่อประธานาธิบดีเป็นหวัด นักข่าวก็จะขอสัมภาษณ์ถึงอาการหวัดนั้น หรือเมื่อดาราดังแต่งงานหรือหย่าก็จะเป็นข่าวดังไปในวงกว้าง บุคคลเหล่านี้จะมีความน่าสนใจไม่ใช่เพราะความสามารถโดยธรรมชาติของตัวเอง แต่เป็นเพราะมีธรรมชาติของบุคคลอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วยมากกว่า ดาราหนังหรือนักการเมืองมีชื่อเสียงเพราะพวกเขาเหล่านั้นมีความแตกต่างจากพวกเรา พวกเขาเบี่ยงเบนเมื่อเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานของกิจวัตรประจำวันของบุคคลทั่วไป เช่น การทำงาน รายได้ หรือ ความสามารถเฉพาะตัว ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็น

ความแตกต่างหรือความเบี่ยงเบนซึ่งทำให้ชีวิตของพวกเขาน่าสนใจสำหรับบุคคลอื่น ถ้าพวกเขาไม่แตกต่างจากคนอื่น ๆ เมื่อนั้นกิจกรรมของพวกเขาจะไม่น่าสนใจ

จากคุณลักษณะของการเบี่ยงเบนที่ถูกสื่อมวลชนนำเสนอ นั้น พบได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับความเบี่ยงเบนที่ปรากฏในสื่อมวลชนไทยด้วย ในกรณีของการนำเสนอผู้ร้ายกลับใจนั้นมักจะเป็นการสัมภาษณ์ถึงอดีตความเป็นมาของบุคคลเหล่านั้น ในวิทยุและโทรทัศน์จะเป็นรายการที่เรียกว่าทอล์คโชว์ หรือในนิตยสารก็จะเป็นการสัมภาษณ์ในคอลัมน์ของการสัมภาษณ์ และในหนังสือพิมพ์จะเป็นการเขียนข่าวถึงอาจมีคำพูดของผู้เป็นข่าวมาแสดงบ้าง และกรณีที่เคยปรากฏในสื่อมวลชนนั้น ตัวอย่างเช่น ดาราวัยรุ่นที่เคยติดยาเสพติด ดาราตลกที่เติบโตในสลัมเคยติดยาเสพติดและเคยชกชิงวิ่งราว ผู้ที่เคยต้องโทษคดีฆ่าคนตาย เป็นต้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเมื่อสื่อมวลชนมีการนำเสนอ “วีรบุรุษ” หรือ “แบบอย่าง” จากผู้ที่เคยกระทำผิดหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเหล่านี้ ทั้งๆที่เคยวิพากษ์วิจารณ์กันว่าบุคคลเช่นนี้ไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง และการกระทำดังกล่าวก็นับว่าเป็นการกระทำที่เสี่ยงต่อการเกิดผลร้ายที่จะตามมา ดังเช่นงานวิจัยของ ศิริพงษ์ สุทธิโยธิน (2535) ได้กล่าวถึงเนื้อหาที่ส่อแหลมและอาจก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียก็ได้

“เรื่องราวที่นำเสนอในรายการทไวไลท์โชว์นั้น มักจะเป็นเรื่องราวที่มีลักษณะค่อนข้างจะรุนแรงในความรู้สึกของผู้ชม และบางครั้งอาจจะมีลักษณะที่หมิ่นเหม่ระหว่างความควรหรือไม่ควรที่จะนำมาเผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์ เช่น เรื่องเกี่ยวกับชีวิตของผู้ติดยาเสพติด เรื่องของชีวิตของมือปืนรับจ้าง ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ค่อนข้างไปให้ความสนใจอยากรู้อยากเห็นเพราะเป็นเรื่องที่ไม่เคยเห็นมาก่อน แต่ในการนำเสนอเนื้อหานั้นจะต้องเลือกแง่มุมที่น่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ชม และไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ซึ่งถ้าผู้ผลิตจับแง่มุมอื่นที่เป็นด้านลบมาเสนอ ก็อาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่สังคมได้ ฉะนั้นเรื่องเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่หมิ่นเหม่ต่อความรู้สึกของผู้ชมมากกว่าจะสมควรหรือไม่ที่จะนำมาเผยแพร่ เพราะถ้าผู้ชมที่เป็นเด็กไม่เข้าใจเจตนาของผู้ผลิตรายการก็จะนำไปเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีได้ เพราะเด็กและเยาวชนมักมีนิสัยชอบเลียนแบบ”

จึงเป็นที่มาของความสนใจของผู้วิจัยว่าทำไมสื่อมวลชนจึงได้นำเสนอภาพลักษณ์ของ “วีรบุรุษ” แบบ “ผู้ร้ายกลับใจ” เพราะเหตุผลในรูปแบบดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าว ทำไมจึงไม่นำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษในแบบของผู้ที่เป็นคนดีตั้งแต่ต้นจนปลาย บุคคลในลักษณะดังกล่าวไม่ได้ปรากฏในสื่อมวลชนอย่างฮือฮามากนัก วิธีดังกล่าวใช้ไม่ได้ผลในสังคมไทยปัจจุบันหรืออย่างไร ปัจจัยใดทำให้สื่อมวลชนต้องสร้างภาพ

ลักษณะของวีรบุรุษจากผู้ร้ายกลับใจ ซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลเหล่านี้เคยกระทำผิด และปัจจุบันกลับตัวเป็นคนดีได้ แตกต่างจากกรณีอื่นๆ ที่ให้ผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนปรากฏในสื่อมวลชน และหากผู้ส่งสารต้องการจะสื่อความหมายให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จะต้องมีส่วนขั้นตอนในการเข้ารหัสอย่างไร รูปแบบและวิธีการในการนำเสนอเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่และยอมรับในวิธีดังกล่าวอย่างไร

ปัญหานำการวิจัย

1. เนื้อหาและวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชนมีลักษณะอย่างไร
2. ปัจจัยใดบ้างที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณ์ “วีรบุรุษ” และการสร้างสถานภาพ “ผู้ร้ายกลับใจ” ของสื่อมวลชน
3. ผู้ส่งสารมีจุดมุ่งหมายอย่างไรในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจในสื่อมวลชน
4. ผู้รับสารมีความเข้าใจในสารที่นำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจในสื่อมวลชนตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารหรือไม่
5. ผู้รับสารกลุ่มต่างๆ มีการตอบรับสารที่นำเสนอภาพลักษณ์แบบวีรบุรุษของผู้ร้ายกลับใจในสื่อมวลชนอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงเนื้อหาและวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีเข้ามาเกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจในสื่อมวลชน
3. เพื่อศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารและความเข้าใจของผู้รับสารว่าผู้รับสารได้รับสารตามความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่
4. เพื่อศึกษาถึงการตอบรับสารที่นำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจของผู้รับสารประเภทต่าง ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์ของ “วีรบุรุษ” แบบ “ผู้ร้ายกลับใจ” ที่ปรากฏในสื่อมวลชนจะเป็นการศึกษาผ่านกรณีศึกษา 2 ราย คือ กรณีของดาราดลผู้ที่เคยติดยาเสพติดและกรณีของผู้ที่เคยต้องโทษคดีฆ่าคนตายโดยเจตนา ซึ่งปรากฏในสื่อมวลชนในช่วงเวลาตั้งแต่ต้นปี 2535 ถึงปลายปี 2538 ซึ่งผู้วิจัยเลือกจากกรณีทั้งหมดที่ปรากฏในสื่อมวลชน

ข้อดกลงเบื้องต้น

1. การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและเทปบันทึกภาพและเสียง รวมทั้งการศึกษาผู้กำกับรายการ ผู้เขียนบท พิธีกร และคอลัมนิสต์ในฐานะของสื่อมวลชน ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะสื่อมวลชนที่นำเสนอกรณีศึกษา 2 กรณีที่ได้เลือกไว้เท่านั้น
2. การศึกษาผู้รับสารจะศึกษาโดยการเลือกผู้รับสารจากกลุ่มต่างๆที่ถูกกำหนดขึ้นมาโดยผู้รับสารที่ทำการศึกษาไม่ได้ถูกเลือกเป็นตัวแทนประชากรผู้รับสารทั้งหมด เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

นิยามศัพท์

ภาพลักษณ์ (Image) หมายถึง สิ่งที่ถูกประกอบขึ้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นให้เห็นได้อย่างชัดเจน โดยผู้สร้าง สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสนองเป้าหมายโดยเฉพาะ และสามารถเข้าใจได้หลายความหมาย มีความกำกวม โดยทำให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อถือ และประทับใจในภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้น

วีรบุรุษ (Hero) ในอดีตเคยหมายถึงผู้ที่ประกอบไปด้วยคุณสมบัติของความกล้าหาญ ความสามารถที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากบุคคลอื่นๆเป็นเวลายาวนาน เช่นนักรบ ผู้นำศาสนา แต่วีรบุรุษในปัจจุบันจะเพียงแค่ออกถ่ายทอดภาพลักษณ์บางอย่างผ่านสื่อมวลชน และถูกขนานนามว่า “วีรบุรุษ” เท่านั้น อันเป็นความหมายที่ใกล้เคียงกับ “ผู้มีชื่อเสียง”

ผู้ร้ายกลับใจ (Deviant, Delinquent) หมายถึง ผู้ที่เคยมีความประพฤติเบี่ยงเบนหรือผู้ที่เคยกระทำความผิดในอดีต ทั้งความผิดที่ได้กระทำต่อตนเองและต่อผู้อื่น และได้สำนึกในความผิดที่ตนได้กระทำลงไป เอาชนะใจตนเองได้และสามารถบังคับตนเองให้กลับตัวเป็นคนดี เป็นบุคคลที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง บุคคลรอบข้าง และสังคมอีกต่อไป

สื่อมวลชน (Mass Media) หมายถึง สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารไปสู่
มวลชน ซึ่งประกอบด้วย

สื่อสิ่งพิมพ์ (Print Media) คือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับหรือเครื่อง
มืออื่น ๆ ที่ผ่านการถ่ายทอดโดยตัวอักษรลงบนวัตถุชนิดใดชนิดหนึ่งที่ถูกพิมพ์เผยแพร่สู่มวลชน

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Media) คือ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์
วิดีโอ หรือ สื่อที่ผ่านทางหูและตาโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้อาจนำไปปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการนำเสนอของสื่อมวลชนใน
เรื่องการสร้างภาพลักษณ์ของวิรบุรุษที่นำเสนอต่อผู้รับสารให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีบทบาทและหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชน
 - การสร้างภาพลักษณ์
 - การให้สถานภาพ
2. แนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกประเด็นเนื้อหาและวิธีการนำเสนอของสื่อมวลชน
3. แนวคิดเรื่องกระบวนการเข้ารหัสและถอดรหัส

1. ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชน

การสร้างภาพลักษณ์

จากแนวความคิดของบรูสติน (Boorstin, 1964) ได้เสนอว่า “ภาพลักษณ์” คือ ความดีเลิศ ซึ่งไม่ใช่ของจริง จะเห็นได้จากลักษณะที่เป็นการสังเคราะห์ขึ้นมาจากองค์ประกอบหลายอย่าง เป็นสิ่งที่มีความน่าเชื่อถือได้ เป็นภาพที่มองเห็นได้ชัดเจน ดูง่าย เข้าใจง่าย และสามารถเข้าใจได้หลายความหมาย มีความกำกวม จากความหมายของบรูสตินได้รวบรวมลักษณะของภาพลักษณ์ไว้ 6 ประการ คือ (ทวินันท์ คงคราญ, 2534)

1. An image is synthetic ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกประกอบขึ้นมาโดยมีการวางแผนไว้แล้ว สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสนองเป้าหมายโดยเฉพาะ และต้องการให้เกิดความประทับใจอย่างแน่นนอน

2. An image is believable ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือ ผู้สร้างภาพลักษณ์มักมีเจตนารมย์ที่จะทำเพื่อภาพของบุคคลหรือองค์กร การสร้างภาพลักษณ์จะไม่มีประโยชน์อะไรถ้าไม่มีความน่าเชื่อถือ

3. An image is passive ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่อยู่นิ่งและสมมติขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นจริง ผู้สร้างภาพลักษณ์จะเป็นผู้วางสิ่งนั้นให้พอดีกับภาพมากกว่าที่จะดูขัดแย้งไม่เข้ากัน และภาพลักษณ์คือ “ความดีที่กลายเป็นความจริงเมื่อนำมาเผยแพร่แล้วเท่านั้น”

4. An image is vivid and concrete ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยจะต้องตอบสนองเป้าหมายให้ดีที่สุด ด้วยการดึงดูดความรู้สึก

5. An image is simplified ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ทำให้ดูง่าย เพื่อกำจัดแง่มุมอันไม่พึงประสงค์ออกไป กล่าวคือ ภาพลักษณ์จะต้องเป็นสิ่งที่ทำให้ดูง่ายกว่าเป้าหมายที่เสนอออกมา และจะต้องจดจำได้ง่ายด้วย

6. An image is ambiguous ภาพลักษณ์มีความหมาย 2 แง่มุม บางครั้งภาพลักษณ์จะลอยอยู่ระหว่างจินตนาการกับความรู้สึก ระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริง และแม้ว่าภาพลักษณ์จะเป็นสิ่งที่ดูกำกวม แต่จะต้องไม่ใช่สิ่งที่ผิด กล่าวคือ เป็นสิ่งที่ยอมรับได้

จะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นอย่างมีจุดประสงค์ ภาพลักษณ์กับความมีชื่อเสียงถูกสร้างขึ้นมาได้เหมือนกัน ซึ่งในกรณีของผู้ที่เคยกระทำความผิดในอดีต และกลับตัวเป็นคนดีได้ในปัจจุบัน หรือ “ผู้ร้ายกลับใจ” สามารถเป็นได้ทั้งผู้มีชื่อเสียง และเป็นวีรบุรุษได้ โดยใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสร้างชื่อเสียงหรือสร้างภาพลักษณ์ให้แก่บุคคลเหล่านั้นได้

ตั้งแต่มีการปฏิวัติการพิมพ์ (Graphic Revolution) เป็นต้นมา แนวคิดเกี่ยวกับความยิ่งใหญ่ของมนุษย์เริ่มเปลี่ยนไป ในยุคก่อนผู้ยิ่งใหญ่จะเกิดจากเจตนารมย์ของพระเจ้า แต่ปัจจุบันเราหันมามองที่ Press Agent ตัวแทนงานสื่อมวลชนเป็นตัวการ

บรูสทินได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่าง “วีรบุรุษ” กับ “คนมีชื่อเสียง” เอาไว้ว่า ในสมัยก่อนนั้นคงไม่มีใครระบุถึงคนที่ยิ่งใหญ่โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประชาสัมพันธ์หรือสื่อมวลชน เพื่อเสริมสร้างให้เขาดูยิ่งใหญ่ (แต่เดี๋ยวนี้เป็นแบบนี้จริงๆ) ในยุคหนึ่งยังมี “หอประกาศเกียรติคุณ” (Hall of fame) ซึ่งแสดงชื่อบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกโดยกระบวนการอันซับซ้อนในทางประวัติศาสตร์แทนที่จะเลือกโดยคณะกรรมการ ซึ่งเลือกรายชื่อผู้ที่มีคนรู้จักมากที่สุดโดยผ่านสื่อแขนงต่างๆ ชี้ให้เห็นได้ชัดว่าภายหลังจากสื่อมวลชนเริ่มมีบทบาทในสังคมแล้ว กระบวนการสร้างผู้มีชื่อเสียงก็ได้เปลี่ยนไป

ในประมาณช่วงปี 1900 มีการค้นพบกระบวนการที่ทำให้ “ชื่อเสียงเกียรติคุณ” ถูกผลิตออกมาโดยเรา (ผู้ชมทีวี , ผู้ชมภาพยนตร์ , ผู้ฟังวิทยุ , ผู้อ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสาร) และผู้รับใช้เรา (โทรทัศน์ , ภาพยนตร์ , ผู้จัดการรายการวิทยุ , บรรณาธิการหนังสือพิมพ์นิตยสาร , ผู้เขียนข่าวต่างๆ) สามารถเสริมสร้างเกียรติคุณให้แก่มนุษย์ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยที่เรายังเข้าใจผิดว่า เกียรติคุณ (Fame) คือการเป็นที่รู้จัก เป็นตราประทับยืนยันความยิ่งใหญ่ อำนาจของพวกเขาก็คือ เดิมความมีชื่อเสียงในนามนั้นให้จรรโลง (กลายเป็น Big names = คนมีชื่อเสียง) ซึ่งจะสับสนกับคำว่าผู้ยิ่งใหญ่ (Big man = ผู้ยิ่งใหญ่) ซึ่งหมายถึงผู้มีอำนาจหรือความสามารถเป็นที่ประจักษ์หรือยอมรับของคนทั่วไป ซึ่งบางที Big man อาจไม่มี Big names ก็เป็นไปได้

จากการที่เราเน้นสร้างชื่อเสียงให้กับคนนั้น เป็นการใช้อำนาจไม่ถูกต้อง คือ มนุษย์ได้สร้างโลกของเราด้วย “เกียรติคุณจอมปลอม” (Artificial fame) คนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก (Big name) โดดเด่นในจิตใจได้สำนึกของเรานั้น ไม่ใช่เป็นวีรบุรุษเลย แต่เป็น “สิ่งเทียมขึ้นใหม่” (An artificial new product) เราสามารถทำให้มนุษย์ทั้งชายและหญิงเป็นคนมีชื่อเสียงได้ แต่เราไม่สามารถทำให้เขาเป็นวีรบุรุษหรือวีรสตรีได้ คนจะเป็นวีรบุรุษหรือวีรสตรีได้จะต้องสร้างด้วยตนเอง ชื่อเสียง (celebrities) คือ ชื่อของคนผู้ซึ่งเคยถูกสร้างโดยข่าว และปัจจุบันก็จะเป็นการสร้างข่าวด้วยตนเอง ดังนั้นวีรบุรุษจะสร้างสรรค์ตัวเอง คนมีชื่อเสียงจะถูกสร้างด้วยสื่อ และ วีรบุรุษคือผู้ยิ่งใหญ่ คนมีชื่อเสียงคือคนดัง (The hero was a big man ; the celebrity is a big name)

เมื่อสรุปแนวคิดเรื่องภาพลักษณ์ของคนมีชื่อเสียงในรายละเอียดต่างๆ แล้ว เราสามารถแบ่งความมีชื่อเสียงออกเป็น 2 ลักษณะคือ (พัชรดา วัฒนา, 2536)

1. คนมีชื่อเสียงในฐานะที่เป็นวีรบุรุษ หรือ ผู้ยิ่งใหญ่ (Hero or Big man) ได้แก่บุคคลที่มีอำนาจหรือความสามารถในตนเองจนได้รับการยอมรับ เชื่อถือจากบุคคลอื่นๆ ทั่วไปเป็นเวลานาน ความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ หรือ การเป็นผู้มีชื่อเสียงที่มีลักษณะเป็นวีรบุรุษ(Hero) นี้จึงเป็นความมีชื่อเสียง แบบที่ต้องกระทำสิ่งใดที่มีความยิ่งใหญ่ เช่นนักรบ หรือผู้นำศาสนา หรือผู้ยิ่งใหญ่โดยชาติกำเนิด เช่นกษัตริย์ เป็นต้น

2. คนที่มีชื่อเสียงในฐานะคนดัง (Celebrity Or Big name) ซึ่งชื่อเสียงที่ได้มานั้น เกิดจากการได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน ที่ปัจจุบันนี้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับได้ในวงกว้าง การสร้างความมีชื่อเสียงในลักษณะนี้จึงเกิดขึ้นได้ง่ายและเกิดขึ้นได้ทุกวันด้วยเวลาอันรวดเร็ว ส่วนลักษณะของความมีชื่อเสียงก็จะหมายถึงการเป็นที่รู้จักของผู้อื่นในทางที่ดี เป็นที่น่าชื่นชม ทำ

ให้ผู้คนที่รับรู้เกิดความนิยมชมชอบ (Popularity) โดยจะไม่รวมไปถึงการถูกเสนอข่าวในทางลบที่ถึงแม้จะทำให้บุคคลที่ถูกกล่าวถึงเป็นที่รู้จักแพร่หลาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้นั้นจะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง แต่จะเป็นผู้ที่ถูกเสนอเรื่องราวในลักษณะที่เป็นเรื่องฉาวโฉ่ (Notoriety) ซึ่งไม่ใช่ผู้มีชื่อเสียง (Celebrity) เป็นแน่

เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้กับสถานการณ์ของการสร้างภาพลักษณ์ของวีรบุรุษในแบบผู้ที่เคยกระทำผิดในอดีตและสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้แล่นั้น มีปัจจัยเกี่ยวข้องหลายประการนอกเหนือจากการนำเสนอของสื่อมวลชนซึ่งทำให้คนธรรมดาเป็นกลายเป็นคนดังได้แล่นั้น บุคคลดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติบางประการที่สื่อมวลชนได้ดึงออกมาเพื่อสร้างเป็นภาพลักษณ์ดังกล่าวได้ บุคคลที่เราเรียกว่า “ผู้ร้ายกลับใจ” นั้นเป็นผู้มีอดีตอันเลวร้าย แต่สื่อมวลชนได้นำเอาบุคคลเหล่านั้นมาสร้างให้มีชื่อเสียง ด้วยกระบวนการ, รูปแบบ, และถ้อยคำบางอย่าง ด้วยจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้ดู ผู้ชมเกิดการยอมรับวีรบุรุษในรูปแบบดังกล่าว รวมทั้งอาจมีผลกระทบไปถึงการให้อภัยในอดีตที่เลวร้ายนั้นด้วย ในเมื่อบุคคลดังกล่าวสามารถสำนึกใน “ความชั่ว” ที่ได้กระทำลงไปและกลับมาเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมได้

การให้สถานภาพ (Status conferral)

Schramm ได้กล่าวไว้ว่า “The mass media can confer status” (Schramm, 1964) สื่อมวลชนมีส่วนช่วยในการสร้างสถานภาพแก่ปัจเจกชน โดยการรับรองหรือสรรเสริญผ่านทางหนังสือพิมพ์ หรือ วิทยุ โดยในความเป็นจริงแล้ว มีคนเป็นจำนวนไม่มากนักที่ถูกจับตาโดยสื่อเพื่อสร้างสถานภาพแก่ปัจเจกชน ในส่วนนี้เป็นความสามารถอันน่าพิศวงของสื่อที่จะให้สถานภาพ ซึ่ง Lazarsfeld และ Merton (1949) ได้อธิบายว่า

“สื่อมวลชนสร้างชื่อเสียงและเพิ่มพูนอำนาจของปัจเจกชนและกลุ่ม โดยทำให้สิ่งนั้นเป็นที่ยอมรับโดยถูกต้อง เห็นได้จากบรรดาหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือนิตยสารต่างๆ ให้การยอมรับ และรับรองว่ามีสิ่งหนึ่งได้มาถึงแล้ว สิ่งนั้นมีความสำคัญพอที่จะเสนอต่อมหาชนจำนวนมาก พฤติกรรมหรือทัศนคติของผู้นั้นสำคัญพอที่จะเป็นที่น่าสนใจของปวงชน”

ในประเทศที่กำลังพัฒนา ที่ซึ่งสื่อมีจำนวนน้อยชวไม่มากนัก อำนาจของสื่ออาจจะยิ่งใหญ่กว่าประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจ และอาจเป็นสื่อทำให้เกิดหนทางในการสร้างผู้นำ ผู้นำทางการเมืองแห่งชาติในประเทศที่กำลังพัฒนาเมื่อพบว่าสื่อมวลชนมีอำนาจในการให้สถานภาพแก่คนก็เริ่มต้องการใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง แม้แต่ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ที่ต่างก็ต้องการให้ภาพหรือเสียง หรือถ้อยคำของตนออกเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน

ในโซเวียตและยุโรปตะวันออกนั้น สื่อมวลชนอาจทำงานได้ดีที่สุดในการสร้างวีรบุรุษแห่งกรรมกร , รายงานบันทึกผลผลิต , การรวมตัวที่ประสบความสำเร็จ , เสนอความก้าวหน้าในกิจกรรมต่างๆ ไม่ต้องสงสัยเลยว่าความเคลื่อนไหวทั้งหมดของการพัฒนาแห่งชาติสามารถให้สถานภาพโดยการสร้างความสนใจผ่านสื่อมวลชน สิ่งนี้จะดึงดูดประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะได้สถานภาพด้วย

Merton และ Lazarsfeld (1949) เสนอว่า สื่อมวลชนได้ให้สถานภาพแก่ประเด็นผลประโยชน์มหาชน , บุคคล , องค์กร และความเคลื่อนไหวทางสังคม จากประสบการณ์ทั่วไปของเขาและงานวิจัยต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า จุดยืนทางสังคมของบุคคล หรือนโยบายสังคมจะถูกสร้างขึ้นเมื่อเกิดความสนใจชอบพอในสื่อมวลชน เช่น การสนับสนุนผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทางการเมืองของนิตยสารไทม์มีนัยสำคัญที่สุด เหตุผลก็คือ ผู้เขียนบทบรรณาธิการในนิตยสารไทม์ เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นจึงเกิดความเชื่อถือในหมูชน

ในกรณีของประเทศไทยจะเห็นได้จากการเลือกตั้งในเมืองไทย หนังสือพิมพ์มีบทบาทอย่างมากในการให้สถานภาพแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง การสนับสนุนและการวิพากษ์วิจารณ์ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมีผลต่อคะแนนเสียงของผู้สมัครด้วย

การทำหน้าที่สร้างสถานภาพนั้น อาจทำได้รวดเร็วในรูปแบบของ “การโฆษณา” ด้วยการใช้ “คนมีชื่อเสียง” เป็นผู้สนับสนุนสินค้าต่อกลุ่มประชากรจำนวนมากนั้น การโฆษณาสินค้าเช่นนี้ มิใช่แต่จะสร้างชื่อเสียงให้กับผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนชื่อเสียงกลับไปยังบุคคลผู้เป็นกลุ่มอ้างอิงของสินค้านั้นด้วย การโฆษณาทำให้ประชาชนสังเกตเห็นได้ว่า โลกของการโฆษณาอันกว้างขวางและทรงพลังได้สนใจบุคคลนั้นขนาดที่ต้องนำสถานภาพหรือทัศนคติของเขามาแสดงต่อมหาชน สรุปสั้นๆว่า การที่เขารับรองสินค้านั้นผู้รับสารของสื่อมวลชนจะเห็นแจ้งและเชื่อกันว่า “ถ้าท่านมีความสำคัญจริงๆ ท่านก็จะเป็นที่สนใจของสื่อมวลชน และถ้าท่านเป็นที่สนใจของสื่อมวลชนเมื่อใดแสดงว่าท่านมีความสำคัญแล้วจริงๆ

แต่บางครั้งสิ่งที่ปรากฏในสื่อมวลชนกับความเป็นจริงนั้นไม่เหมือนกัน เช่นในการนำเสนอเรื่องของอาชญากรรม สื่อมักจะสร้างภาพให้อาชญากรรมถูกปราบปรามได้เสมอ หรือตำรวจมักจะถูกพรรณนาไปในทางที่ดีและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การไขปัญหาของอาชญากรรมในสื่อมวลชนนั้นไม่ได้มีความใกล้เคียงในความเป็นจริงเท่าใดนัก ดังนั้นความเป็นจริงที่บิดเบือนไปจากการนำเสนอของสื่อมวลชนจึงเป็นข้อสนับสนุนที่ดีในเรื่องช่องว่างระหว่างสิ่งที่ถูกแพร่ภาพและความเป็นจริงของอาชญากรรมในการวิเคราะห์เนื้อหาในด้านการให้ความ

บันทึกของโทรทัศน์ในงานวิจัยชิ้นก่อนๆ (Dominick, 1978; Gerbner, Gross, Signorielli, & Jackson-Beeck, 1979. อ้างใน Garrett J. O' Keefe, 1984)

จากทฤษฎีบทบาทของสื่อมวลชนในการให้สถานภาพนี้ จะแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนสามารถสร้างสถานภาพให้ตำรวจมีความเก่งกาจหรือให้อาชญากรมีความชั่วร้าย, น่ารังเกียจได้ ทั้งๆที่ความเป็นจริงอาจไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่กรณีที่แตกต่างออกไปในการให้สถานภาพของ “ผู้ร้าย” เช่นกันแต่เป็นการให้ความสำคัญแก่บุคคลที่นำมาเสนอ ในกรณีของ “ผู้ร้ายกลับใจ” สื่อมวลชนได้ให้สถานภาพที่ดี น่าชื่นชม และมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสถานภาพของ “ผู้ร้ายกลับใจ” ให้กลายเป็น “วีรบุรุษ” ได้ และให้ความสำคัญกับบุคคลเหล่านี้โดยการนำเสนอสถานภาพและทัศนคติของพวกเขามาแสดงต่อมวลชน

2.แนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกประเด็นเนื้อหาและวิธีการนำเสนอของสื่อมวลชน

ปัจจุบันการดำเนินการผลิตเนื้อหาต่างๆของสื่อมวลชนมีลักษณะเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรมบันเทิง (Entertainment Industry) โดยลักษณะส่วนมากมักมีจุดประสงค์ไปกับการผลิตเนื้อหาเพื่อการค้า เพื่อธุรกิจ (Commercial Business) หรือธุรกิจบริการ (Service Business) เกือบทุกองค์กรต่างมุ่งหวังให้ได้มาซึ่งผลกำไรสูงสุด จึงยังเป็นการทวีความเข้มข้นในการก่อตัวของตลาดการแข่งขันที่สูงมากขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยจะต้องอาศัยปัจจัยในการประกอบธุรกิจ 4'M ได้แก่ เงินทุน (money) ทรัพยากร (material) บุคลากร (man) และการจัดการ (management) การอาศัยการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ คือตัวผลผลิตจากสื่อมวลชนนั่นเอง (รายการโทรทัศน์, รายการวิทยุ, นิตยสาร, หนังสือพิมพ์) โดยแข่งขันกันในด้านของ 4'P คือ ตัวสินค้า (Product) ราคา (Price) การส่งเสริมการขาย (Promrtion) และการจัดวางจำหน่าย (Place) เป็นตัวช่วยสนับสนุนต่อกระบวนการดำเนินงานทั้งสิ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกประเด็นเนื้อหานั้น ได้แก่ เศรษฐกิจ, แหล่งข่าว, ความต้องการผู้รับสาร, กลุ่มสนใจในเรื่องพิเศษ, ผู้อุปถัมภ์รายการ (โฆษณา) , คู่แข่งขัน (สื่อมวลชนอื่นๆ), แรงกดดันทางสังคมหรือสถาบัน (กฎหมาย แก้วเทพ, 2533 , ศิริพงษ์ สุทธิโยธิน, 2535, Shoemaker และคณะ, 1984) ดังนั้นภายในตัวสารนั้นจึงประกอบไปด้วยรูปแบบลักษณะการนำเสนอที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อเนื้อหานั้นเอง

ในเรื่องของปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกประเด็นเนื้อหาและวิธีการนำเสนอของสื่อมวลชนนั้นยังไม่มีทฤษฎีใดอธิบายถึงอิทธิพลต่อเนื้อหาของสื่อมวลชนได้อย่างเพียงพอ นักทฤษฎีด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจได้ประโยชน์จากการศึกษาของนักวิชาการทางด้านการสื่อสาร เช่น Gan(1979), Gitlin (1980), Cohen and Young (1981) และ Altschull (1984) ซึ่งนักวิชาการเหล่านี้ได้มองว่าเนื้อหาของสื่อเป็นตัวแปรตามของสิ่งเหล่านี้ (อ้างใน Pamela J. Shoemaker และคณะ, 1984)

1. เนื้อหานั้นคือหน้าที่อันเป็นกิจวัตรของสื่อ นักวิชาการหลายท่าน (เช่นGan, 1979, Gitlin,1980, Goldenberg,1975, Tuchman,1973) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของพฤติกรรม การเลือกสรรข่าวที่ปรากฏในเนื้อหาของสื่อมวลชน การศึกษานี้ได้ให้คำอธิบายในการนำเสนอของสื่อและเนื้อหาที่บิดเบือนไปอย่างแตกต่างกันไปว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไรในการรวบรวมข่าว, กระบวนการผลิตเนื้อหาและการถ่ายทอดเนื้อหา ซึ่งกิจวัตรของสื่ออันได้แก่ กำหนดเวลา การใช้แหล่งข่าว ความเหมาะสมของเหตุการณ์ในเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนใหญ่ รูปแบบการเขียน และการกรองสาร ล้วนมีผลกับชนิดของเนื้อหาที่ถูกเขียนและเผยแพร่หรือแพร่ภาพทั้งสิ้น

2. เนื้อหานั้นคืออิทธิพลของกระบวนการสังคมประกิตและทัศนคติของสื่อมวลชน นักวิจัยอย่างเช่น Breed(1955) and Johnstone , Slawski, Bowman(1972) ได้ค้นพบว่า กระบวนการสังคมประกิตของสื่อมวลชน และทัศนคติส่วนบุคคลนั้นมีผลกับชนิดของเนื้อหาที่พวกเขาเขียน Young(1981) อธิบายถึง บรรทัดฐานทางอาชีพของสื่อมวลชนจะมีผลต่อการมองโลก อย่างเป็นกลางอย่างไร ซึ่งมีผลต่อโครงสร้างความจริงที่แบ่งระหว่างคนส่วนใหญ่ และพวกที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนที่เป็นคนกลุ่มน้อย อีกรงานวิจัยหนึ่ง คือ สื่อมวลชนได้ให้ความเห็นแก่ บทบาททางอาชีพของตนว่า เป็นผู้ให้ความรู้แก่สาธารณชนและได้ให้ในสิ่งที่สาธารณะต้องการ (Cohen&Young,1981)

3. เนื้อหานั้นคือผลของแรงกดดันทางสังคมหรือองค์กร ดังที่ Gan(1979) ได้สรุปไว้ว่า การที่จะเข้าใจถึงการผลิตข่าวนั้น อันดับแรกจะต้องเข้าใจถึงความเกี่ยวพันทางอำนาจที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอื่นๆ หรือ แรงกดดันทางสังคมจากภายนอกองค์กร เนื้อหาข่าวสารนั้นถูกกำหนดโดยแรงกดดันทาง เทคโนโลยี, เศรษฐกิจและวัฒนธรรม พอๆกับโดยผู้รับสาร, ผู้อุปถัมภ์รายการ, และแหล่งข่าว

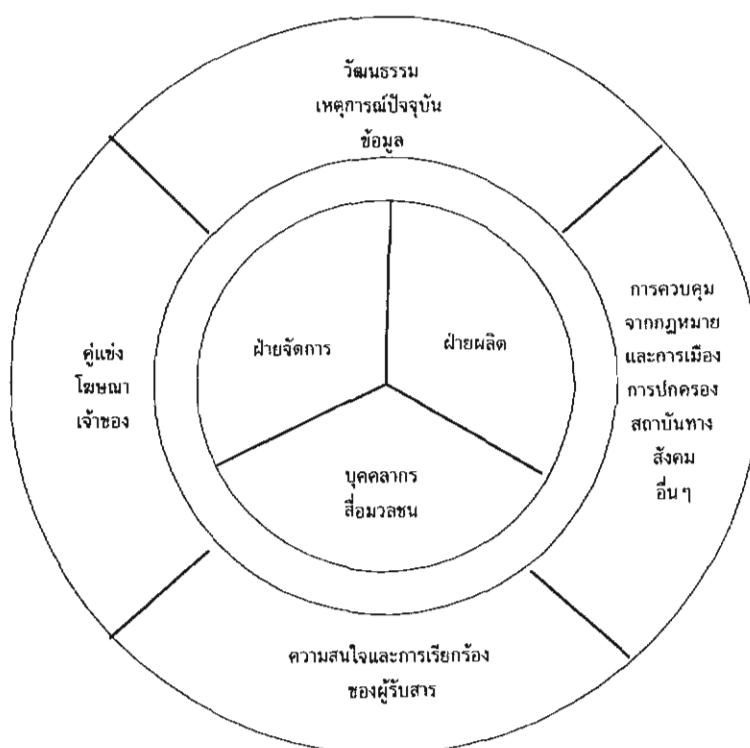
4. เนื้อหานั้นคือหน้าที่ของอุดมการณ์ ในทฤษฎี Hegemony (Gramsci, 1971) นั้น สื่อมวลชนถูกมองว่ามีความสนใจอย่างจริงจังในสภาพที่เป็นอยู่, ซึ่งเนื้อหาจะสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของพวกเขา แม้ว่าสื่อจะวิจารณ์สภาพที่เป็นอยู่แต่ก็อยู่ในกรอบของความถูกต้องใน

ฐานะที่เป็นองค์กรข่าวสาร, โดยที่สื่อมวลชนจะไม่คุกคาม status quo ในสังคมมากนัก (Gitlin, 1980) Altschull (1984) ได้ให้ทัศนะว่า เนื้อหาของสื่อคือผลสะท้อนของอุดมการณ์ของผู้ที่สนับสนุนทางการเงินแก่สื่อมวลชน

แนวคิดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจเมื่อสื่อมวลชนเขียนถึงสิ่งที่ Schur (1980) เรียกว่า “กระบวนการทำให้เป็นผู้เปี่ยงเบน” ของบุคคลและกลุ่ม แม้ว่าผู้คนส่วนมากจะรู้ถึงความเป็นไปของโลกจากสื่อมวลชน แต่ก็ยังมีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชนได้นำเสนอภาพของความจริงที่บิดเบือนไป ทำให้เราต้องพิจารณาถึงแนวทางที่สื่อมวลชนอาจจะมีปฏิกิริยาต่อกระบวนการทำให้เป็นผู้เปี่ยงเบน เช่นการสรุปว่าอะไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และให้คุณค่าต่อการได้ปรากฏในสื่อมวลชน

ตามแนวคิดของ McQuail นั้น การดำเนินกิจการ และจัดรูปแบบองค์กรธุรกิจสื่อมวลชน จะมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดองค์กร การจัดการ และเนื้อหาของสื่อมวลชน ดังแบบจำลองของ McQuail (1987) ซึ่งอาศัยแนวคิดของ Gerbner แสดงปัจจัยที่มีผลต่อผู้ส่งสาร หรือองค์กรสื่อมวลชน ซึ่งได้รับความกดดันและผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร คู่แข่ง รัฐบาล องค์กรอื่นๆ

แบบจำลององค์กรสื่อมวลชนภายใต้แรงกดดันจากสังคม

องค์กรสื่อมวลชนประกอบด้วยฝ่ายจัดการ ฝ่ายผลิต และนักสื่อสารมวลชน ซึ่งอาจเป็นบุคคลากรกลุ่มเดียว หรือแยกเป็นฝ่ายก็ได้ องค์กรสื่อมวลชนมีวัตถุประสงค์ในการรับใช้สังคม และวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ โดยการประกอบกิจการจะอยู่ภายใต้แรงกดดันและอิทธิพลของสังคม ซึ่งประกอบด้วย เหตุการณ์ปัจจุบัน วัฒนธรรม และข้อมูลข่าวสาร แรงกดดันจากสังคมและการเมืองการปกครอง ประกอบด้วยการควบคุมโดยกฎหมาย และรัฐบาล รวมทั้งการควบคุมจากสถาบันทางสังคมอื่นๆ ความต้องการและความสนใจของผู้รับสาร นอกจากนี้ยังมีแรงกดดันทางด้านธุรกิจ คือคู่แข่ง สำนักข่าว ผู้โฆษณา เจ้าของ และสหภาพแรงงาน

ปัจจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นล้วนมีอิทธิพลในการกำหนดประเด็นเนื้อหาของสื่อมวลชนทั้งสิ้น ดังนั้นภาพลักษณ์ของวิរបูรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชนนั้นจะสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดดังกล่าวด้วย

3. ทฤษฎีการเข้ารหัสและถอดรหัส (Encoding-decoding)

Stuart Hall ได้ให้แนวคิดพื้นฐาน (Basic concepts) ที่นำมาใช้ในการอธิบายทฤษฎีของเขานั้นมีดังนี้คือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2539)

- (i) แนวคิดเรื่อง “ความเป็นจริง”
- (ii) ทักษะใหม่ต่อเรื่อง “ผู้รับสาร”
- (iii) ทักษะใหม่ต่อเรื่อง “ผู้ส่งสาร”
- (iv) แนวคิดเรื่อง “สารของสื่อมวลชน”
- (v) การวิเคราะห์ตัวสื่อ
- (vi) ขั้นตอนของการสื่อสาร

แนวคิดพื้นฐานเรื่องความเป็นจริง

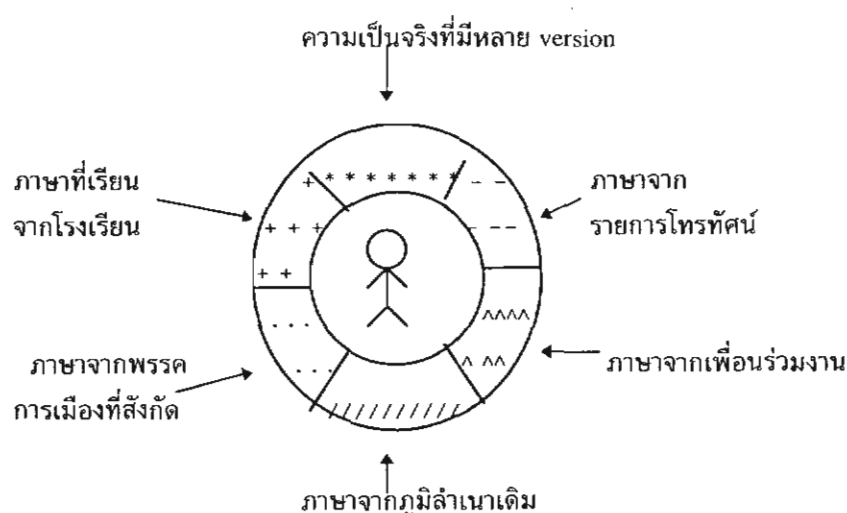
S. Hall ได้นำเอาแนวคิดของนักภาษาศาสตร์ที่ได้กลายมาเป็นผู้บุกเบิกทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiology) ในเวลาต่อมาคือ F. De Saussure ซึ่งได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “ภาษา” กับสิ่งที่เรียกว่า “ความเป็นจริง” (reality) เอาไว้ว่า แต่เดิมวิชาภาษาศาสตร์เคยอธิบายว่า คนเราตั้งชื่อ (naming) สิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่อที่จะนำเอาไปใช้อ้างอิงถึง (refer) หรือกล่าวถึงในครั้งต่อไป แต่ De Saussure เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของการตั้งชื่ออันเป็นรูปแบบหนึ่งของภาษานั้นมีมากกว่าประโยชน์ที่ได้กล่าวมาเพราะภาษาทำให้มนุษย์สามารถจัดระบบ (organize) สร้าง

(construct) และเป็นเครื่องมือ (instrument) ให้มนุษย์เราเข้าสู่ “ความเป็นจริง” อีกด้วย (จึงอาจสังเกตได้ว่า เราไม่เพียงแต่จะตั้งชื่อสิ่งต่าง ๆ นานาเท่านั้น หากแต่ยังเอาใจใส่เลือกสรรสร้างชื่อที่ตั้งอีกด้วย)

จากคำอธิบายข้างต้น S. Hall ได้ขยายความต่อไปว่า แท้จริงแล้วไม่มีสิ่งที่เรียกว่า “ความเป็นจริง” ลอยๆ อยู่ จนกว่าจะมีผู้ “สร้าง” ขึ้นมา ดังนั้นจึงไม่มีความเป็นจริงของ คนดี คนชั่ว หรือ คนชั่วกลับใจ จนกว่าสื่อมวลชนจะใช้ภาษาของสื่อสร้างขึ้นมา แต่ก่อนนี้สื่อเคยใช้ภาษาสร้างความเป็นจริงที่ว่า “อะไรเป็นคนดี อะไรเป็นคนชั่ว” และในกรณีที่มีการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยก็กำลังจะศึกษาว่าสื่อมวลชนได้ใช้ภาษาสร้าง “ความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้ร้ายกลับใจ” ขึ้นมาอย่างไรบ้าง

เนื่องจากวิธีการใช้ภาษาของคนในแต่ละสังคมในแต่ละยุคสมัยจะเป็นตัวกำหนดวิธี การมองโลก (สร้างความเป็นจริงล้อมรอบตัวบุคคลเหล่านั้น) ของคนเหล่านั้น S. Hall ได้ยกตัวอย่างว่า ในบริเวณพื้นที่ที่คนผิวขาวในออสเตรเลียเห็นว่าเป็นแต่ทะเลทรายและไม่มีอะไรอย่างอื่นเลย นอกจากทะเลทรายเท่านั้น หากทว่าชาวพื้นเมืองในออสเตรเลียจะมองเห็น พุ่มไม้ ดงไม้ กอไม้ ฯลฯ เต็มไปหมด เพราะมีภาษาที่ใช้เรียกลักษณะต่างๆ ของต้นไม้เหล่านั้น (เช่นเดียวกับที่คนไทยเห็นความแตกต่างระหว่างสีเขียวนานาประเภท เช่น เขียวขี้ม้า เขียวไข่กา เขียวแดงอ่อน เขียวคล้า ฯลฯ ในขณะที่ฝรั่งจะเห็นมีเพียงเขียวเดียวเท่านั้น)

De Saussure ได้กล่าวสรุปเอาไว้ว่า ในขณะที่ “ความเป็นจริง” แวดล้อมตัวบุคคล นั้นมีอยู่หลาย version วิธีการที่ภาษาแต่ละรูปแบบเลือกเอามาใช้จะเป็นตัวนำทางให้คนแต่ละกลุ่ม เข้าสู่ความเป็นจริงในแต่ละ version ดังที่แสดงอยู่ในภาพ

หากนำเอาแนวคิดของ De Saussure มาเปรียบเทียบกับบรรดารายการโทรทัศน์ และนิตยสารที่ลงเรื่องราวเกี่ยวกับ “ผู้ร้ายกลับใจ” ก็อาจจะหมายความว่าสื่อมวลชนได้วาดภาพแห่งความเป็นจริงของ “วีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจ” เหล่านี้ขึ้นมา และเมื่อได้ทำการถ่ายทอดเผยแพร่ข่าวสารในรูปแบบของภาษา ก็หมายความว่าสื่อเหล่านี้ได้นำพาผู้รับสารให้เข้าสู่ “ความเป็นจริงที่เกี่ยวกับผู้ร้ายกลับใจ” ใน version ที่ผู้ส่งสารต้องการ ด้วยเหตุนี้ทุกครั้งที่เรารับรู้ความเป็นจริงจึงต้องตระหนักว่าเป็นความจริงที่ถูกเลือกสรรแล้วทั้งสิ้น (Selective reality)

เมื่อกล่าวโดยสรุปอีกครั้งหนึ่งจากแนวคิดของ De Saussure สามารถนำมาประยุกต์กับกรณีของสื่อมวลชนว่า ในขั้นตอนแรกสื่อมวลชนได้สร้างความเป็นจริงของกลุ่มบุคคลประเภทหนึ่งขึ้นมาที่ไม่ใช่คนตื่ออย่างเดียว ไม่ใช่คนร้ายอย่างเดียว แต่เป็น “ผู้ร้ายที่กลับใจมาเป็นคนดี” และหลังจากขั้นตอนของการสร้างความเป็นจริงแล้ว ขั้นตอนที่สองก็คือการเผยแพร่ถ่ายทอด “ความเป็นจริง version ที่บรรดารายการต่างๆ ในสื่อมวลชนสร้างขึ้น” ให้แก่กลุ่มผู้รับสาร หากกระบวนการสร้างและการถ่ายทอดนี้ประสบความสำเร็จ (กระบวนการ encoding เหมือนกับ decoding) ก็จะทำให้เกิดระบบความหมายร่วม (Shared meaning) ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร (หรืออาจจะกล่าวว่าผู้ส่งสารสามารถทำให้ผู้รับสารมาร่วม shared “รับรู้” ความหมายเดียวกับที่ผู้ส่งสารต้องการ)

แน่นอนว่ากระบวนการสร้างและถ่ายทอดความหมายของความเป็นจริงดังกล่าว นั้นจะต้องอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือ ไม่ว่าจะเป็น “ภาษา” ของสื่อแบบใด เช่น ภาษาเขียนของสื่อสิ่งพิมพ์ ภาษาภาพและเสียงของสื่อโทรทัศน์ ภาษาท่าทาง ฯลฯ และสิ่งที่ De Saussure ได้พัฒนาแนวคิดดังกล่าวต่อมาอย่างมากที่สุดก็คือ การวิเคราะห์ว่ามีวิธีอะไรบ้างที่ “ภาษา” ได้ “กลั่นความหมาย” (generate meaning) ทั้งจากฝ่ายผู้ส่งสารและผู้รับสารได้อย่างไร (กระบวนการดังกล่าวนี้ Hall ใช้ศัพท์ว่า “การเข้ารหัส” และ “การถอดรหัส” นั่นเอง)

ตัวอย่างของวิธีการที่ภาษาสามารถกลั่นความหมายออกมาได้ก็เช่น

(i) System of relationship ได้แก่การอธิบายว่าทุกระบบจำเป็นต้องมีองค์ประกอบย่อยที่ต่างสัมพันธ์กัน ตัวอย่างเช่นคำอธิบายที่ได้ยินกันบ่อยจนกลายเป็นสามัญสำนึกคือ “โลกเรานี้ทุกอย่างต้องมีคู่กัน (relation) หญิงต้องคู่กับชาย ชายต้องคู่กับตา หรือคำกล่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษาก็คือ ทุกสังคมย่อมมีทั้งคนดีและคนชั่วปะปนกันบ้าง

(ii) การสร้างเกณฑ์ (categories) ต่าง ๆ ขึ้นมา แล้วจัดลำดับชั้นของ categories เหล่านั้น (Hierarchy of Categories) เช่น เกณฑ์เรื่องการทำผิด การกลับใจ การให้อภัย การลงโทษ ฯลฯ แล้วจัดลำดับชั้นว่า การกลับใจสำคัญกว่า (มีคุณค่ากว่า) การทำผิด การให้อภัยสำคัญกว่าการลงโทษ เป็นต้น

(iii) การใช้หลักเรื่อง “จุดร่วม/ความคล้ายคลึง กับ จุดต่าง/ความแตกต่าง” (Similarity and Difference) เช่น บรรดา “วีรบุรุษ” ที่สื่อมวลชนหยิบมานำเสนอนั้นมีจุดร่วมเหมือนผู้เบี่ยงเบนคนอื่น ๆ คือทำผิดเหมือนกัน แต่มีจุดต่างจากผู้เบี่ยงเบนทั่วไป คือมีการกลับใจหรือบรรดาวีรบุรุษเหล่านี้จะแตกต่างจากวีรบุรุษคนอื่น ๆ คือไม่ได้ทำความดี แต่มีจุดร่วมคือมีความกล้าหาญในการยอมรับผิด เป็นต้น

แม้ว่าจะมีกลยุทธ์วิธีการกลั่นความหมายที่ดีและมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ตาม ในภาคปฏิบัติ การที่ผู้ส่งสารคนใดจะสามารถใช้กลยุทธ์ดังกล่าวให้บรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ เงื่อนไขที่เป็นตัวกำหนดประการหนึ่ง (precondition) ก็คือ ผู้ส่งสารนั้นต้องมีอำนาจมากน้อยเพียงใด อำนาจที่จะให้แก่ผู้ส่งสารในการสร้างและถ่ายทอดความเป็นจริงผ่านกลไกทางภาษานั้น แปรเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคมในแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น สังคมในอดีตของไทยให้อำนาจกับ “คนเฒ่าคนแก่” อย่างมากที่จะใช้ภาษาเป็นตัวสร้างความเป็นจริง ดังนั้นถ้อยคำให้ศีลให้พรของผู้อาวุโสจึงถือว่า “ศักดิ์สิทธิ์” แต่ในสังคมปัจจุบันนี้วัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ได้มอบอำนาจดังกล่าวให้แก่สถาบันมวลชน ดังเช่นอำนาจของสื่อมวลชนที่สามารถจะใช้ภาษาของตนเอง สถาปนาสถานะภาพของนายก. ที่ไม่เคยมีใครรู้จักเลยให้กลายเป็น “คนโด่งดัง” ได้เพียงชั่วข้ามคืนเดียว ที่เรียกว่าพลังอำนาจของสื่อในการให้ status conferral อันจะมีผลทำให้ ความเป็นจริงที่เกี่ยวกับนายก. แปรเปลี่ยนไป

ทักษะใหม่ต่อผู้รับสาร

เพื่อที่จะอธิบายแนวคิดใหม่เกี่ยวกับ “Encoding” และ “Decoding” S. Hall ได้ปูพื้นฐานแนวคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับผู้รับสารโดยเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนถึงจุดร่วมและจุดต่างระหว่างแนวคิดของตนเองกับแนวคิดที่มีอยู่กล่าวคือ

(i) การเปรียบเทียบรหัสของผู้ส่งสารและผู้รับสาร Hall มีจุดยืนว่ารหัส (Code system) ของผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่จำเป็นต้องเป็นรหัสเล่มเดียวกันหรือชุดเดียวกันเสมอไป (กรณีส่วนใหญ่แล้วมักจะแตกต่างกัน) มีเหตุผลมากมายที่จะทำให้รหัสคู่มือในการส่งความหมายและถอดรหัสระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่ตรงกัน ไม่สอดคล้องกัน จนถึงขั้นขัดแย้งกัน

เช่นภูมิหลัง ประสบการณ์ ระดับการศึกษา อาชีพ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จุดยืนทางการเมือง เพศ ชนชั้น อุดมการณ์ ฯลฯ

ด้วยความแตกต่างจากแง่มุมต่างๆของผู้ส่งสารและผู้รับสารที่กล่าวมา ทำให้การตีความหมายของผู้รับสารมักจะผิดเพี้ยนไปจากความหมายที่ผู้ส่งสารเข้ารหัสไว้ คำอธิบายดังกล่าวอาจจะฟังดูคล้ายคลึงกับแนวทางของการใช้และความพึงพอใจจากสื่อ (Use and Gratification Approach) อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างแนวคิดของ S. Hall กับแนวทางของการใช้และความพึงพอใจจากสื่อก็คือเรื่องหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในขณะที่แนวทางเรื่อง “การใช้” นั้นจะใช้หน่วยการวิเคราะห์เป็นปัจเจกบุคคลแต่ละราย (ที่มีความต้องการเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน) Hall กลับใช้หน่วยการวิเคราะห์ที่เป็น “กลุ่มคน” ที่ถูกจัดระบบจากโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมและการเมืองให้มารวมกลุ่มกันตามประเด็นต่างๆ

(ii) ผู้รับสารไม่ใช่กลุ่มคนที่มีลักษณะเนื้อเดียวกันหมด (Homogeneous Group) นอกเหนือจากความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารแล้ว แม้แต่ในระหว่างกลุ่มผู้รับสารเองก็มีความแตกต่างกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับการถอดรหัสนั้น Hall มีทัศนะว่าการจับกลุ่มของผู้รับสารจะสัมพันธ์กับรูปแบบและความหมายของสาร (form and meaning) ตัวอย่างเช่น ถ้าเนื้อหาสาระเป็นประเด็นชาตินิยม ผู้รับสารจะจัดเรียงตัวเป็นกลุ่มต่างๆตามเกณฑ์เรื่อง “ชาตินิยม” เช่น รักชาติ คลั่งชาติ ชาตินิยมแบบใจกว้าง ชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ชาตินิยมทางวัฒนธรรม ฯลฯ ถ้าเป็นประเด็นเรื่อง “พฤติกรรมเบี่ยงเบน” ผู้รับสารกลุ่มเดิมก็อาจจะเรียงตัวกันใหม่เป็นกลุ่มที่ป้องกัน (ครู) กลุ่มที่คอยลงโทษ (ตำรวจ/ผู้คุมนักโทษ) กลุ่มที่คอยให้อภัย (พระภิกษุ) ฯลฯ จากตัวอย่างที่ยกมานี้ จะเห็นว่าแนวคิดเรื่องการจับตัวรวมกันเป็นกลุ่มของผู้รับสารนั้นมิได้มีลักษณะที่หยุดนิ่ง (static) หากแต่เป็นการจับกลุ่มอย่างมีพลวัต (dynamic) และแปรเปลี่ยนอย่างสัมพันธ์ไปกับรูปแบบและความหมายของสาร

(iii) ความสำคัญของงานตีความ แนวความคิดที่ให้ความสำคัญกับการตีความนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เชื่อเรื่องการเลือกการรับรู้ (Selective Perception) ซึ่งกล่าวว่าผู้รับสารนั้นจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ตั้งแต่ขั้นตอนของการเลือกเข้าถึง เลือกเปิดรับ เลือกตีความ และเลือกจดจำ ดังนั้นเรื่องการรับรู้จึงมีปัจจัยด้านอัตวิสัย (Subjective capacity) ของผู้รับสารเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก และสิ่งที่ผู้ส่งสารควรจะทำให้ความสนใจมากที่สุด คือเรื่องการเลือกตีความของผู้รับสาร

ในขณะที่ S. Hall ก็มีทัศนะที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านอัตวิสัยของผู้รับสารในเรื่องการตีความเช่นเดียวกัน แต่ทว่าความแตกต่างระหว่าง Hall กับแนวทาง Selective

Perception นั้น ก็คือ กลุ่ม Selective Perception จะให้เหตุผลว่าการที่ผู้รับสารได้ตีความเนื้อหาสารอย่างแตกต่างกันนั้น เนื่องมาจากภูมิหลัง ปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้รับสารแต่ละราย (หน่วยการวิเคราะห์เป็นระดับปัจเจก) แต่ Hall ตั้งคำถามว่า ในกรณีที่ผู้รับสารตีความเบี่ยงเบน (distort) ออกไปจากความตั้งใจของผู้ส่งนั้น เพราะเหตุใดการเบี่ยงเบนดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นแบบเดียวกันอย่างเป็นระบบ (Systematically distorted communication) กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ เหตุใดจึงมีความเข้าใจผิดเหมือนกันหมด ซึ่ง Hall ได้ให้คำอธิบายว่า กลุ่ม Selective Perception นั้นคิดว่ากระบวนการถอดรหัสจากตัวสารออกมาเป็นความหมายนั้นเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ แต่ Hall คิดว่ากระบวนการนี้เป็นเรื่องที่ถูกสร้างขึ้น (being constructed) จากระบบการสื่อสารในสังคมนั้น ๆ ดังนั้นความหมายที่ถูกตีความอย่างผิด ๆ จึงมิใช่ความหมายที่ไร้ทิศทาง สะเปะสะปะไปคนละทิศคนละทาง หากแต่เป็นการตีความความหมายที่เบี่ยงเบนที่เป็น choices อยู่ชุดหนึ่ง (ไม่ได้ตีความ ก. แบบที่ผู้ส่งสารต้องการ แต่ก็ตีความเป็น ข คงเท่านั้น) ที่เรียกว่าเป็นกลุ่มของความหมายอันหลากหลายชุดหนึ่ง (polysemic)

ทัศนะใหม่ต่อผู้ส่งสาร

(i) Hall ได้ให้ทัศนะใหม่แก่ผู้ส่งสารว่า ผู้ส่งสารมิใช่ “ผู้ทำหน้าที่ส่งผ่านข่าวสารเท่านั้น (transmit) หากทว่าเป็น “ผู้ที่ได้เข้ารหัส” (encode) ข่าวสารที่ส่งไปให้ด้วย การเปลี่ยนแปลงทัศนะดังกล่าว มีนัยยะต่อไปว่า ดังนั้นเมื่อเวลาที่ผู้ส่งสารได้ “ส่งสาร” ถึงผู้รับนั้น เขาได้ทำงาน 2 อย่างไปพร้อม ๆ กัน อย่างแรกที่เขาส่งไปถึง “ข่าวสาร” และอีกอย่างหนึ่งคือ “การติดตั้งรหัสการถอดรหัสความหมายจากสาร” ให้แก่ผู้รับด้วย

ถึงแม้ว่าจะมีช่องว่างด้านความเข้าใจระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารอยู่เสมอ กล่าวคือ ผู้รับสารจะไม่สามารถถอดรหัสความหมายออกได้ถูกต้องตามที่ผู้ส่งต้องการ แต่ Hall ก็เห็นว่า สำหรับเรื่อง “ความหมายหลัก ๆ หรือใจความสำคัญ” แล้ว ผู้รับสารจะสามารถถอดรหัสตามที่ผู้ส่งสารได้ใส่รหัสเอาไว้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อภาษา สื่อภาพ สื่อเสียง หรือสื่ออื่น ๆ ก็ตาม (ถ้าไม่เกินไปตามหลักการนี้มนุษย์เราคงจะสื่อสารกันไม่รู้เรื่องเป็นแน่) Hall ให้คำอธิบายว่า เป็นเพราะเวลาที่ผู้ชมนั่งดูภาพหน้าจอจากโทรทัศน์นั้น เขาไม่ได้ตีความจากภาพหน้าจอเท่านั้น แต่ในกระบวนการรับสาร ผู้ชมได้เรียนรู้ (หรือได้รับการติดตั้ง) รหัสที่มีอยู่ไปด้วย ตัวอย่างเช่นในการดูรายการสี่ทุ่มแสดவர் เด็กๆที่นั่งดูอยู่จะได้เรียนรู้รหัสความหมายว่า ถ้าคนทำผิดแล้ว เกิดสำนึกผิด คนอื่นก็ควรจะให้อภัย ถ้าผู้กระทำผิดกลับใจก็ยิ่งน่าให้อภัยมากยิ่งขึ้น และถ้ากลับเนื้อกลับตัวพิสูจน์ตัวเองว่าเป็นคนดีแล้ว ก็ยิ่งน่าจะให้อภัยมากที่สุด และหากผู้กระทำผิดนั้นกล้าหาญที่จะนำเอาเรื่องราวของตนเองมาเปิดเผยเป็นบทเรียน สังคมควรจะปิดป้าย “วีรบุรุษ” ให้ไปได้เลย เป็นต้น

(ii) เมื่อเวลาที่เราได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโลกภายนอก ที่ถูกย่อมาอยู่ในรหัสของการใช้ภาษา (เช่น คำกริยา สรรพนาม ฯลฯ) เราจะจำได้เลยว่าข่าวสารนั้นเป็นรหัสของอะไร ตัวอย่างเช่น เมื่อเห็นรหัสของรายการสี่ทุ่มสแควร์ช่วงที่นำเอาบุคคล เช่นหนู เชิญยิ้มมาสัมภาษณ์ เราจะรู้เลยว่า “นี่เป็นเรื่องจริง” (Non-Fiction) แต่ถ้าหนู เชิญยิ้มไปปรากฏตัวในรายการที่มีรหัสเป็นละคร เราก็จะจำได้เลยว่าบทบาทที่หนู เชิญยิ้มเล่นเป็น “การแสดง”

รหัสบางรหัสที่ถูกติดตั้งมาให้นั้น จะถูกนำเสนอราวกับเป็นธรรมชาติ (Natural) โดยไม่ต้องเรียนรู้เลย เช่นหลักการที่ว่า “คนเราเกิดมาก็ต้องรู้จักพึ่งพาอาศัยกัน ต้องรู้จักให้อภัยกัน” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รหัสที่มาในรูปแบบของ Visual communication เช่นถ้าเราเห็นหน้าตาของ “บรรดาผู้ร้ายกลับใจ” ที่มีสีหน้าเศร้าสลดเวลาเล่าเรื่องของตนเมื่อทำผิด เรา(คนดู) ก็แทบจะตีความได้โดยอัตโนมัติ (ธรรมชาติ) เลยว่า เขาจะต้องรู้สึกเสียใจในการกระทำของตนเอง และรู้สึกสำนึกผิดแล้ว แต่อันที่จริงแล้วบรรดาความหมายที่ถูกฝังอยู่ในภาพเหล่านั้น ล้วนแล้วแต่ต้องมีรหัสในการใส่และถอดทั้งสิ้น

(iii) นอกเหนือจากการติดตั้งรหัสมาให้ในข่าวสารแล้ว กลไกอีกตัวหนึ่งที่ทำให้ผู้รับสารถอดความหมายได้ตามความต้องการของผู้ส่งที่ Hall ได้นำเอาทัศนะของ U. Eco มาใช้ก็คือ เรื่อง “เงื่อนไขของการรับรู้” (condition of perception) Eco ได้ตั้งข้อสังเกตว่าบรรดาสัญลักษณ์ที่เป็นภาพเหมือน (icon sign) นั้นจะทำให้ผู้รับสารสามารถมองเห็นตัว object ได้เหมือนกับในโลกแห่งความจริง ดังนั้นบรรดาภาพจริงและเสียงจริงในโทรทัศน์ ซึ่งล้วนแต่เป็น icon sign ทั้งนั้น จึงสามารถโน้มน้าการรับรู้ของผู้รับสารได้มาก อย่างไรก็ตามสิ่งที่ไม่ควรจะลืมเลือกก็คือ ผู้รับสารจะมองเห็นภาพได้เหมือนของจริงก็ต่อเมื่อถูกกำหนดจุดยืนที่จะมองดู ถูกตั้งมุมมองให้มีทิศทางเฉพาะอันหนึ่ง (ในกรณีของโทรทัศน์ คนดูต้องมองเห็นภาพตามการกำหนดของมุมกล้องอย่างไม่มีทางเลือกเลย) จุดยืนของการดู มุมมองและทิศทางของการมองเห็นนี้ คือกลไกที่เรียกว่า “เงื่อนไขของการรับรู้” นั่นเอง

ดังนั้นในกรณีที่รายการโทรทัศน์นำเอาอดีตมือปืนรับจ้างมาเป็นแขกรับเชิญในรายการทอล์คโชว์ และต้องการจะกำหนดความหมายของแขกรับเชิญว่า เขาเป็น “ผู้ร้ายกลับใจ” นั้น นอกจากจะติดตั้งรหัสการถอดความหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บรรดารายการเหล่านี้ก็ยังได้กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของผู้ชมเอาไว้อย่างแน่นอน เช่นผู้ชมจะเลือกดูด้วยจุดยืนของคนที่ชอบซ้ำเติมคนอื่น คนที่ยินดีให้อภัยคนบาป คนที่ไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์ คนที่ไม่ให้ออกสคนกลับตัว ฯลฯ โดยที่เมื่อตอนเริ่มต้นรายการนั้น ผู้ชมอาจจะยืนอยู่ในตำแหน่งที่ต่าง ๆ กัน แต่ทว่าในเนื้อหาของรายการนั้นเองที่จะค่อยๆ เรียกผู้ชมให้มายืนอยู่ในตำแหน่งที่ทางรายการ (ผู้ส่งสาร) ต้องการ เพื่อที่ภาพที่ผู้ชมมองเห็นจะได้เป็นภาพที่มองไปจากมุมเดียวของทางรายการ (ผู้ส่ง)

เทคนิคการใช้กลไกกำหนดเงื่อนไขการรับรู้นั้นสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น ผ่านบทสนทนาที่พิธีกรของรายการพูดกับผู้ชม ผ่านการกำหนดสัดส่วนความสั้นยาวของเนื้อหา (เช่น หากต้องการให้มีมุมมองที่สนใจการกลับใจมากกว่าการทำผิด ก็กำหนดให้ช่วงเวลาที่ว่าด้วยเนื้อหาของการกลับใจมีมากกว่าการกระทำผิด) หรือใช้ format ของรายการเป็นตัวกำหนด เช่นถ้าเป็นช่วงกระทำความผิดก็ใช้รูปแบบละคร (ซึ่งถูกใส่รหัสแล้วว่า มีความจริงจังน้อยกว่ารูปแบบข่าว, สารคดี) ส่วนช่วงเวลาสำนึกผิดนั้น ต้องเป็นรูปแบบของการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างจริงจัง เป็นต้น

แนวคิดเรื่องสารของสื่อมวลชน

(i) สืบเนื่องมาจากทัศนะเรื่อง “ความเป็นจริงนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น” Hall ได้นำมาขยายความว่าในฐานะที่ “ข่าวสาร” ก็เป็น “ความจริงประเภทหนึ่ง” ดังนั้นข่าวสารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจึงไม่มี จะมีก็แต่ข่าวสารที่ถูกสร้างขึ้นเท่านั้น และทั้งในกระบวนการสร้างข่าวสาร (จากฝ่ายผู้ส่ง) และในกระบวนการรับข่าวสารล้วนแล้วแต่ดำเนินไปอย่าง active และมีการตีความสอดแทรกอยู่ตลอดเวลา

(ii) Hall ได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษของข่าวสารที่มาจากสื่อโทรทัศน์ว่าแบบจำลองของข่าวสารจากโทรทัศน์นั้น จะมีธรรมชาติที่ขัดแย้งในตัวเองในด้านหนึ่ง เนื่องจากผู้รับสารของโทรทัศน์มีปริมาณมากมาย และมีคุณภาพหลากหลาย (มีลักษณะ mass) จากด้านนี้น่าจะทำให้มีการตีความหมายข่าวสารจากโทรทัศน์ต่างออกไประหว่างผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ) แต่ในอีกด้านหนึ่งเรามักจะพบเสมอว่าผู้รับสารจากโทรทัศน์มักจะมีวิธีตีความคล้าย ๆ กัน เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งนี้ก็คือ คำอธิบาย 2-3 ประการที่ได้กล่าวไปแล้วนั่นเอง กล่าวคือการนำเสนอที่สื่ออย่างดูเป็นธรรมชาติของโทรทัศน์ หรือการกำหนดจุดยืนและมุมมองให้แก่ผู้รับสาร เป็นต้น

ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงผู้รับสารจากรายการโทรทัศน์จะมีวิธีการตีความที่หลากหลายก็ตาม แต่ก็มีความหลากหลายที่อยู่ในกรอบ ดังที่ Hall เรียกว่าเป็น Polysemic values การตีความที่หลากหลายเช่นนี้มิใช่ลักษณะเดียวกับ Pluralistic ทั้งนี้เพราะในความหลากหลายนั้น จะมีแบบการตีความอยู่แบบหนึ่งที่มีลักษณะเด่นกว่าอันอื่น ๆ (dominant meaning)

(iii) จากแนวคิดเรื่องการตีความแบบหลากหลายแต่อยู่ในกรอบ และถึงจะหลากหลายอย่างไร ก็มีความหมายอยู่อันหนึ่งที่เด่นกว่าอันอื่น ๆ ทำให้ Hall นำมาสู่ข้อสรุปที่ว่าจากคุณสมบัติดังกล่าว ทำให้เนื้อหาสารในสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ทางด้านอุดมการณ์

ตามความต้องการของผู้มีอำนาจในสื่อได้ เช่น ช่วยกลบเกลื่อนความขัดแย้งที่มีอยู่ในสังคม ช่วยรักษาทุกสิ่งให้เป็นอย่างเดิม (Status quo) ช่วยทำให้คนอดทนอยู่กับปัญหาได้ เป็นต้น

การวิเคราะห์ตัวสื่อ

ดังที่ได้กล่าวมาบ้างแล้วข้างต้นว่า ในเรื่องการใส่และถอดรหัสนั้น นอกจากจะวิเคราะห์ได้จากตัวเนื้อหาสาระ แม้แต่ในเรื่องธรรมชาติของตัวสื่อรวมทั้งรูปแบบการนำเสนอก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าใจ-ถอดรหัสด้วย

สำหรับ Hall นั้นได้ให้ความสนใจกับการวิเคราะห์ธรรมชาติของสื่อโทรทัศน์อย่างมาก และได้ตั้งข้อสังเกตประกอบการวิเคราะห์สื่อโทรทัศน์เอาไว้ เช่น

(i) หากการนำเสนอเนื้อหาสาระปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบของตัวอักษร (literacy) โอกาสที่ผู้รับสารจะมองไม่เห็นคุณลักษณะ (attribute) ของ object ที่บรรยายนั้นจะมีอยู่มาก เช่นสำหรับผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ตรงกับหิมะเลย เมื่ออ่านบทบรรยายเกี่ยวกับหิมะอาจจะนึกภาพไม่ออก ในขณะที่สื่อโทรทัศน์นั้นเป็น icon sign (เป็นภาพ) ซึ่งเมื่อนำเสนอแล้ว ผู้รับสารจะต้องมองเห็นคุณลักษณะของ object นั้นทันที

(ii) ผลต่อเนื่องจากการที่สื่อโทรทัศน์นั้นเป็นภาพแบบ icon sign ทำให้การใช้รหัสนั้นดูเป็นธรรมชาติ (naturalize code) ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งทำให้สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่โปร่งใส (Transparency) เพราะมีอะไรก็เอามาเสนอให้เห็นกันกระจ่างตา ความโปร่งใสของสื่อจึงทำให้ดูคล้ายกับว่าสื่อเป็นเพียงตัวนำเอา “สิ่งที่เกิดขึ้น” มานำเสนอ ทั้งที่อันที่จริงภาพที่เห็นในจอโทรทัศน์นั้น มิใช่ภาพที่เกิดขึ้นจริงๆ เท่านั้น หากแต่เป็น “ภาพจริงที่ถูกสร้างขึ้นมา” โดยผ่านมุกกล้องบ้าง ระยะเวลาบ้าง แสงสีบ้าง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

นอกเหนือจากผลพลอยได้เรื่อง “ความโปร่งใส” แล้ว ก็ยังมีผลพลอยได้ต่อเนื่องตามมาอีกมากมายจากการถอดรหัสจากสื่อภาพและเสียง เช่นโทรทัศน์ เช่นการได้ความลึก (depth) เพราะกล้องสามารถถ่ายซูมเข้าไปดูข้างใน การได้ความคุ้นเคย (habituation) เช่นการเห็นภาพใบหน้าของคนอ่านข่าวสัก 2-3 ครั้ง ผู้ชมก็จะเริ่ม “คุ้นตา” และได้ลักษณะการรับรู้สารที่เกือบจะเป็นเอกฉันท์ จะเห็นได้ชัดจากการเปรียบเทียบกับสื่ออักษร เช่นนวนิยายพรรณนารูปร่างหน้าตาของพระเอกนั้น ผู้รับสารแต่ละคนอาจจะวาดภาพพระเอกในจินตนาการออกไปแตกต่างกัน แต่เมื่อละครโทรทัศน์เสนอตัวพระเอกเพียงในฉากแรก ผู้รับสารทุกคนก็จะมีภาพของพระเอกที่เป็นแบบเดียวกันหมด

(iii) เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการผลิตระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่อโทรทัศน์แล้ว จะพบว่ากระบวนการและขั้นตอนในการผลิตของสื่อโทรทัศน์นั้น มีความละเอียดมากกว่า มีหลายขั้นตอนกว่า และมีความซับซ้อนมากกว่า ดังนั้น “ภาพแห่งความเป็นจริง” ที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์นั้น จึงได้ผ่านกลยุทธิ์ของกระบวนการใส่รหัสต่างๆมากมายในการผลิต เช่น การคัดเลือก (selection) ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ถ่ายทำ ตัวละคร เครื่องแต่งกาย แสง สี ฯลฯ การตัดต่อ(editing) การจัดวางกรอบ(framing) การเชื่อมโยง(linking) เช่นการใส่ภาพและเสียง การเลียนแบบ(identification strategies) การอัด(recording) เป็นต้น เพราะฉะนั้นในขณะที่ภาพที่ปรากฏในจอโทรทัศน์ดูโปร่งใสเหมือนจริงอย่างยิ่ง แต่ความจริงแล้วภาพในโทรทัศน์ได้ผ่านการปรุงแต่งมาอย่างหนักหน่วงที่สุด

(iv) กลยุทธิ์อีกประการหนึ่งที่เป็นคุณลักษณะ เฉพาะของสื่อโทรทัศน์คือ แบบวิถีในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชม (Mode of address) เนื่องจากรายการบางรายการของโทรทัศน์ เช่นรายการข่าว รายการทอล์คโชว์ ผู้ที่ปรากฏตัวในจอโทรทัศน์จะสร้างความสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ชมและเรียกร้องการมีส่วนร่วมกับผู้ชมอย่างสูง เช่นผู้อ่านข่าวจ้องมองดูผู้ชม (ผ่านกล้อง) ตลอดเวลา และการอ่านข่าวนั้นก็เป็นการอ่านให้ผู้ชมทางบ้านฟัง ส่วนรายการทอล์คโชว์นั้นพิธีกรก็จะพูดคุยกับผู้ชมทางบ้านโดยตรง เพราะฉะนั้นจึงได้มีการวิเคราะห์ mode of address ของรายการโทรทัศน์ขึ้นมาว่า ในแต่ละรายการได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ชมในลักษณะใด เช่น การใช้บทสนทนาที่ว่า “รายการของเรา” “โลกของเรา” (ให้ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน) “ผมมีความคิดว่า.....แล้วท่านผู้ชมล่ะครับ คิดอย่างไร” (ให้ความรู้สึกเป็นคนละพวกกัน)

การวิเคราะห์ขั้นตอนของการสื่อสาร

Hall ได้แยกแยะขั้นตอนของการสื่อสารออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

- (1) ขั้นตอนการผลิต (Production)
- (2) ขั้นตอนเผยแพร่ (Circulation)
- (3) ขั้นตอนการใช้ /การบริโภคสาร (Use/ consumption)
- (4) ขั้นตอนการผลิตซ้ำ (Reproduction)

จากทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ Hall สรุปว่ากระบวนการเข้า/ ถอดรหัสนั้นจะต้องถูกควบคุมในทุกขั้นตอนเพื่อให้ความหมายสุดท้ายก่อนถึงผู้ส่งสารตรงกับความหมายแรกของผู้ส่งสาร อย่างไรก็ตามในกรณีส่วนใหญ่วิธีการควบคุมนั้นจะไม่ปรากฏตัวให้เห็นอย่างเด่นชัด

(1) ขั้นตอนการผลิต (Production)

เป็นช่วงตอนของการสร้างข่าวสารที่ผู้ส่งสารต้องดำเนินการปฏิบัติการด้านภาษา (discursive practice) ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ เช่นการรู้จักจัดกรอบของความหมายและความคิด (framing meaning & ideas) ต้องมีความรู้ในเรื่องที่ต้องใช้งาน (knowledge-in-use) มีทักษะทางเทคนิค (technical skill) มีอุดมการณ์ทางวิชาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับสถาบันต่าง ๆ มีความเข้าใจในค่านิยมและความเชื่อต่างๆของสังคม มีภาพของผู้รับสารอยู่ในใจเป็นต้น

เมื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างข่าวสารของผู้ส่งสาร จะพบว่ามีกฎและระเบียบข้อตกลงต่าง ๆ มากมายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง (Law & Convention) ทั้งนี้เพื่อนำผู้รับสารให้ตีความหมายไปในทางเดียวของผู้ส่ง (ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ และไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม) ดังนั้นผู้ส่งสารทุกคนจึงมีหลักการทำงานว่า ถ้าต้องการจะไม่ให้ผู้อ่านมองข้ามข้อความนี้ ก็ต้องขีดเส้นใต้ หรือใช้ตัวเน้น ถ้าต้องการจะไม่ให้ก็ตามจะให้ผู้อ่านจบความคิดเดิมและเริ่มความคิดใหม่ ก็ต้องจบข้อความเดิม แล้วขึ้นย่อหน้าใหม่ ในกรณีของภาพยนตร์หรือโทรทัศน์หากผู้ส่งสารต้องการเตือนให้ผู้ชมระวังตัวว่าเหตุการณ์สำคัญกำลังจะเกิดขึ้น ก็ต้องใช้ดนตรีประกอบช่วย หากต้องการให้ผู้ชมสังเกตปฏิกิริยาความรู้สึกของตัวละคร ก็ต้องถ่าย close-up ไปที่ใบหน้าของตัวละครนั้น เป็นต้น

(2) ขั้นเผยแพร่ (circulation)

ซึ่งหมายถึงช่องทางของการเผยแพร่ข่าวสารประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร 2 ตัวคือ ปริมาณความถี่ของการได้เผยแพร่ ข่าวสารที่ได้รับการเผยแพร่แบบ “มาบ่อย มาได้รวดเร็ว มาได้อย่างรุนแรง” ย่อมมีโอกาสเข้าถึงผู้รับสารได้มากกว่าและอีกตัวแปรหนึ่งคือ ธรรมชาติของสื่อที่ถูกใช้เป็นช่องทาง เช่นเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ ฯลฯ ที่มีช่องเด่นชัดอดยดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

(3) ขั้นการใช้/ การบริโภค (Use/Consumption)

Hall ให้ความสนใจกับขั้นตอนนี้อย่างมาก เนื่องจากเขามีแนวคิดที่ว่า ข่าวสารนั้นมิได้สำคัญเพียงแค่ว่า ได้ผลิตขึ้นมาอย่างไรเท่านั้น (how it is produced) แต่ยังสำคัญต่อไปอีกว่าข่าวสารนั้นถูกรับรู้อย่างไร (how it is received)

Hall ได้เสนอทฤษฎะใหม่เกี่ยวกับขั้นตอนของการรับสารหรือการบริโภคข่าวสารว่าในขั้นตอนนี้จะใช่อีกช่วงเวลาหนึ่ง เช่นกับที่ความหมายจะถูกผลิตขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือสิ่งที่ผู้รับสารกระทำไม่เพียงแต่จะ “อ่านความหมาย” ที่อยู่ในสารของผู้ส่งเท่านั้น หากแต่ผู้รับสารจะนำเอาตัวเอง (ผู้รับสาร) เข้าไป สร้างความหมายในสารด้วย กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ Hall มีความเห็นว่า ความหมายในข่าวสารเมื่ออยู่ในช่วงเวลาผลิต ก็เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับสาร และในขั้นตอนของการบริโภคก็เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารกับสารเช่นกัน ซึ่งหมายความว่าช่วงเวลาแห่งการถอดรหัส (Decoding) ก็เป็นเวลาที่มีอิสระในตัวเอง และไม่จำเป็นต้องไปขึ้นต่อช่วงเวลาแห่งการเข้ารหัส (Encoding) เสมอไป

Hall ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมกระบวนการในช่วงเวลาของการถอดรหัสว่า ในการอ่านความหมายของสารนั้น ผู้รับสารสามารถจะมีจุดยืนได้ 3 แบบตามมาเช่นกัน คือ

(i) จุดยืนแบบที่ผู้ส่งสารต้องการ (Dominant-hegemonic position) จุดยืนแบบนี้ผู้รับสารจะยืนอยู่ทีเดียวกับผู้ส่งสารและจะใช้รหัสของผู้ส่งสารเช่นกัน ดังนั้นความหมายที่ผู้รับสารอ่านได้ ก็จะเป็นอย่างกับผู้ส่งสารเท่านั้นที่เรียกว่า preferred reading

(ii) จุดยืนที่ผู้รับสารจะต่อรองความหมายเสียใหม่ (Negotiated position) จุดยืนแบบนี้แม้ว่าผู้รับสารจะอ่านความหมายหลัก ๆ ตามที่ผู้ส่งสารต้องการ แต่ทว่าภายในขอบเขตความหมายดังกล่าว ผู้รับสารก็ยังต่อรองรายละเอียดปลีกย่อย ตัวอย่างเช่น “การยอมรับว่าเห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้ส่งสารกล่าวมา แต่ก็มีเงื่อนไขว่า “จะเป็นจริงก็ต่อเมื่อ” หรือ “อาจจะมิช้อยกเว้นเหมือนกัน...” หรือ “ที่พูดนั้นอาจจะจริงในที่อื่น ๆ และในที่นี้อาจจะไม่เป็นจริง” การตีความหมายแบบต่อรองนี้เป็นการพบกันครึ่งทางหรือเป็นสูตรผสมระหว่าง preferred reading กับ opposition reading

(iii) จุดยืนที่ผู้รับสารจะตีความคัดค้านต่อต้านกับผู้ส่งสารใส่รหัสมา (opposition position) ตัวอย่างเช่น การนำเอาบรรดาผู้ร้ายกลับใจมาออกรายการโทรทัศน์นั้น บรรดากลุ่มผู้รับสารที่ทำงานอยู่กับผู้กระทำผิดหรืออาชญากรในสังคม เช่น ผู้คุมนักโทษ ตำรวจ ฯลฯ อาจจะเห็นว่า “สันดานผู้ร้าย ถึงอย่างไรก็ยังคงเป็นคนร้าย เรื่องกลับใจเป็นเรื่องที่เป็นจริงไม่ได้อย่างคงทนถาวร เป็นการกลับใจเพียงชั่วคราวชั่วครวเท่านั้น” (เราจะพบเห็นความเชื่อดังกล่าวได้มากในกรณีการอธิบายการกลับเนื้อกลับตัวของหญิงโสเภณี เป็นต้น)

Hall กล่าวว่าในการส่งข่าวสารแต่ละครั้ง จะเกิดจุดยืนการตีความทั้ง 3 แบบอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่ว่าสัดส่วนของแต่ละอันจะมีมากน้อยอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถใน

การใส่รหัสของผู้ส่งสาร แต่ถึงอย่างไรในทุกเวทีของข่าวสารก็จะมีสงครามแห่งวาทกรรม (struggle of discourse) เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์นองเลือดที่จตุรัสเทียนอันเหมิน ฝ่ายนักศึกษาจีนและฝ่ายรัฐบาลจีนก็จะตีความหมายเหตุการณ์เดียวกันไปคนละชุด

การตีความหมายที่แตกต่างกันของผู้รับสารนั้น De Saussure ได้เริ่มนำร่องความคิดดังกล่าวเอาไว้แล้วในเรื่อง “ความหมายโดยนัย” (Connotative meaning) ซึ่ง Hall ได้นำทัศนะดังกล่าวมาสานต่อว่า แม้ว่าเราจะพบการ “อ่านสาร” จากจุดยืนทั้ง 3 แบบ แต่ทว่าในกรณีทั่วไปและโดยส่วนใหญ่แล้ว สัดส่วนของการอ่านแบบ preferred meaning ก็ยังคงมีสัดส่วนมากกว่าอีกสองแบบ Hall อธิบายว่าแม้ว่าความหมายโดยนัยของผู้รับสารอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่ความหมายหลัก ๆ จะยังคงเป็นความหมายที่ผู้ส่งต้องการนั่นเอง สิ่งที่แตกต่างกันในความหมายโดยนัยของผู้รับสารแต่ละคนคือรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น ตัวอย่างเช่นเมื่อรายการโทรทัศน์นำเอาบรรดาผู้ร้ายกลับใจมาออกรายการโดยนำเสนอในลักษณะวีรบุรุษแบบหนึ่ง หากผู้ผลิตรายการระมัดระวังในการใส่รหัสและมีความสามารถจะควบคุมกระบวนการใส่รหัสให้ตลอดทั้งกระบวนการ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้รับสารจำนวนนับล้านคนที่ชมรายการดังกล่าวน่าจะเห็นคล้อยตามความหมายที่ผู้ส่งต้องการ สิ่งที่แตกต่างกันก็อาจจะจะเป็นเหตุผลที่เห็นด้วยเท่านั้น

Hall ให้คำอธิบายเหตุผลเบื้องหลังปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า เพราะเหตุใดสัดส่วนของ preferred reading จึงมีมากกว่าการอ่านความหมายอีก 2 แบบ โดยเฉพาะในกรณีการส่งข่าวสารของสื่อมวลชนซึ่งมีกลไกอยู่ 2 ประการคือ

(i) Institution position อันได้แก่ฐานะตำแหน่งของผู้ส่งสาร ซึ่งในกรณีของสื่อมวลชนนั้น เป็นสถาบันที่มีความชอบธรรมอย่างสูงในการนำเสนอข่าวสารเป็นสถาบันที่ถูกกฎหมาย เป็นสถาบันที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสาร ถ่ายทอดค่านิยม การเผยแพร่ข่าวสารอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา ฯลฯ ตำแหน่งของสถาบันผู้ส่งสารดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในเรื่อง ความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าว (Credibility) ศักยภาพในการให้สถานภาพแก่บุคคล เหตุการณ์ และอื่นๆ (Status Conferral) เป็นต้น

(ii) Structure of Access โครงสร้างในการเข้าถึงนั้นมิได้หมายความว่าเพียงขีดความสามารถในการเข้าถึงผู้รับสารเท่านั้น แต่ยังหมายความว่าถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่จะนำเอาข่าวสารมาเผยแพร่อีกด้วย ตัวอย่างง่าย ๆ ก็คือ หากไม่มีสถานภาพเป็นนักข่าว ก็คงไม่มีสิทธิจะไปตั้งคำถามกับรัฐมนตรีได้ ถ้าไม่ใช่สถานีโทรทัศน์ก็คงไม่สามารถจะไปสัมภาษณ์บรรดาอดีตมือปืนรับจ้างได้ เป็นต้น

(iii) กลไกในการควบคุมการผลิต ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างว่า กระบวนการสร้างสรรค์ของสื่อโทรทัศน์ มีใช้สิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่ทุกอย่างจะถูก “สร้าง” ขึ้น เริ่มตั้งแต่การสร้างฉาก การแต่งหน้าผู้มาออกรายการ บทสนทนาที่ปรากฏก็ต้องเป็นไปตามสคริปต์ที่เขียน (และสามารถควบคุมได้ หากเขารับเชิญพูดนอกบท ก็สามารถจะตัดทิ้งได้ตอนตัดต่อ) ฯลฯ ทั้งหมดนี้เป็นการกำหนดทิศทางของการอ่านความหมายของผู้รับสารทั้งสิ้น

(4) ชั้นการผลิตซ้ำขึ้นใหม่ (Reproduction)

ขั้นตอนของการผลิตซ้ำนั้น หากผลิตในแง่ของ “ระบบความหมาย” อาจจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือการผลิตซ้ำขึ้นใหม่แต่ยังคงความหมายเดิม ตัวอย่างเช่น การนำเอาละครโทรทัศน์เรื่องเก่ามาผลิตใหม่ แต่ยังคงเค้าโครงเรื่องแบบเดิมเอาไว้ การผลิตซ้ำขึ้นใหม่ประเภทแรกนี้ไม่สู้จะมีปัญหามากนัก

อีกประการหนึ่งคือการผลิตซ้ำขึ้นใหม่แต่เพื่อต้องการจะเสนอความหมายใหม่ที่ขัดแย้งกับความหมายเก่าที่มีอยู่ ที่ขัดกับสามัญสำนึกที่ผู้รับสารมีอยู่หรือขัดแย้งกับความรู้ที่ยอมรับกันโดยปริยาย ตัวอย่างเช่น หากสังคมมีความเข้าใจว่าพวกกรักร่วมเพศเป็นพวกที่มีจิตใจวิปริต หากสื่อมวลชนต้องการจะผลิตซ้ำภาพของพวกเกย์ใหม่ว่าเป็นบุคคลที่มีจิตใจปกติธรรมดา เพียงแค่มีรสนิยมทางเพศที่แปลกออกไป การผลิตซ้ำแบบสร้างความหมายใหม่จะต้องจัดระบบความหมายให้ถูกอ่านจากจุดยืนแบบ preferred reading อย่างเข้มงวดมากกว่ากรณีแรก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทวันันท์ คงคราญ ได้ทำการศึกษาถึงบทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างภาพนางสาวไทย พ.ศ. 2507-2531 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สื่อมวลชนได้สร้างภาพลักษณ์ของนางสาวไทยในยุคสู่จักรวาล (พ.ศ. 2507-2515) ในลักษณะภาพของสัตว์โลกสาวแสนสวย และผู้หญิงยุคใหม่โดยภาพหลังยังไม่ชัดเจนนัก ส่วนภาพลักษณ์นางสาวไทยยุคงานธุรกิจ (พ.ศ. 2527-2531) ยังคงภาพสัตว์โลกสาวแสนสวยและมีภาพผู้หญิงยุคใหม่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีแนวโน้มในเชิงธุรกิจด้วย โดยสื่อมวลชนได้สร้างภาพลักษณ์ของนางสาวไทยด้วยการเสนอทัศนคติซึ่งเป็นบทบาทที่เด่นชัดของสื่อมวลชนโดยตรง การรายงานข่าวและการให้ความบันเทิงสื่อมวลชนจะมีบทบาทในการสร้างภาพนางสาวไทยอย่างแอบแฝง

พัชรिता วัฒนา ได้ทำการศึกษาถึงบทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างความมีชื่อเสียงให้แก่ศิลปินเพลงไทยสากลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่าในอดีตศิลปินเพลงไทยสากลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับยังอยู่ในวงแคบ เนื่องจากช่องทางในการเผยแพร่ยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด เพราะสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญคงมีอยู่เพียงแค่วิทยุกระจายเสียงที่ควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ส่วนตัวศิลปินเองจะมีชื่อเสียงได้ก็ด้วยคุณภาพของผลงานเพลงและเสียงร้องเป็นสำคัญ จนกระทั่งมีระบบธุรกิจเทปเพลงไทยสากลเกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา มีผลทำให้ลักษณะการสร้างชื่อเสียงเปลี่ยนไป โดยค่ายเทปได้นำเอาระบบการส่งเสริมการจำหน่ายมาเป็นกลยุทธ์สำคัญ เน้นการโฆษณาประชาสัมพันธ์จากภาพลักษณ์และผลงานเพลง โดยมีสื่อมวลชนทุกประเภทเป็นช่องทางในการเผยแพร่สร้างความสนใจและกระตุ้นความรู้สึกของผู้ฟังให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อตัวศิลปินเพลง อันจะส่งผลให้ศิลปินเพลงไทยสากลได้เป็นที่รู้จัก ได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลายและกลายเป็นผู้มีชื่อเสียงขึ้นมาได้

ศิริพงษ์ สุทธิโยธิน ได้ทำการศึกษาถึงลักษณะของรายการโทรทัศน์รูปแบบปฏิกะบันเทิงและกลยุทธ์ในการนำเสนอรายการ โดยทำการศึกษาจากรายการโทรทัศน์ 3 รายการ คือ รายการสี่ทุ่มสแควร์ รายการจันทร์กระจิบ และรายการทไวไลท์โชว์ ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์รูปแบบปฏิกะบันเทิงมีลักษณะเป็นรายการที่มีความหลากหลายในเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ โดยมุ่งเน้นการให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเป็นหลัก และมักจะให้ความสำคัญกับวิธีการนำเสนอมากกว่าเนื้อหาสาระ สำหรับกลยุทธ์ในการนำเสนอรายการในด้านเนื้อหาพบว่าทั้ง 3 รายการมีแนวเรื่องและขอบเขตของเนื้อหาสาระคล้ายกัน คือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของบุคคลที่มีชื่อเสียง ดนตรีและเพลง เรื่องตลก ศิลปะการแสดงและเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางสังคม ในด้านวิธีการนำเสนอพบว่า รายการสี่ทุ่มสแควร์ใช้วิธีการนำเสนอแบบบทเปิด (Improvisation) ไม่เคร่งครัดในบท (unscripted) และกฎเกณฑ์ในการผลิต แต่จะใช้งานจินตนาการจากสถานการณ์จริง รายการจันทร์กระจิบใช้วิธีการนำเสนอค่อนข้างเป็นทางการ (Formal) เคร่งครัดในบท เน้นคุณภาพในการผลิต ใช้วิธีการดำเนินเรื่องแบบละคร (Dramatisation) ส่วนรายการทไวไลท์โชว์ใช้วิธีการนำเสนอแบบเปิดกว้าง (Improvisation) คล้ายกับรายการสี่ทุ่มสแควร์ แต่เน้นการนำเสนอเรื่องที่แปลกใหม่ทันสมัยและท้าทายความรู้สึก และมีจุดเด่นที่การใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบสืบเสาะความรู้ (Investigation) ซึ่งคล้ายวิธีการสืบสวนสอบสวนของตำรวจหรือทนายความ พิธีกรใช้คำถามแบบถามตรงๆ ถามนำ ถามหลอกล้อ ยั่วแหย่ ตะล่อมถาม และถามแบบคาดไม่ถึง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์แบบวีรบุรุษของผู้ร้ายกลับใจ นี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากกรณีศึกษา 2 กรณี ที่ปรากฏในสื่อมวลชนในปี พ.ศ. 2538 โดยกรณีศึกษาดังกล่าวคือ

- หนู เชิญยิ้ม ดาราตลกผู้โด่งดังและเป็นที่รู้จักกันดี ได้เปิดเผยถึงอดีตซึ่งเคยติดยาเสพติดในอดีตและในปัจจุบันได้เลิกขาดแล้ว (เป็นความผิดที่เกิดจากการกระทำต่อตนเอง)
- สุริยัน ศักดิ์ไรสง อดีตมือปืนรับจ้างผู้ซึ่งเคยต้องโทษคดีฆ่าคนตาย ได้เปิดเผยถึงความผิดในอดีตและมอบตัวเมื่อก่อคดีสุดท้าย คือ ฆ่าผู้หญิงซึ่งกำลังตั้งครรภ์ (เป็นความผิดที่เกิดจากการกระทำต่อผู้อื่น)

โดยทั้ง 2 กรณีที่จะทำการศึกษานั้นเป็นผู้ที่เคยกระทำผิดในอดีตและกลับตัวเป็นคนดีได้ในปัจจุบัน เหตุผลในการเลือกศึกษา 2 กรณีนี้ เนื่องจากกรณีแรกเป็นตัวแทนของความผิดที่เกิดจากการกระทำต่อตนเอง (ถือเป็นความผิดขนาดเบา) และกรณีที่สองเป็นตัวแทนของความผิดที่เกิดจากการกระทำต่อผู้อื่น(ถือเป็นความผิดขนาดหนัก) ที่ได้ปรากฏในรายการสัมภาษณ์ หรือรายการ talk show ทางทีวี และจากการให้สัมภาษณ์ในนิตยสารต่างๆ และจากข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ ซึ่งผู้ทำการวิจัยจะทำการศึกษาถึงเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชน , ผู้ส่งสาร (สื่อมวลชน) และผู้รับสาร

สำหรับแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบุคคล เทปโทรทัศน์ และเอกสารต่างๆ ดังนี้

บุคคล

เป็นการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่

- ผู้ส่งสาร (สื่อมวลชน) คือ ผู้เขียนบท (Scriptwriter) ผู้กำกับรายการ (Director) และพิธีกร (Host)

- ผู้รับสาร โดยใช้วิธีการ Focus group ผู้รับสารกลุ่มตัวอย่างจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive) ทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ พระสงฆ์ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา เจ้าหน้าที่ผู้คุมขังนักโทษ โดยเหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ คือ

(1) พระสงฆ์ และครูอาจารย์ เป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลที่กระทำผิด โดยคิดว่าบุคคลเหล่านี้สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้จริง

(2) ผู้คุมนักโทษ เป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลที่กระทำผิด โดยคิดว่าบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้จริง

(3) นักเรียนนักศึกษา เป็นกลุ่มบุคคลซึ่งยังไม่แน่ชัดว่าจะมีทัศนคติโน้มเอียงไปในทางใด

นอกจากนี้เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันโดยเจาะจงมาจากพื้นฐานอาชีพของกลุ่ม คือ ผู้วิจัยต้องการหาคำตอบตามแนวคิดเรื่องผู้รับสารของ Stuart Hall ว่ากลุ่มผู้รับสารดังกล่าว จะมีความแตกต่างในการถอดรหัสสารอย่างไร ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มที่มีความแตกต่างกันไปทั้ง 4 กลุ่มมาตรวจสอบกับแนวคิดของ Hall นั้นเอง

เทปโทรทัศน์

ซึ่งผู้วิจัยทำการขอสำเนาจากบริษัทผู้ผลิตรายการ จากรายการต่าง ๆ ดังนี้

- รายการละครแห่งชีวิต ผลิตรายการโดย บริษัท เวอร์คพอยท์เอนเทอร์เทนเมนต์ จำกัด

- รายการสี่มุมสแควร์ ผลิตรายการโดย บริษัท คอนสแตนท์แอดเวอร์ไทซิง จำกัด

- รายการเปิดอก ผลิตรายการโดย บริษัท บรอดแคสต์ติ้งไทยแลนด์ จำกัด

เอกสาร

ได้แก่ นิตยสาร ที่ทำการสัมภาษณ์กรณีศึกษา
 หนังสือที่กล่าวถึงกรณีศึกษา
 หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวของกรณีศึกษา

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมเทปโทรทัศน์และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในนั้น เพื่อดูวิธีการนำเสนอและเนื้อหาที่ถูกสัมภาษณ์ได้ให้สัมภาษณ์ไว้
2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหานั้น มาใช้เป็นแนวทางในการร่างคำถามที่ต้องการได้ข้อมูลจากบุคคลที่เป็นผู้ส่งสาร
3. ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ส่งสารโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์แบบวีรบุรุษของผู้ร้ายกลับใจ และจุดมุ่งหมายที่ต้องการส่งสารดังกล่าว
4. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผู้ส่งสาร มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับสาร
5. ศึกษาผู้รับสารโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และใช้วิธีการ Focus group discussion กลุ่มต่างๆ ที่ถูกเลือกมานั้น 4 กลุ่ม
 - ให้แต่ละกลุ่มตัวอย่างดูเทปโทรทัศน์ของกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี
 - ให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นจากแนวคำถามที่เตรียมไว้เพื่อเก็บข้อมูลของผู้รับสาร
 - นำข้อมูลที่เก็บได้จากผู้รับสารแล้วไปทำการวิเคราะห์ในส่วนของการตอบรับสารที่นำเสนอภาพลักษณ์แบบวีรบุรุษของผู้ร้ายกลับใจ
6. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์เพื่อสรุปผลของการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบบันทึกหรือแบบสังเกต (Note Taking or Observation Note) ใช้ในการเก็บรวบรวมจากการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้จากการศึกษาเทปโทรทัศน์และเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ

แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร โดยมีประเด็นเนื้อหาครอบคลุมดังต่อไปนี้

- ผู้ส่งสาร
- ปัจจัยในการกำหนดเนื้อหา
 - วิธีการและกลยุทธ์ในการสร้างภาพลักษณ์วีรบุรุษให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์
 - จุดมุ่งหมายหรือความคาดหวังที่มีต่อผู้รับสาร
 - ทศนคติของผู้ส่งสารต่อการนำเสนอประเด็นผู้ร้ายกลับใจ
- ผู้รับสาร
- ความเข้าใจในเนื้อหาสาร
 - ความคิดเห็นต่อการนำเสนอประเด็นผู้ร้ายกลับใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการวิเคราะห์เทปโทรทัศน์และเอกสารต่าง ๆ โดยทำการวิเคราะห์ตามประเด็นต่อไปนี้

- คำพูดเกริ่นนำก่อนการสัมภาษณ์
- ลักษณะการสัมภาษณ์
- สารที่ได้จากการสัมภาษณ์
- ให้ความสำคัญกับสิ่งใดและไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งใด
- คำพูดที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ฝากถึงผู้รับสาร
- คำพูดสรุปก่อนจบการสัมภาษณ์
- วิธีการและกลยุทธ์ในการนำเสนอ

2. การวิเคราะห์ผู้ส่งสาร (สื่อมวลชน) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร อันได้แก่ ผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ และพิธีกร โดยจะวิเคราะห์ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- ปัจจัยที่มีต่อการเลือกประเด็นเนื้อหา
- ความมุ่งหมายในการสร้างภาพให้แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์

- การใช้วิธีการและกลยุทธ์ในการนำเสนอ
- จุดมุ่งหมายหรือความคาดหวังที่มีต่อผู้รับสาร
- ทักษะติดต่อประเด็นนี้

3. การวิเคราะห์ผู้รับสาร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้รับสาร อันได้แก่ พระสงฆ์ ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา เจ้าหน้าที่ผู้คุมขังนักโทษ โดยทำการวิเคราะห์ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- สารที่ได้จากการดูเทปโทรทัศน์
- ความเข้าใจในเนื้อหาสาร
- ความคิดเห็นต่อผู้ร่ายกลัใจ
- ความคิดเห็นต่อรูปแบบการนำเสนอ
- ความคิดเห็นต่อความแตกต่างของกรณีศึกษาทั้งสอง

การนำเสนอข้อมูล

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอในรูปของการบรรยายและพรรณานเนื้อหา (Description) ในข้อมูลแต่ละส่วน โดยนำเสนอแต่ละองค์ประกอบ (เนื้อหา , ผู้ส่งสาร , ผู้รับสาร) และนำเสนอโดยสรุปรวมอีกครั้ง ดังนี้

บทที่ 4 นำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่1 คือ เพื่อศึกษาเนื้อหาและวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร่ายกลัใจที่ปรากฏในสื่อมวลชน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร่ายกลัใจในสื่อมวลชน โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิธีการและกลยุทธ์ในการนำเสนอ
 - วิธีการเปิดประเด็นในการนำเสนอ
 - วิธีการปิดประเด็นในการนำเสนอ
 - การสร้างบรรยากาศในการนำเสนอ
2. สัดส่วนของเนื้อหาในการนำเสนอ

บทที่ 5 นำเสนอผลการวิเคราะห์ผู้ส่งสาร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ใน ส่วนของผู้ส่งสาร คือ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณ์ของ วีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจ และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ เพื่อศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารและ ความเข้าใจของผู้รับสารว่าผู้รับสารได้รับสารตามความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่ และเพื่อ เป็นการตรวจสอบจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารว่าสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เนื้อหาหรือไม่ ผล การวิเคราะห์ในบทนี้จะถูกนำเสนอ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายในการนำเสนอและความคาดหวังที่มีต่อผู้รับสาร
2. ทศนคติของผู้ส่งสารต่อการนำเสนอ
3. ลักษณะการผลิตงานของสื่อ
4. กลยุทธ์ด้านการเลือกเนื้อหา
5. กลยุทธ์ด้านการเลือกรูปแบบนำเสนอ
6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกประเด็นเนื้อหา

บทที่ 6 นำเสนอผลการวิเคราะห์ผู้รับสาร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 คือ เพื่อศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารและความเข้าใจของผู้รับสารว่าผู้รับสารได้รับสารตามความ หมายที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่ และวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 คือ เพื่อศึกษาถึงการตอบรับสารที่นำ เสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจของผู้รับสารประเภทต่างๆ โดยแบ่งการนำเสนอผล การวิเคราะห์ดังนี้

1. ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างต่อเนื้อหาที่นำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบ ผู้ร้ายกลับใจ
2. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจ

บทที่ 7 นำเสนอผลการวิเคราะห์การสรุปและอภิปรายผล โดยการเชื่อมโยงผล การวิเคราะห์ที่ได้จากทั้ง 3 องค์ประกอบของการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร เนื้อหา และผู้รับสาร เข้ากับ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ประเด็นคือ

1. การสร้างภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจของสื่อมวลชน
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณ์วีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจในสื่อ มวลชน
3. การเข้ารหัสของผู้ส่งสารและถอดรหัสนของผู้รับสาร
4. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

บทที่ 4

การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชน

จากการศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชนพบว่ามี การนำเสนอผู้ร้ายกลับใจที่ ป็นกรณีศึกษาทั้งในสื่อโทรทัศน์ นิตยสารและหนังสือพิมพ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชนต่าง ๆ ดังนี้คือ

หนู เชิญยิ้ม

- รายการโทรทัศน์ละครแห่งชีวิต ตอน หนู เชิญยิ้ม (ออกอากาศ ช่อง 5 วันที่ 26 พ.ย. 2536 เวลา 9.00-10.00 น.)
- รายการโทรทัศน์สี่ทุ่มสแควร์ ตอน หนู เชิญยิ้ม (ออกอากาศ ช่อง 7 วันที่ 16 ก.ย. 2536 เวลา 22.00-24.00 น.)
- คอลัมน์ดาราวาเหต “ตราบาปที่ไม่ตกลงของตัวตลกคนหนึ่ง” (น.ส.พ.ไทยรัฐ ฉบับวันอังคารที่ 11 ม.ค. 2537)

สุริยัน คักดีโรสง

- รายการโทรทัศน์สี่ทุ่มสแควร์ ตอน สุริยัน คักดีโรสง (ออกอากาศ ช่อง 7 วันที่ 10 พ.ค. 2536 เวลา 22.00-24.00 น.)
- รายการโทรทัศน์เปิดอก ตอน สุริยัน คักดีโรสง (ออกอากาศช่อง 3 วันที่ 27-28 มิ.ย. , 4-5 ก.ค. 2538 เวลา 18.30-19.00 น.)
- คอลัมน์ ตอบปัญหา 4 ทูม “บทเรียนโจร...บทศึกษาผู้ใหญ่” (นิตยสารวาไรตี้ ปีที่ 1 ฉบับที่ 11 เดือน มิ.ย. 2536)
- คอลัมน์ บก.บห. “โจรกลับใจบนจอกกลางดึก” (นิตยสารวาไรตี้ ปีที่ 1 ฉบับที่ 11 เดือนมิ.ย. 2536)
- คอลัมน์ ก่อนพลิก “ขาว - ดำ - ชีวิต” (นิตยสารวาไรตี้ ปีที่ 1 ฉบับที่ 11 เดือน มิ.ย. 2536)
- คอลัมน์ ล้มแล้วลุก “ร้ายเจ็ดทีดีเจ็ดหน” (นิตยสารผู้หญิงวันนี้ ปีที่ 2 ฉบับที่ 18 เดือนพ.ย. 2535
- คอลัมน์ WHY THIS BOOK “รอยสลักหลังคำพิพากษา” (นิตยสารAfter work magazine ปีที่ 5 ฉบับที่ 49 เดือนส.ค. 2537)

โดยเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่ได้ทำการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. วิธีการและกลยุทธ์ในการนำเสนอ
 - 1.1 วิธีการเปิดประเด็นในการนำเสนอ
 - 1.2 วิธีการปิดประเด็นในการนำเสนอ
 - 1.3 การสร้างบรรยากาศในการนำเสนอ
2. สัดส่วนของเนื้อหาในการนำเสนอ

1. วิธีการและกลยุทธ์ในการนำเสนอ

ในการนำเสนอบุคคลในลักษณะของผู้ร้ายกลับใจ รายการโทรทัศน์และคอลัมน์ต่าง ๆ จำเป็นจะต้องนำเสนอเรื่องราวของบุคคลที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานและกฎหมายของสังคม ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง (celebrity) หรือฉาวโฉ่ (notoriety) ก็ได้ การนำเสนอบุคคลที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนจึงจำเป็นต้องมีวิธีการและกลยุทธ์เฉพาะตัวในการนำเสนอเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1.1 วิธีการเปิดประเด็นในการนำเสนอ

(ก) แบบวิธีของการเปิดประเด็น

การเปิดประเด็นก่อนนำเข้าสู่การสัมภาษณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นรายการสัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ การสัมภาษณ์ในหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร โดยจะมีการกล่าวเกริ่นนำถึงเรื่องราวของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นลำดับแรกก่อนเข้าสู่เนื้อหาหลัก วัตถุประสงค์ของการเปิดประเด็นนี้คือ เพื่อให้ผู้รับสารได้รับทราบในประเด็นเรื่องราวที่กำลังจะนำเสนอต่อไป รวมทั้งยังเป็นการให้ภาพและการสร้างสถานภาพโดยรวมให้กับบุคคลที่ถูกนำเสนอในเวลาเดียวกันก็เป็นส่วนหนึ่งของวิธีการดึงดูดความสนใจของผู้รับสารให้ติดตามในเรื่องราวต่อไปด้วย จากการวิเคราะห์รายการทั้งหมดพบว่าเนื้อหาหรือประเด็นที่ถูกนำไปใช้ในขั้นตอนของการเปิดประเด็นนั้นจะมีอยู่ 3 แบบคือ

- (1) ใช้ตัวบุคคลเป็นตัวเปิดประเด็น
- (2) ใช้ตัวรายการเป็นตัวเปิดประเด็น
- (3) ใช้ลักษณะของสังคมเป็นตัวเปิดประเด็น

(1) ใช้ตัวบุคคลเป็นตัวเปิดประเด็น

(1.1) การต่อสู้ชีวิตและอุปสรรคในชีวิตของตัวบุคคลที่ผ่านมาจนประสบความสำเร็จ

เป็นการเปิดประเด็นโดยกล่าวถึงการต่อสู้ชีวิตและอุปสรรคในชีวิตที่ผ่านมาจนประสบความสำเร็จของผู้ถูกนำเสนอ พบในรายการละครแห่งชีวิต ตอนหนู เชิญยิ้มซึ่งมีการเปิดประเด็นว่าเป็นเรื่องของผู้ที่ฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิตที่ผ่านมาจนกระทั่งประสบความสำเร็จในปัจจุบัน และในคอลัมน์ล้มแล้วลุกซึ่งนำเสนอประเด็นของสุรียัน มีการเปิดประเด็นว่าเป็นเรื่องราวของผู้ที่เคยล้มแล้วลุกขึ้นมาได้ คือการที่จะต้องต่อสู้ชีวิตที่ผ่านมาจนประสบความสำเร็จได้ในปัจจุบันนั่นเอง

“ เป็นเรื่องของตลกดาวรุ่งที่กำลังมาแรง แต่ชีวิตวันวานนั้นเคยติดหินเนอร์ และติดการพนันอีกด้วย และชีวิตช่วงหนึ่งประสบความสำเร็จล้มเหลวอย่างถึงที่สุด เคยเอาปืนจ่อหัวจะยิงตัวตาย ทุกวันนี้กลายเป็นบุคคลที่มีความสุขมาก ๆ และยังสามารถแจกรอยยิ้มสร้างเสียงหัวเราะให้กับคนดูทั่วไปได้อีกด้วย“ (รายการละครแห่งชีวิต , 26 พ.ย. 2536)

“อดีตนักฆ่ามืออาชีพวัย 52 ปี ผู้ล้างมือจากกลิ่นคาวเลือดแล้วหันมาเอาดีด้วยการเป็นนักเขียน เปิดโปงประสบการณ์ที่เคยคลุกคลีในวงการอิทธิพลเถื่อน จนทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังและก้าวมาเป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการนิตยสาร 100 ชีวิตบนเส้นทางมาเฟีย ทั้งนี้เพราะความตั้งใจที่อยากจะเป็นคนดี อยากจะทำความดี แม้จะเคยล้มแล้วลุกก็ล้มครั้งก็ตาม” (คอลัมน์ล้มแล้วลุก , นิตยสารผู้หญิงวันนี้ , เดือนพ.ย. 2535)

(1.2) สถานภาพปัจจุบันและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของตัวบุคคล

เป็นการเปิดประเด็นโดยกล่าวถึงสถานภาพในปัจจุบันและการประสบความสำเร็จในอาชีพการงานของผู้ถูกนำเสนอ ซึ่งพบในรายการสี่ท่มสแควร์ ตอนหนู เชิญยิ้ม โดยมีการเปิดประเด็นว่าหนู เชิญยิ้มเป็นผู้ที่สร้างเสียงหัวเราะให้กับบุคคลอื่น และมีความสามารถในการประกอบอาชีพการงาน ทำให้เห็นถึงภาพของผู้ถูกนำเสนอในด้านของการเป็นตลกซึ่งเป็นสถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกนำเสนอเพียงอย่างเดียว

“ แกรับเชิญของเราในวันนี้เป็นเรื่องของมืออาชีพครับ ยังมีอาชีพอีกอาชีพหนึ่งครับที่ได้เกิดขึ้นในโลกใบนี้ โลกที่เต็มไปด้วยความเครียด อาชีพนี้มีเพื่อผ่อนคลายสมองที่รับแต่เรื่องหนัก ๆ อยู่ทุกวัน คงจะปฏิเสธไม่ได้นะครับว่าถ้าโลกของเรานั้นปราศจากเสียงหัวเราะแล้วมนุษย์เราก็คงจะเป็นบ้าหรือเป็นโรคประสาทกันหมด ผมกำลังพูดถึงอาชีพที่ขายเสียงฮาหรือว่าเสียงหัวเราะ คืออาชีพตลกนั่นเอง เพราะการทำให้คนหัวเราะนั้นเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง เป็นศาสตร์ชั้นสูงทีเดียวนะครับ และบุคคลผู้นี้ก็มีความสามารถด้านนี้อยู่เต็มเปี่ยมทีเดียว ตลกน้องใหม่ที่กำลังมาแรงอีกคนนึง เราเคยได้พบกับคุณเต๋า เชิญยิ้ม ตลกน้องใหม่มาแรง มาพบกับคุณนี้ครับ คุณหนู นกกระยาง เชิญยิ้มครับ “ (รายการสี่ทุ่มสแควร์ , 16 ก.ย. 2536)

(1.3) อดีตที่ยากลำบากและเลวร้าย

เป็นการเปิดประเด็นโดยกล่าวถึงเรื่องราวในอดีตที่ยากลำบากและเลวร้ายของผู้ถูกนำเสนอการนำเสนอเรื่องราวของหนู เชิญยิ้ม ในคอลัมน์ดาราทาเฮอร์เป็นการนำเสนอในแง่ของชีวิตที่ผ่านมา ซึ่งเป็นเรื่องราวในอดีตที่เร้นแค้น ยากลำบาก และที่สำคัญคือเรื่องของการเป็นผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบน ซึ่งผู้เขียนได้ใช้คำว่า “ดราบาป” แทนความประพฤติในอดีตเหล่านั้น ในการนำเข้าสู่เนื้อเรื่องนั้น ผู้เขียนได้เสนอว่าชีวิตเบื้องหลังของตัวตลกนั้นล้วนเป็นสิ่งที่ไม่ตลก ตัวตลกเหล่านี้ต้องพบกับความทุกข์ยากแทบทั้งนั้น และหนึ่งในนั้นก็คือ หนู เชิญยิ้ม ในการเกริ่นนำก่อนเข้าสู่ประเด็นชีวิตของหนู เชิญยิ้ม ที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงนั้น แสดงให้เห็นว่าเรื่องราวของผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องราวของบุคคลที่พบความทุกข์ยากในชีวิตเช่นบุคคลทั่วไป แต่เป็นเรื่องที่อาจทำให้เกิดความอับอายจากการเปิดเผยได้

“ ในวงการตัวตลกของไทยเราขณะนี้ ซึ่งมีอยู่นับร้อย ๆ คนนั้น อย่างน้อยก็มีอยู่คนหนึ่ง เมื่อตอนเด็กหาแค้ได้พบกับภาวะเร้นแค้นแสนสาหัสธรรมดาไม่ หากเขาไม่กระดากปากต่อการเปิดเผยเหตุการณ์ความเป็นจริงกับเราอย่างตรงไปตรงมาว่า ชีวิตผมที่ผ่านมามีแต่ชั่วช้าสารเลวเป็นดราบาปอันน่าขยะแขยง “ (คอลัมน์ดาราทาเฮอร์ , 11 ม.ค. 2537)

(2) ใช้ตัวรายการเป็นตัวเปิดประเด็น

(2.1) เป็นตัวอย่างและอุทาหรณ์จากผู้ที่เคยประพฤติเบี่ยงเบน

การเปิดประเด็นโดยการชักลฤษณ์นี้พบในรายการสี่ทุ่มสแควร์ตอน สุริยันศักดิ์โธสง ซึ่งมีการเปิดประเด็นโดยชี้แจงถึงจุดประสงค์ของการนำเสนอของรายการในการนำเรื่องราวของสุริยันมาออกอากาศเป็นครั้งที่สองเพื่อเป็นตัวอย่างและอุทาหรณ์ให้กับผู้รับสารที่

พลาดการชมครั้งแรกไปและได้เรียกร้องให้นำเสนออีกครั้ง เป็นกลยุทธ์หนึ่งซึ่งรายการได้ใช้ในการแสดงตัวอย่างชัดเจนโดยใช้จุดมุ่งหมายในการนำเสนอของรายการมาช่วยในการเปิดประเด็น

“มาถึงช่วงบุคคลวันนี้ เป็นเรื่องของสาระหนัก ๆ นะครับ คือหลังจากที่เราได้นำเสนอเรื่องราวของโจรกลับใจ คุณสุรียัน คักดีไธสง ก็ได้เกิดมีปฏิกิริยาใหม่ ๆ มากมาย ต่างทัศนะต่างมุมมองกันออกไป นั่นก็เป็นเพราะว่าเราได้เคยเชิญคนที่ทำความดีมาเชิดชวยกย่องในรายการของเรา มาก และสำหรับคนที่เคยได้ชื่อว่าเป็นโจรมานั่งแป้นแทน ก็เลยเกิดปฏิกิริยา อันที่จริงสืบเนื่องมาจากการที่เราได้พบปะพูดคุยกับคุณสุรียัน เราจึงเกิดความเห็นว่ามันจะหยิบยกเอาตัวอย่างของสุภาพชนตอนที่สองว่า ทำดีได้ดี คือคำว่าทำชั่วได้ชั่ว มานำเสนอดูบ้าง เพื่อที่จะเป็นการแจ่มพุ่มหลังและเป็นอุทธาหรณ์สำหรับผู้ที่กำลังจะประพฤติดผิด หรือคิดที่จะทำในสิ่งที่ไม่ดีอยู่นะครับ...” (รายการสี่ทุ่มสแควร์, 10 พ.ค. 2536)

(2.2) ตอกย้ำผลที่ได้รับจากการกระทำผิด

การเปิดประเด็นนำเสนอของผู้ส่งสารเป็นการตอกย้ำถึงผลที่จะได้รับจากการกระทำผิด ซึ่งพบในการนำเสนอเรื่องราวของสุรียัน คักดีไธสง พบว่าในการนำเสนอเป็นเรื่องของผลการกระทำ (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) โดยใช้หลักการนำเสนอ (concept) ของรายการซึ่งเน้นในเรื่องผลของการกระทำอยู่แล้วมาเป็นจุดเปิดประเด็นเข้าสู่เนื้อหารายการ

“รายการเปิดดอกเป็นรายการที่ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเชื่อในผลของการกระทำ ทำดีแล้วต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว วันนี้เรามีเรื่องราวตัวอย่างของผลของการกระทำในทางลบมานำเสนอกับท่านผู้ชม เป็นเรื่องราวของอดีตมือปืนคะ ถ้าเอ่ยชื่อของสุรียัน คักดีไธสง หลายคนคงรู้จักเขาในฐานะของอดีตมือปืนรับจ้าง ซึ่งมีสื่อมวลชนหลายแขนงได้นำเสนอเรื่องราวชีวิตของเขามาแล้วหลายต่อหลายครั้งด้วยกัน” (รายการเปิดดอก , 27-28 มิ.ย. 4-5 ก.ค. 2538)

(3) ใช้ลักษณะของสังคมเป็นตัวเปิดประเด็น

(3.1) นำเสนอให้สังคมยอมรับการอยู่ร่วมกันของความดีและความเลวในสังคม

การเปิดประเด็นโดยใช้กลยุทธ์นี้พบในการนำเสนอเรื่องราวของสุรียัน คักดีไธสง ในคอลัมน์ก่อนพลิก ซึ่งผู้เขียนได้เปรียบเทียบพฤติกรรมของมนุษย์เป็นดั่งสีด้าและขาว โดยเปรียบสีขาวเป็นตัวแทนของความดี และสีด้าเป็นตัวแทนของความเลวบนโลกมนุษย์ที่ย่อมต้องมีทั้งสองสีอยู่ร่วมกันดั่งสีขาวและดำของคีย์บอร์ดที่แยกขาดจากกันไม่ได้ ในความหมายของผู้เขียน

นั้นต้องการอธิบายถึงความเป็นไปและความเป็นจริงในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม ซึ่งผู้เขียนต้องการโน้มน้าวผู้รับสารให้เกิดการยอมรับในความเป็นไปนั้นด้วย

“ หากมองชีวิตตั้งสี่ส้นบนจานสี่ที่ถูกแต้มทาโดยพฤติกรรมของมนุษย์ลงบนผืนผ้าใบแห่งสังคม อาจพบว่ามีเจดสีต่างๆที่ดูน่าสนใจบางครั้งกลมกลืน บางครั้งขัดแย้ง.....สีขาวและสีดำอยู่คู่กันอย่างมีดีไซน์.....ความผสมผสานที่ลงตัวของคีย์บอร์ดทั้งดำและขาว ซึ่งไม่สามารถบรรเลงเพลงซัดกล่อมโลกให้สมบูรณ์โดยปราศจากกันและกัน” (คอลัมน์ก่อนพลิก , นิตยสารวาไรตี้ , เดือนมิ.ย. 2536)

(3.2) ใช้แนวคิดเรื่องการที่สังคมตีตราให้กับบุคคล (Social Labeling)

พบกลยุทธ์นี้ในการนำเสนอประเด็นของสุริยัน คักดีโธสงในคอลัมน์ WHY THIS BOOK ซึ่งผู้ส่งสารได้กล่าวถึงความเป็นมาในการเป็นนักเขียนของสุริยัน และรอยสลักหลังคำพิพากษานั้นคือการตีตราและการลงทัณฑ์จากสังคม โดยที่ผู้เขียนได้เปรียบเทียบความดีและความชั่วกับสีขาวและสีดำ การที่สุริยันเปรียบเหมือนสีดำเนื่องจากการตีตราของสังคม (Social Labeling) ให้เป็นเช่นนั้น เป็นผู้ที่ถูกกระทำจากสังคมและกล่าวถึงความประพฤติดีเพียงบนในอดีตโดยไม่ได้อ้างอิงโทษตัวบุคคลเท่าใดนัก เป็นการเน้นที่การพิพากษาของสังคมโดยไม่ได้นั้นที่การกระทำผิดของบุคคล

“.....ในเมื่อบทบาทของมนุษย์ทุกคน ต้องเผชิญกับการต่อสู้ระหว่างความชั่วร้ายและความดีงาม สีขาว - สีดำ รวมไปถึงรอยสลักหลังคำพิพากษาที่ตีกรอบกรอบความเป็นคนเอาไว้ ในฐานะของตัวแสดงที่ไม่สามารถควบคุมบทบาทของตนเองได้ในการ “ค่าน” และ “ต้าน” ความเลวทรามเอาไว้ จึงทำให้ชีวิตช่วงหนึ่งของเขาได้พลัดหลงเดินทางเข้าออกบ้านหลังใหม่ที่เรียกว่า “คุก” ด้วยเหตุนี้เองทำให้เขา....สุริยัน คักดีโธสง ถูกลงทัณฑ์จากสังคมด้วยการแต่งแต้มสีดำลงบนปมหลังของชีวิต พร้อมกับโซ่ตรวนที่รัดตรึงอิสระภาพ แห่งความเป็นคน” (คอลัมน์ WHY THIS BOOK , นิตยสาร After Work Magazine , เดือนส.ค. 2537)

(ข) บทวิเคราะห์วิธีการเปิดประเด็นเข้าสู่รายการ

แม้ว่าการเปิดประเด็นของแต่ละรายการและคอลัมน์จะเน้นในจุดที่แตกต่างกันตามแนวคิดหลักที่ต้องการนำเสนออีกตาม แต่สิ่งหนึ่งที่พบว่าเป็นจุดร่วมที่ทุกรายการได้นำเสนอในการเปิดประเด็นก็คือ การให้สถานการณ์ในปัจจุบันของหนู เชื่อมั่นไว้ว่าเป็นการนำเสนอเรื่องราว

ของ “ตลก” ซึ่งเป็นสถานภาพในปัจจุบันอันเป็นที่รู้จักของคนในสังคม ในขณะที่การเปิดประเด็นของสุริยัน คักดีไรสงเป็นการนำไปสู่การนำเสนอเรื่องราวในการประพุดิเบียงเบนของสุริยัน จึงพบว่าบทนำในทุกรายการจะกล่าวถึงเรื่องราวในอดีตที่เป็นความประพุดิเบียงเบนให้ทราบว่าเรื่องที่จะนำเสนอต่อไปนั้นเป็นเรื่องราวของ “ความเลว” ที่เกิดขึ้นจากสุริยัณนั้นเอง แม้ว่าในคอลัมน์ลัมแล้วลูกจะเปิดประเด็นด้วยการกล่าวถึงสถานภาพในปัจจุบันของสุริยันก็ตาม แต่เมื่อกล่าวถึงสุริยัณนั้นผู้ส่งสารได้ให้สถานภาพในอดีตว่า “อดีตนักฆ่ามืออาชีพ” แทนการกล่าวถึงชื่อของบุคคล จากการวิเคราะห์การเปิดประเด็นของทุกรายการและคอลัมน์ที่นำเสนอเรื่องของสุริยัน พบว่าเนื้อหาทั้งหมดได้ให้สถานภาพ “ในอดีต” กับสุริยันอย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์การเปิดประเด็นของทั้งสองกรณีศึกษา พบว่าจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของรายการ และแนวคิดหลักของรายการเป็นปัจจัยที่ทำให้กลยุทธ์ในการเปิดประเด็นการนำเสนอกรณีศึกษาทั้งสองมีความเหมือนกัน โดยที่ทุกรายการและทุกคอลัมน์นั้นต่างก็เปิดประเด็นโดยการชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่ต้องการนำเสนอ นั้นมีประโยชน์และให้คุณอย่างไรบ้าง ตามจุดมุ่งหมายและแนวคิดหลักของรายการ ซึ่งเป็นการยกเอาด้านบวกในการนำเสนอมาเปิดประเด็น โดยไม่กล่าวถึงด้านลบเลย เป็นการดึงเอาด้านบวกของสถานการณ์ที่มีทั้งด้านบวกและลบมานำเสนอ ก่อน เพื่อบอกผู้รับสารให้ทราบว่าการเลือกนำเสนอประเด็นนี้จะเป็นตัวอย่าง เป็นอุทาหรณ์ หรือแม้กระทั่งเป็นการติตราจากสังคมให้เป็น “คนเลว” ล้วนเป็นการเปิดประเด็นโดยให้ผู้รับสารมองเห็นแต่ในด้านบวกของสิ่งที่ต้องการนำเสนอทั้งสิ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้ส่งสารได้พยายามที่จะปิดช่องทางทุกช่องที่เป็นลบไว้เพื่อไม่ให้ผู้รับสารคิดไปในทางนั้นได้ แต่หากพยายามที่จะทำให้ผู้รับสารมองเห็นแต่ในทางบวกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เป็นการกำหนดมุมให้ผู้รับสารมอง (orientation of perception)

จากการวิเคราะห์กลยุทธ์ในการเปิดประเด็นของทั้งสองกรณีศึกษาพบว่า มีตัวแปรเรื่องระดับความรุนแรงของพฤติกรรมเบียงเบน และความมีชื่อเสียงของตัวบุคคล ที่ทำให้กลยุทธ์ในการเปิดประเด็นแตกต่างกัน โดยที่ในการนำเสนอหนู เชิญยิ้มนั้นจะเปิดประเด็นด้วยเรื่องของความมีชื่อเสียงหรือสถานภาพในปัจจุบัน ในขณะที่การนำเสนอสุริยัน คักดีไรสงจะเป็นการเปิดประเด็นโดยการดึงเอาสถานภาพในอดีตหรือความประพุดิเบียงเบนที่รุนแรงมากกล่าวถึง ซึ่งการได้สถานภาพที่แตกต่างกันนั้น เนื่องมาจากระดับความประพุดิเบียงเบนที่แตกต่างกันด้วย จึงทำให้ผู้ส่งสารใช้กลยุทธ์ในการนำเสนอผู้ที่มีความประพุดิเบียงเบนในระดับรุนแรงเพื่อให้มีความน่าสนใจโดยการให้สถานภาพในอดีตแก่ผู้ถูกนำเสนอ ในขณะที่เรื่องราวของหนู เชิญยิ้มนั้นถูกนำเสนอโดยให้สถานภาพปัจจุบันหรือความมีชื่อเสียงนำประเด็นก่อนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร ซึ่งตัวแปรเรื่องความมีชื่อเสียงของผู้ถูกนำเสนอมีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดความ

สนใจของผู้รับสารได้มากกว่า ตัวแปรทั้งสองต่างก็เป็นจุดที่ทำให้ผู้ส่งสารนำมาใช้เป็นจุดขายในการเปิดประเด็นที่แตกต่างกันไปตามแต่ละกรณี

1.2 วิธีการปิดประเด็นในการนำเสนอ

(ก) แบบวิธีของการปิดประเด็น

การปิดประเด็นที่ได้นำเสนอก่อนจบรายการหรือบทความนั้น เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการนำเสนอไม่น้อยไปกว่าส่วนอื่นๆ การสรุปประเด็นในบางรายการหรือบางคอลัมน์จะสร้างภาพและให้สถานภาพที่คล้ายคลึงกับการเปิดประเด็น แต่ในบางรายการหรือบางคอลัมน์การสรุปประเด็นจะมีความแตกต่างจากการเปิดประเด็นจากที่ได้นำเสนอไปแล้ว ดังนั้นบทสรุปสุดท้ายจะเป็นส่วนที่ตอกย้ำภาพลักษณ์และสถานภาพกับประเด็นที่นำเสนอและตัวบุคคลได้ชัดเจนมากที่สุด จากการวิเคราะห์การปิดประเด็นนำเสนอของรายการและคอลัมน์ต่างๆ พบว่าส่วนใหญ่จุดเน้นที่ถูกนำมาใช้ตอนปิดประเด็นนั้นจะมีอยู่ 3 จุดคือ .

- (1) ใช้บทสรุปเนื้อหาที่นำเสนอเป็นตัวปิดประเด็น
- (2) ใช้บทสรุปตัวบุคคลเป็นตัวปิดประเด็น
- (3) ใช้ลักษณะของสังคมเป็นตัวปิดประเด็น

(1) ใช้บทสรุปเนื้อหาที่นำเสนอเป็นตัวปิดประเด็น

การใช้บทสรุปเนื้อหาที่นำเสนอเป็นตัวปิดประเด็นนั้นพบว่า ผู้ส่งสารได้สรุปให้ประเด็นที่นำเสนอเป็นประเด็นที่มีประโยชน์ต่อผู้รับสาร ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

(1.1) เป็นประเด็นที่มีประโยชน์ต่อผู้รับสารในแง่ของการป้องกันหรือเตือนใจไม่ให้กระทำผิด

การปิดประเด็นในการนำเสนอโดยสรุปว่าเป็นประเด็นที่มีประโยชน์ต่อผู้รับสารไม่ว่าจะเป็นการสรุปประเด็นของผู้ถูกนำเสนอว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อผู้รับสารในการชี้ให้เห็นถึงผลของการกระทำอีกครั้งหนึ่ง หรือการความคาดหวังว่าการนำเสนอเรื่องราวของผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนคงจะช่วยเหลือสังคมได้บ้าง โดยที่อาจเป็นอุทาหรณ์หรือข้อคิดเตือนใจและการป้องกันผู้รับสารไม่ให้เข้าสู่ความประพฤติเบี่ยงเบนเช่นนั้น วิธีการปิดประเด็นเช่นนี้พบได้ทั้งใน 2 กรณีคือหนู เชิญยิ้มและสุริยัน ศักดิ์ไธสง ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนทั้งระดับเบาและรุนแรง

“เรื่องราวทั้งหมดที่คุณสุริยันได้เล่าให้เราฟังนะคะ คิดว่าคงเป็นประโยชน์กับสมาชิกในครอบครัวของท่านผู้ชมนะคะ ในการที่จะปลูกฝังให้ทุกคนเชื่อว่า ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว “ (รายการเปิดอก ,27-28 มิ.ย. ,4-5 ก.ค. 2538)

(1.2) เป็นประเด็นที่มีประโยชน์ในแง่ของการเยียวยาหรือการแก้ไขเมื่อกระทำผิดแล้ว

การนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนเพื่อเป็นตัวอย่าง, บทเรียนและเป็นการกำลังใจสำหรับคนที่ผิดพลาดได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้เขียนได้ให้สถานภาพแก่ประเด็นที่นำเสนอว่า เป็นตัวอย่าง เป็นบทเรียนของคนที่เคยกระทำผิดหรือประสบความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตแล้วสามารถกลับตัวกลับใจได้ การยกให้เป็นบทเรียนหรือเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องนั้นเป็นการสร้างแบบอย่างจากการกระทำผิดแล้วกลับตัวกลับใจ หรือ ล้มแล้วให้ลุก กลายเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ต้องต่อสู้ฝ่าฟันกับความล้มเหลวในชีวิต ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน

“ผมหวังว่าการสนทนาของเราในวันนี้คงจะสร้างได้อีกนิดหน่อยนะครับ ที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสภาพสังคมที่อาจจะอยู่ในสภาพล่อแหลมกันอยู่กระทั่งทุกวันนี้ ซึ่งคุณสุริยันคงจะทราบได้ดีกว่าผมว่าในมุมมืดของแวดวงอาชญากรรมอาชญากรมนั้น มีอะไรเกิดขึ้นตรงไหนได้ ถ้าจะช่วยได้สักหนึ่งชีวิตที่พูดตรงนี้ ถ้าจะช่วยได้สักหนึ่งคนที่ถอนตัวออกจากแวดวงนั้น ผมก็คิดว่าได้สาระประโยชน์ตรงนี้ละครับ” (รายการสี่ทุ่มสแควร์ ,10 พ.ค. 2536)

(2) ใช้บทสรุปตัวบุคคลเป็นตัวปิดประเด็น

(2.1) เน้นการทำผิดแล้วแก้ไขได้

การปิดประเด็นโดยกล่าวถึงผู้ถูกนำเสนอในลักษณะนี้ เป็นการให้สถานภาพแก่ตัวบุคคลโดยการสรุปว่าเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับคนสู้ชีวิต และเป็นตัวอย่างที่เคยผิดพลาดแต่แก้ไขตนเองจนประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการสรุปให้เห็นว่าชีวิตทุกชีวิตมีสิทธิ์ก้าวพลาดและผู้ถูกนำเสนอก็เป็นตัวอย่างหนึ่งที่เคยพลาดไปนั้น แสดงให้เห็นถึงการให้สถานภาพกับ “ความประพฤติที่เบี่ยงเบน” เป็นเพียงความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้กับทุกคนในสังคมด้วย และผู้ถูกนำเสนอกลายเป็นตัวอย่างที่เคยพลาดไปแล้วแก้ไขตนเองได้ เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่พบในการปิดประเด็นนำเสนอผู้ร้ายกลับใจ

“ เป็นตัวอย่างที่ดีของคนสู้ชีวิต คนเรานั้นไม่มีคำว่าสายเกินไป เหมือนคุณหนู เชิญยิ้ม ที่ต่อสู้และเอาชนะไม่ว่าจะเป็นยาเสพติดหรือการพนัน และชนะอุปสรรคทุกอย่างขึ้นมาได้ เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับคนอื่นหลายคน” (รายการละครแห่งชีวิต, 26 พ.ย. 2536)

หรือเสียงบรรยายก่อนจบละครที่กล่าวว่า

“ ชีวิตทุกชีวิตมีสิทธิ์ก้าวพลาด แต่ทุกชีวิตมีโอกาสแก้ไข คุณหนู เชิญยิ้มคือตัวอย่างที่เคยพลาดไป วันนี้เขาเป็นหนูเชิญยิ้มขึ้นมาได้ ด้วยตั้งใจต่อสู้และแก้ไขตนเองตลอดมา” (รายการละครแห่งชีวิต , 26 พ.ย. 2536)

(2.2) เน้นความเพียรพยายามในการกลับใจ

ผู้ส่งสารได้ปิดประเด็นโดยเน้นในเรื่องของความเพียรพยายามของผู้ถูกนำเสนอว่าเนื่องจากความมานะพยายามจึงทำให้เป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ และให้ภาพของความประพฤติเบี่ยงเบนของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นเพียง “ช่วงชีวิตที่ผ่านมาของคนธรรมดาคนหนึ่ง” เท่านั้น ซึ่งเป็นการปิดประเด็นโดยใช้กลยุทธ์ในการนำเสนอที่ปรากฏในเรื่องราวของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบาเช่นกรณีของหนู เชิญยิ้มเท่านั้น

“ และนี่คือชีวิตของหนู เชิญยิ้ม คุณวันชาติ พึ่งฉ่ำ จากเรื่องราวที่เราคิดว่าจะเต็มไปด้วยเสียงหัวเราะนะฮะ คุยไปคุยมากลับกลายเป็นเรื่องสาระชีวิตหนักๆ แต่ว่าเป็นสาระชีวิตอีกช่วงหนึ่งที่ผ่านพ้นมาจริงๆ ของปुरुชนธรรมดาคนหนึ่ง แต่ด้วยความมานะพยายามกลับกลายเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ และก็คงก้าวหน้าเรื่อยๆ” (รายการสี่ท่อนสแควร์ , 16 ก.ย. 2536)

(3) ใช้ลักษณะของสังคมเป็นตัวปิดประเด็น

(3.1) สังคมควรให้การยอมรับและให้โอกาสในการกลับใจ

การปิดประเด็นโดยการสรุปว่าผู้ถูกนำเสนอเป็นบุคคลที่สังคมควรให้การยอมรับและให้โอกาสในการกลับใจนั้น เป็นการปิดประเด็นโดยกล่าวถึงภาพโดยรวมของบุคคลที่เคยกระทำผิดและกลับใจได้ในสภาพสังคมเช่นนี้ ย่อมเป็นบุคคลที่สังคมควรจะต้อนรับและคอยให้กำลังใจ เป็นลักษณะของการชี้ให้เห็นว่าสังคมควรจะให้โอกาสและให้โอกาสบุคคลเหล่านี้ด้วยเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ใช้ในการนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนทั้งในระดับเบาและระดับรุนแรง ซึ่งการยอมรับและการให้โอกาสกับบุคคลที่เคยกระทำผิดแล้วกลับตัวกลับใจได้นั้นเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่ปรากฏในการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยอยู่แล้ว และเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชน

ชนนั้นเป็นการตอกย้ำให้คนในสังคมระลึกถึงเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดที่กลับใจได้กลับเข้ามาอยู่ในสังคมปกตินั้น เป็นการช่วยฟื้นฟูสังคมที่กำลังเสื่อมทรามได้อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งการปิดประเด็นในลักษณะนี้เป็นการใช้ลักษณะเฉพาะของสังคมไทยมาโน้มน้าวให้ผู้รับสารเกิดการยอมรับวีรบุรุษในแบบผู้ร้ายกลับใจนั่นเอง

“ผมอยากให้สังคมมองไอ้คนที่เคยชั่วระยำมาแล้วนั้น กลับตัวได้แบบนี้ ถ้าเราให้โอกาสเขา ให้เขาไปอยู่ในสังคมที่ดี ให้เขาสามารถทำมาหากินอันสุจริตได้ เขาก็สร้างตัวเองได้ เราอย่าไปบีบบังคับเขา อย่าไปทำร้ายจิตใจเขา อย่าไปซ้ำเติมเขา ผมอยากเห็นอีกหลายๆ คน ได้แสดงออกในความเป็นจริง ซึ่งเมื่อสังคมยอมรับได้ในระดับหนึ่งแล้ว เราก็สุขใจ เหมือนกับเราได้สร้างกุศลผลบุญนั้นเอง ใช่ไหม..” (คอลัมน์ดาราทาเฮอร์ด , นสพ.ไทยรัฐ , 11 ม.ค. 2537)

(3.2) ให้ความสนใจแก่สังคมว่าความดีหรือความเลวไม่ใช่สภาพคงที่ในตัวบุคคล

การปิดประเด็นโดยการสรุปให้เห็นถึงสถานภาพของความดีและความเลวในตัวบุคคลที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เป็นการยอมรับบุคคลที่เคยกระทำผิดและกลับตัวเป็นคนดีได้ โดยสังคมทุกวันนี้ควรจะหันมายอมรับการเปลี่ยนสีจากสีดำ (ความเลว) มาเป็นสีขาว (ความดี) เช่นนี้มากขึ้น เนื่องจากความจริงที่ว่าทุกวันนี้สังคมมีสีดำที่เพิ่มมากขึ้นและสีขาวถูกกลดทอนสัดส่วนลงไป ดังนั้นการยอมรับการเปลี่ยนสีคือหนทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มสีขาวให้มากขึ้น เนื่องจากความดีหรือความเลวมีโอกาสที่จะสับเปลี่ยนที่กันได้อย่างเท่า ๆ กัน จะเห็นได้ว่าการปิดประเด็นโดยการให้สถานภาพกับความดีและความเลวของบุคคลว่าเป็นคุณลักษณะที่ไม่คงที่สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในตัวบุคคลนั้น เป็นการชี้ให้ผู้รับสารยอมรับในเรื่องของความเลวที่อาจเกิดขึ้นได้ในตัวบุคคล ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับใครก็ได้ และการที่ผู้ถูกนำเสนอเปลี่ยนสถานภาพจากคนเลวมาเป็นคนดีนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด และเป็นเรื่องที่ดีอีกด้วยในการเพิ่มคนดีในสังคมให้มากขึ้น เพราะการเพิ่มจำนวนของคนดีในลักษณะนี้นั้นหมายถึงการลดจำนวนของคนเลวลงนั่นเอง เป็นกลยุทธ์ที่พยายามชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ของสังคมและการยอมรับความเป็นจริงในสังคมรวมทั้งการหาทางออกที่เหมาะสมอีกด้วย ซึ่งหมายถึงการที่ผู้คนในสังคมต้องยอมรับวีรบุรุษในแบบผู้ร้ายกลับใจนั่นเอง เป็นกลยุทธ์ที่ต่อเนื่องมาจากเรื่องสังคมควรยอมรับและให้โอกาสผู้กระทำผิดในการอธิบายว่าทำไมจึงควรให้โอกาส และเป็นกลยุทธ์ที่ปรากฏในการนำเสนอบุคคลที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับรุนแรงที่กลับใจได้

“จากวัยวันที่ผันผ่านมา มันอาจมีข้อบทสรุปทั้งหมดของชีวิตแต่ภาพลักษณ์ของคนดีและคนเลวมันย่อมเป็นไปได้ทั้งนั้น ขอเพียงได้ชื่อว่า “คน” ไม่ว่าจะอยู่ในคราบของชนชั้นใดก็ตามแต่ คนทุกคนต่างมีสิทธิ์ที่จะดีและเลว ได้อย่างเท่าเทียมกัน เพียงแต่ว่าใครคนใดจะ

เลือกเดินเส้นทางสายไหนเท่านั้น...แต่ในวันนี้สำหรับเขา....สุริยัน คักดีโธสง...ได้เลือกแล้ว เขาเลือกที่จะเดินเข้าสู่เส้นทางสายอักษร แทนที่จะเดินย้อนรอยกลับไปสู่เส้นทางสายมาเฟีย...” (คอลัมน์ WHY THIS BOOK, เดือนส.ค. 2537)

(ข) บทวิเคราะห์วิธีการปิดประเด็นในการนำเสนอ

กลยุทธ์ที่ปรากฏในการปิดประเด็นนำเสนอผู้ที่เคยมีความประพฤติเบี่ยงเบน นั้น มีความแตกต่างกันตามระดับความรุนแรงของพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือกล่าวได้ว่าระดับความรุนแรงของความประพฤติเบี่ยงเบนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ในการนำเสนอ ซึ่งในสองกรณีศึกษาที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับที่ต่างกันนั้นมีผลทำให้กลยุทธ์ที่ใช้ในการปิดประเด็นแตกต่างกันด้วย โดยจะเห็นได้ว่ากลยุทธ์ที่ปรากฏในกรณีศึกษาหนึ่งจะไม่พบในอีกกรณีศึกษาหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตถึงกลยุทธ์ร่วมและกลยุทธ์ที่แตกต่างที่ปรากฏในสองกรณีศึกษาดังนี้

จุดต่างของกลยุทธ์ในการปิดประเด็นของกรณีศึกษาทั้งสอง คือกลยุทธ์การให้สถานภาพกับตัวบุคคลว่าเป็นตัวอย่างสำหรับบุคคลอื่นในการต่อสู้ชีวิตและแก้ไขตัวเองได้ และเป็นผู้ที่ต่อสู้ชีวิตและอุปสรรคในชีวิตที่ผ่านมาจนประสบความสำเร็จ จะเป็นการสรุปที่ปรากฏในการนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบาเช่นกรณีของหนู เชิญยิ้มเท่านั้น การปิดประเด็นในลักษณะเช่นนี้จะไม่ปรากฏในการนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับรุนแรงเช่นกรณีของสุริยัน คักดีโธสง ในขณะที่การปิดประเด็นโดยการให้สถานภาพกับตัวบุคคลว่าความดี/ความเลวไม่ใช่สภาพคงที่ในตัวบุคคลจะพบในการนำเสนอประเด็นของสุริยัน คักดีโธสง เท่านั้น จะไม่พบในการปิดประเด็นนำเสนอของหนู เชิญยิ้มเลย

จุดร่วมของกลยุทธ์ในการปิดประเด็นที่ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลยุทธ์เดียวกันในการปิดประเด็นนำเสนอผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนที่มีระดับต่างกัน คือการให้สถานภาพกับตัวบุคคลว่าเป็นบุคคลที่ควรให้การยอมรับและให้โอกาสในการกลับใจ ซึ่งจะพบกลยุทธ์นี้ในการปิดประเด็นทั้งสองกรณี แสดงให้เห็นว่าการยอมรับและให้โอกาสกับผู้กลับใจนั้นเป็นสิ่งที่สังคมควรกระทำต่อผู้ที่กลับใจทั้งสองกรณี ไม่ว่าเคยประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบาหรือระดับรุนแรงก็ตาม และน่าจะเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งของผู้ส่งสารคาดหวังให้ผู้รับสารตอบสนองในการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจด้วย

จากการวิเคราะห์วิธีการปิดประเด็นในการนำเสนอพบว่า กลยุทธ์ต่างๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการปิดประเด็นในการนำเสนอผู้ร้ายกลับใจนั้น เพื่อที่จะเป็นการสรุปเพื่อแสดงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารได้อย่างชัดเจนโดยการให้สถานภาพกับประเด็นที่นำเสนอและตัวบุคคล ซึ่งกลยุทธ์ในการปิดประเด็นนั้นสอดคล้องกับกลยุทธ์ในการเปิดประเด็น คือในเรื่องของการพยายามทำความเข้าใจกับสังคมในการยอมรับผู้ร้ายกลับใจ และสร้างความเข้าใจให้กับผู้รับสารว่าเป็นประเด็นที่มีประโยชน์ ในการปิดประเด็นด้วยกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการเปิดประเด็นนั้นเท่ากับเป็นการตอกย้ำผู้รับสารอีกครั้งนั่นเอง นอกจากนี้กลยุทธ์ในการปิดประเด็นซึ่งขัดแย้งกับการเปิดประเด็นนั้นมีเพียงเรื่องการให้สถานภาพของผู้ที่กลับใจที่ชัดเจนขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะกรณีของสุริยัน ศักดิ์ไธสง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับรุนแรง ผู้ส่งสารจะปิดประเด็นด้วยความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีต ในขณะที่ปิดประเด็นด้วยพฤติกรรมการกลับใจโดยไม่เน้นในเรื่องของความประพฤติเบี่ยงเบนอีก และผู้วิจัยเห็นว่าผู้ส่งสารไม่มีจุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการตีตราให้ผู้ถูกนำเสนอเป็นผู้ร้ายเพียงแต่การเปิดประเด็นด้วยคุณลักษณะนี้เป็นเพียงจุดขายของรายการเท่านั้น ซึ่งเป็นความขัดแย้งเล็กๆ ที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตขึ้นเท่านั้น

1.3 บรรยายภาคในการนำเสนอ

(ก) รูปแบบของการสร้างบรรยายภาค

1.3.1 บรรยายภาคในการนำเสนอหนู เชิญยิ้ม

(1) บรรยายภาคในการนำเสนอไม่เคร่งเครียดมากนัก

บรรยายภาคในการนำเสนอที่พบในรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอประเด็นของหนูเชิญยิ้ม (รายการละครแห่งชีวิตและรายการสี่ท่มสแควร์) ซึ่งได้นำเสนอเรื่องราวในลักษณะค่อนข้างเบา ไม่เคร่งเครียดนัก มีบรรยายภาคสนุกสนาน เสียงหัวเราะปรากฏอยู่ในรายการทั้งสองด้วยในเรื่องของการที่หนูเคยมีความประพฤติเบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่รายการแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งเลวร้ายที่ผ่านเข้ามาแล้วผ่านไปในชีวิตเท่านั้น ซึ่งในชีวิตของคนเรามีขึ้นมีลงเป็นเรื่องธรรมดา รายการดำเนินไปเพื่อให้เห็นถึงความเป็นมาในชีวิตซึ่งมีการประสบความล้มเหลวและความสำเร็จในชีวิต มีบางช่วงที่ได้กล่าวถึงความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นโดยการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้อุทาหรณ์กับผู้ชมพบในรายการละครแห่งชีวิต ซึ่งมี 2 ช่วง คือเมื่อผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าถึงการติดยาเสพติดและติดการพนัน ในขณะที่รายการสี่ท่มสแควร์ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ให้อุทาหรณ์กับผู้รับสารในเรื่องของความประพฤติเบี่ยงเบนเลย

(2) กรณีที่ผู้ถูกนำเสนอไม่ได้รับการตำหนิในพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนมากนัก

เนื่องมาจากความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตของผู้ถูกสัมภาษณ์นั้นเป็นความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับที่ไม่รุนแรง เป็นความผิดขนาดเบา ซึ่งสังคมยอมรับได้มากกว่าความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับรุนแรง ทั้งสองรายการได้นำเสนอโดยไม่ได้นับว่าพฤติกรรมในอดีตเป็นสิ่งที่เลวร้ายและไม่ได้ตำหนิหรือประนามผู้ถูกสัมภาษณ์ และไม่ใช้คำถามรุนแรงกับผู้ถูกสัมภาษณ์อีกด้วย โดยเฉพาะในรายการสัทึมสแควร์ซึ่งผู้วิจัยพบว่าพิธีกรไม่ได้กล่าวถึงความประพฤติดังกล่าวนั้นเลยว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี หรือไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง หรือไม่ได้ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อคิดจากการกระทำนั้นเลย

นอกเหนือจากอิทธิพลของตัวแปรระดับความรุนแรงของความประพฤติเบี่ยงเบนแล้ว อีกประการหนึ่งคือ เรื่องภาพพจน์ของผู้ถูกสัมภาษณ์จากการเปิดเผยเรื่องราวที่เป็นความประพฤติเบี่ยงเบนต่อสังคม เนื่องจากผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการบันเทิง การกล่าวถึงความประพฤติเบี่ยงเบนมากเกินไปหรือเป็นความผิดนั้นอาจกระทบกระเทือนถึงภาพพจน์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ ดังนั้นการกล่าวถึงความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นจึงทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น การกล่าวถึงสิ่งที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้กระทำว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่สมควรกระทำนั้น เท่ากับเป็นการประนามหรือตำหนิผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่รายการทอล์กโชว์น่าจะให้ความระมัดระวังในการนำเสนอบุคคลหนึ่ง ๆ อยู่ไม่น้อยทีเดียว และเนื่องจากผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคมการนำเสนอจึงไม่เน้นในเรื่องของความประพฤติเบี่ยงเบนเท่าใดนัก หรือเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ได้กล่าวมาแล้วว่าผู้ส่งสารไม่ได้ต้องการเน้นประเด็นนี้ แต่เนื่องจากเรื่องราวดังกล่าว เกี่ยวข้องกันอยู่กับประเด็นอื่น ๆ จึงมีการพูดถึงในระดับหนึ่งเท่านั้น

(3) กรณีที่ผู้ถูกนำเสนอถูกตำหนิโดยการใช้คำพูดของตัวเอง

อย่างไรก็ดีผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตในการนำเสนอเรื่องราวของ หนู เชิญยิ้มในคอลัมน์ดาราวาเหเรด ซึ่งมีบรรยากาศในการนำเสนอที่แตกต่างจากรายการโทรทัศน์ทั้งสอง เป็นการกล่าวถึงผู้ถูกนำเสนอโดยใช้ภาษาพูดที่ค่อนข้างรุนแรงในความรู้สึกและเป็นภาษาที่เจือด้วยอารมณ์ เป็นการตอกย้ำว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีโดยใช้ภาษาที่เจืออารมณ์ ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นสิ่งที่เลวร้ายอย่างมาก แต่ในการนำเสนอที่ผู้เขียนได้ใช้คำพูดของหนู เชิญยิ้มทั้งหมดซึ่งเท่ากับว่าการใช้ภาษาหรือสำนวนนั้นเป็นของผู้ถูกนำเสนอทั้งสิ้น ซึ่งการใช้สำนวนของผู้ถูกนำเสนอในการนำเสนอเช่นนั้นทำให้น้ำหนักความน่าสนใจของเนื้อเรื่องมีมากขึ้น เพราะเหมือนกับว่าผู้อ่านกำลังได้ฟังในสิ่งที่หนู เชิญยิ้มบอกเล่าโดยตรง การนำเสนอด้วยภาษาที่เจืออารมณ์และ

รุนแรงเช่นนี้เท่ากับเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ที่ยังไม่มีพฤติกรรมเช่นนี้ได้กระทำการที่ไม่ดี และตำหนิตติเตียนผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ด้วย

การเน้นในเรื่องของความประพฤติเบี่ยงเบนโดยใช้คำพูดของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นความเหมาะสมในแง่ของการให้ข้อคิด หรือการหลีกเลี่ยงการประนามโดยผู้เขียนเอง ซึ่งเป็นการเพิ่มน้ำหนักให้กับเรื่องราวกลายเป็นเรื่อง “หนัก” ไปโดยปริยาย ซึ่งความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบานี้จะพบว่าในรายการอื่นๆที่ได้นำเสนอไปจะมีลักษณะการนำเสนอที่ต่างจากที่พบในคอลัมน์นี้

1.3.2 บรรยายภาคในการนำเสนอสุรียัน คักดีโธสง

(1) บรรยายภาคในการนำเสนอที่เคร่งเครียด

การนำเสนอประเด็นของสุรียัน คักดีโธสงในรายการโทรทัศน์ (รายการสี่ทุ่มสแควร์และรายการเปิดอก) เป็นการนำเสนอที่มีบรรยายภาคเคร่งเครียด เป็นการนำเสนอที่ค่อนข้างหนัก ทั้งพิธีกรและผู้ถูกสัมภาษณ์จะเคร่งเครียดในการสนทนากัน เนื่องจากประเด็นของสุรียันเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการนำเสนอ เพราะเป็นเรื่องราวของการกระทำผิดร้ายแรงที่สังคมติตราให้ผู้กระทำผิดเป็นอาชญากร คำถามที่พิธีกรซักถามจะเป็นคำถามที่ค่อนข้างจริงจังและเคร่งเครียด รวมทั้งการกล่าวถึงการกระทำในเชิงตำหนิตัวด้วย ฉะนั้นประเด็นที่ถูกนำเสนอจึงเป็นประเด็นที่ให้แก่คิด อุทธรณ์ ให้ผู้รับสารต้องคิดพิจารณามากกว่าที่จะนำเสนอให้เป็นเรื่องบันเทิงหรือเบาสมองได้ ดังนั้นการนำเสนอประเด็นของสุรียันในรายการโทรทัศน์ทั้งสองนี้จึงมีบรรยายภาคในการนำเสนอที่แทบจะปราศจากรอยยิ้ม และเสียงหัวเราะเลยทีเดียว

ส่วนบรรยายภาคในการนำเสนอประเด็นของสุรียันผ่านตัวหนังสือในนิตยสารต่าง ๆ ที่ทำการวิเคราะห์นั้น พบว่าการนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์นั้นจะมีความแตกต่างจากสื่อโทรทัศน์ทั้งวิธีการสร้างบรรยายภาคและรายละเอียดในการนำเสนอ การนำเสนอถึงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนอย่างค่อนข้างละเอียดและการให้บทเรียนแก่ผู้ที่ผิดพลาดในชีวิต ทำให้น้ำหนักของเรื่องมีความเป็นสาระอย่างมาก ซึ่งสามารถจะเพิ่มความเคร่งเครียดให้กับผู้อ่านได้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พบว่าการใช้ภาษาที่สละสลวยและมุ่มมอ่งที่ดีต่อเรื่องราวของการเป็นนักเขียนของสุรียันในคอลัมน์ WHY THIS BOOK นั้น ทำให้สิ่งที่ผู้ส่งสารได้ถ่ายทอดออกมาชี้ให้เห็นถึงในแง่มุมที่ดีและสร้างความรู้สึกละอ้อนโยนให้กับผู้รับสารได้มากที่สุดทีเดียว ซึ่งในบางกรณีการนำเสนอด้วยการใช้ภาษาที่ดูดีและเจือด้วยอารมณ์ต่อประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน สามารถสร้างอารมณ์ที่หยาบกระด้างให้กับผู้อ่านได้ แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าวิธีการใช้ภาษาของผู้เขียนจะทำให้

ประเด็นนี้ผ่อนคลายความรุนแรงไปได้บ้าง แต่ก็ยังคงถูกจัดอยู่ในการนำเสนอที่มีบรรยากาศอันเคร่งเครียดอยู่ดี

(2) การดำเนินและประนามพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างมาก

ในการสัมภาษณ์และการตั้งคำถามของพิธีกรในรายการโทรทัศน์นั้น บางคำถามเป็นคำถามที่ถามตรงๆ และเป็นไปในเชิงดำเนิน การพูดถึงการกระทำเป็นการกล่าวโทษและชี้ให้เห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดี เป็นส่วนที่ผู้ส่งสารให้ความสำคัญมาก เพราะมีการกล่าวเตือนและให้ข้อคิดกับผู้รับสารอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในรายการเปิดอกซึ่งผู้วิจัยพบทั้งก่อนเข้าสู่รายการทุกครั้ง ระหว่างดำเนินรายการและก่อนจบรายการทุกครั้ง แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารใส่ใจในจุดนี้เป็นอย่างมากจึงทำให้ได้ยินประโยคและเห็นข้อความที่ให้ข้อคิดและชี้แจงเจตนารมณ์ของรายการในเชิงดำเนินพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นอย่างมากอยู่ตลอดเวลา

การดำเนินและประนามพฤติกรรมเบี่ยงเบนของสุรียัน คักดีโธสงในสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่ได้ทำการวิเคราะห์นั้น พบว่าการใช้ภาษาในการให้สถานภาพหรือการใช้คำเรียกแทนสุรียันเป็นการกล่าวถึงในเชิงดำเนินและประนามได้ประการหนึ่ง เนื้อหาที่ปรากฏในการนำเสนอ นั้นค่อนข้างจะให้ความรู้สึกที่เคร่งเครียดและจริงจัง เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงข้อคิดที่ปรากฏอยู่ในการนำเสนอ นั้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังพบว่าแม้ว่าวิธีการนำเสนอประเด็นของสุรียันผ่านสื่อสิ่งพิมพ์นี้ จะมีการดำเนินหรือประนามพฤติกรรมเบี่ยงเบนอยู่ด้วย แต่จากการใช้ภาษาและการนำเสนอใน ส่วนของผู้เขียนคอลัมน์นั้นทำให้เนื้อหาที่ปรากฏไม่ได้ทำให้รู้สึกว่าคุณถูกสัมภาษณ์ถูกดำเนินมากมายเท่าใดนัก กลับทำให้รู้สึกว่าคุณถูกสัมภาษณ์เป็นผู้ที่น่าเห็นใจ และไม่ควรถูกดำเนินมากไปกว่านี้แล้ว เนื่องจากพฤติกรรมและความพยายามในการกลับใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอด้วยเช่นกัน

(ข) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสร้างบรรยากาศในการนำเสนอ

บรรยากาศในการนำเสนอของทั้งสองกรณีศึกษานั้น ผู้วิจัยพบว่ามีความแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในแต่ละกรณีศึกษา คือ ตัวแปรที่ทำให้บรรยากาศในการนำเสนอมีความแตกต่างกันนั้นเอง โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อบรรยากาศในการนำเสนอ ซึ่งมีดังนี้

1. ระดับความรุนแรงของความประพฤติเบี่ยงเบน
2. ความมีชื่อเสียง และสถานภาพปัจจุบันของผู้ถูกนำเสนอ
3. ทศนคติของผู้ส่งสาร

1. ระดับความรุนแรงของความประพฤติเบี่ยงเบน

ในการนำเสนอผู้ร้ายกลับใจในกรณีของหนู เชิญยิ้ม นั้น แสดงให้เห็นว่าความประพฤติเบี่ยงเบนของผู้ถูกสัมภาษณ์ คือ พฤติกรรมการติดยาเสพติด และการพนันเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองหรือคนใกล้ชิดซึ่งเป็นไปในวงแคบเท่านั้น สร้างความรู้สึกว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นอาชญากรรมหรือเป็นความประพฤติเบี่ยงเบนเท่าใดนัก โดยที่เรื่องของยาเสพติดและการพนันนั้นจัดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งเช่นกัน แต่ผลกระทบในความรู้สึกของบุคคลทั่วไปนั้นคือการกระทำต่อตนเอง ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมเท่าใดนัก เป็นความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบา (เป็นความผิดที่กระทำต่อตนเอง) ดังนั้นบรรยากาศในการนำเสนอจึงไม่เคร่งเครียดนัก

ในขณะที่บรรยากาศในการนำเสนอประเด็นของสุรียัน ศักดิ์โธสงในรายการต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความเคร่งเครียด ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนระดับรุนแรง เป็นกลยุทธ์เพื่อทำให้ผู้รับสารยอมรับในประเด็นที่มีความล่อแหลมนี้ได้ ซึ่งต้องใช้ความระมัดระวังและความละเอียดอ่อนในการนำเสนออย่างมาก ดังนั้นผู้ส่งสารจึงต้องเลือกมิติในการนำเสนอให้ดูเป็นเรื่องที่ค่อนข้างเคร่งเครียด เพราะเป็นเรื่องของการก่ออาชญากรรมขนาดรุนแรง คือฆ่าคนด้วย ดังนั้นการนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนระดับรุนแรงนั้นค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในการนำเสนอในเรื่องของความเข้าใจผิดที่อาจเกิดกับผู้รับสารได้มากกว่าผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบา จึงพบบรรยากาศอันเคร่งเครียดในการนำเสนอประเด็นของสุรียัน ศักดิ์โธสงมากกว่าในการนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้ม

2. ความมีชื่อเสียงและสถานภาพปัจจุบันของผู้ถูกนำเสนอ

บรรยากาศในการนำเสนอหนู เชิญยิ้ม และสุรียัน ศักดิ์โธสงมีความแตกต่างกันเนื่องจากมีตัวแปรความมีชื่อเสียงและบทบาทในปัจจุบันเข้ามาเกี่ยวข้อง สถานภาพในปัจจุบันของหนู เชิญยิ้มคือ การเป็นตลกที่มีชื่อเสียงนั้นเป็นตัวแปรที่เข้ามาลดความเคร่งเครียดของบรรยากาศลงไปโดยปริยาย ในขณะที่สุรียัน ศักดิ์โธสงยังไม่มีชื่อเสียงมากนักและบทบาทที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือการเป็นนักเขียนของผู้ถูกนำเสนอเอง ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินและประนามไม่มีผลกระทบมากมายนักในแง่ของการยอมรับและสถานภาพในสังคมด้วย จึงพบว่า

บรรยากาศในการนำเสนอสุริยัน คักดีโธสงมีความเคร่งเครียดและเต็มไปด้วยการตำหนิในพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนมากกว่าการนำเสนอหนู เชิญยิ้ม ซึ่งมีการสร้างบรรยากาศที่ตลกขบขันในระหว่างการสัมภาษณ์

3. ทศนคติของผู้ส่งสาร

ผู้วิจัยพบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องทั้งสองข้อนั้นไม่ได้ทำให้การนำเสนอของคอลัมน์ดาราทาเฮอร์ตเป็นไปในลักษณะเดียวกับที่ปรากฏในรายการละครแห่งชีวิตและรายการสี่ท่อมสแควร์เลย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ทศนคติส่วนบุคคลของผู้ส่งสารน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คอลัมน์ดาราทาเฮอร์ตนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มแตกต่างจากที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์อื่นๆ ซึ่งผู้ส่งสารเน้นแต่ประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนเป็นส่วนใหญ่ และลักษณะของการลงคำให้สัมภาษณ์ของหนู เชิญยิ้มทั้งหมดก็เพิ่มน้ำหนักของเรื่องราวให้มีความเคร่งเครียดอย่างมากด้วย

เช่นเดียวกับการนำเสนอสุริยัน คักดีโธสง ซึ่งแม้ว่าจะถูกนำเสนอในบรรยากาศที่เคร่งเครียดกว่าในสื่อโทรทัศน์ก็ตาม แต่บรรยากาศอันเคร่งเครียดนั้นจะถูกลดระดับลงในการนำเสนอผ่านตัวหนังสือ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบระหว่างการนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์และนิตยสารนั้นจะพบว่าการนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์จะมีความรุนแรงในการกล่าวถึงความประพฤติเบี่ยงเบนมากกว่า ตรงกันข้ามกับการนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มผ่านสื่อโทรทัศน์ซึ่งจะมีบรรยากาศที่ผ่อนคลายปรากฏอยู่ด้วยในการพูดคุย ในขณะที่การนำเสนอผ่านคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์กลับมีบรรยากาศที่เคร่งเครียดทั้งแง่มุมในการนำเสนอและการใช้ภาษา ซึ่งความแตกต่างแบบตรงกันข้ามที่ปรากฏในการนำเสนอผ่านสื่อประเภทเดียวกันนี้ทำให้ข้อสรุปเรื่องความแตกต่างในการนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนไม่ไปในทิศทางเดียวกัน และผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า “ทศนคติของผู้ส่งสาร” จะเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่แอบแฝงอยู่ในการนำเสนอที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเดียวกันด้วย

การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่ใช้ในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจ

(ก) การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่ใช้ในการนำเสนอ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กลยุทธ์ต่าง ๆ และปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในเนื้อหาของสื่อมวลชน ผลการวิเคราะห์พบว่ากลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้มีดังนี้

1. ใช้การแสดงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารอย่างชัดเจน
2. การเลือกใช้ลักษณะของสื่อและเลือกกลวิธีในการนำเสนอ (Strategies of Presentation)
3. การใช้กลยุทธ์ด้านเนื้อหาด้วยการแยกตัวบุคคลและความประพจน์เพียงบนออกจากกัน
4. การเลือกให้สถานภาพคู่และเน้นคุณค่าหนึ่งมากกว่า
5. การเข้ารหัสซ้ำ (Reencoding)

1. ใช้การแสดงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารอย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์วิธีการและกลยุทธ์ในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชนพบว่าวิธีการและกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในการนำเสนอ นั้น เป็นการแสดงถึงจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารได้อย่างชัดเจน โดยที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารที่ปรากฏอยู่ในการนำเสนอ ดังนี้

1.1 เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการนำเสนอที่จะมีต่อผู้รับสาร

กลยุทธ์ในการนำเสนอที่พบจากการเปิดประเด็นนั้น ทั้งในการนำเสนอผู้ที่มีความประพจน์เพียงบนทั้งในระดับเขาเช่นกรณีของหนู เชิญยิ้ม และในระดับรุนแรงเช่นในกรณีของสุรียัน ศักดิ์โธสงนั้นพบว่ารายการและคอลัมน์ต่าง ๆ ที่ได้ทำการวิเคราะห์นั้นจะให้สถานภาพกับประเด็นโดยการสรุปว่าเป็นประเด็นที่มีประโยชน์ต่อผู้รับสาร ไม่ว่าจะเป็นตัวอย่างหรือบทเรียนให้กับบุคคลอื่น ซึ่งผู้ส่งสารจะทำการบอกกับผู้รับสารถึงประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้ที่ผู้รับสารจะได้รับจากการนำเสนอเรื่องราวของผู้ร้ายกลับใจ

1.2 เพื่อเรียกร้องท่าทีของผู้รับสารที่ควรจะมีต่อผู้กระทำผิดที่กลับใจ

การปิดประเด็นโดยให้สถานภาพกับตัวบุคคลว่าเป็นบุคคลที่ควรให้การยอมรับและให้โอกาสในการกลับใจนั้น เป็นกลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้เพื่อการเรียกร้องท่าทีของผู้รับสารต่อผู้

กระทำผิดที่กลับใจ ซึ่งจุดมุ่งหมายในข้อนี้ปรากฏในการนำเสนอผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนทั้งสองกรณี

1.3 เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจของผู้รับสารต่อผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนคนอื่น ๆ

ผู้ถูกนำเสนอในฐานะของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตนั้นถูกนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตเพื่อสร้างความเข้าใจในสถานการณ์และความเป็นมาของความประพฤติเบี่ยงเบนนั้น ๆ เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจในเหตุผลของพฤติกรรมนั้นได้มากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการมองและความเข้าใจที่มีต่อผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนคนอื่น ๆ ในสังคมด้วย

1.4 เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้กระทำผิดที่กลับใจได้

การนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตทั้งสองกรณีนี้ มีเงื่อนไขของการกลับใจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งจากการนำเสนอทำให้เห็นว่าผู้ส่งสารเน้นให้เห็นถึงพฤติกรรมและความพยายามในการกลับตัวเป็นคนดีของผู้ถูกนำเสนอด้วย ซึ่งวิธีการและกลยุทธ์ที่ใช้ในรายการต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงการให้กำลังใจ, สนับสนุน และชื่นชมในการกลับใจของผู้ถูกนำเสนอด้วย ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการดังกล่าวเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้กระทำผิดที่กลับใจได้เพื่อให้สังคมเกิดการยอมรับบุคคลเหล่านี้นมากขึ้น

2. การเลือกใช้ลักษณะของสื่อและเลือกกลวิธีในรูปแบบการนำเสนอ (Strategies of Presentation)

กลยุทธ์ในการนำเสนอประเด็นของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นยังปรากฏอยู่ในเนื้อหาตลอดรายการและคอลัมน์ต่าง ๆ ที่ได้ทำการวิเคราะห์อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละสื่อและกลยุทธ์ในรูปแบบการนำเสนอที่ปรากฏในเนื้อหาเหล่านั้น ดังนี้

2.1 การใช้รูปแบบละครและการสัมภาษณ์ในการนำเสนอ (สื่อโทรทัศน์)

การใช้รูปแบบละครในการนำเสนอเน้นถือว่าการเน้นในประเด็นที่ผู้ส่งสารให้ความสำคัญซึ่งเป็นรูปแบบที่ให้ทั้งข้อมูลและความรู้สึก (emotive language) ซึ่งปรากฏในรายการสัมภาษณ์สองรายการคือ รายการละครแห่งชีวิตที่นำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้ม และ

รายการเปิดอกที่นำเสนอประเด็นของสุรียัน คักดีโธสง ซึ่งทั้งสองรายการมีส่วนในการนำเสนอ โดยละครที่ให้น้าหนักในประเด็นของการเป็นผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนมากที่สุด เช่น เนื้อหาที่ ถูกนำเสนอในรูปแบบละครในรายการละครแห่งชีวิตตอนของหนู เชิญยิ้ม เป็นช่วงชีวิตที่ต้องต่อสู้ ในวัยเด็กและติดยาเสพติดจนกระทั่งเลิกมทินเนอร์ได้และตั้งใจฝึกฝนจนได้ออกโรงทุกวัน และ ช่วงที่ติดการพนันจนกระทั่งสำนึกได้ว่าการพนันนั้นให้แต่ผลเสียจึงเปลี่ยนใจที่จะไม่ขายบ้านเพื่อนำมาใช้หนี้การพนัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ส่งสารต้องการเน้นในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบน ที่ไม่ก่อให้เกิดผลดี และเมื่อกลับตัวกลับใจได้แล้วชีวิตก็ประสบความสำเร็จ

และในรายการเปิดอกซึ่งมีการนำเสนอเรื่องราวของสุรียันโดยละครทั้งหมด 3 ตอน คือ ฉากที่หลวงพ่ซึ่งเป็นพ่อแท้ๆของสุรียัน ต้องฆ่าตัวตาย , ฉากที่รับงานจ้างวานฆ่าที่ ทำให้สุรียันเข้าไปเป็นผู้ร่วมปลิดชีวิตหญิงตั้งครรภ์ด้วย และฉากที่สุรียันได้รับโทษในคุกคือการขังเดี่ยว ซึ่งแต่ละฉากที่ถูกนำเสนอในรูปของละครนี้ล้วนแต่เป็นฉากที่แสดงให้เห็นถึงผลจากการกระทำของสุรียันทั้งสิ้น และเป็นเรื่องราวที่สร้างความสะเทือนใจและเป็นสิ่งที่ฝังใจของสุรียันซึ่งสามารถเรียกปฏิกิริยาจากสุรียันได้มากที่สุด ช่วงชีวิตของสุรียันที่ถูกเลือกมาทำละครนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการเน้นหรือให้ความสำคัญมากที่สุดนั่นเอง เป็นการชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากการกระทำทั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่าการใช้รูปแบบละครจะปรากฏอยู่ในเนื้อหาในเรื่องของความประพฤติเบี่ยงเบนทั้งสิ้น ซึ่งถูกใส่รหัสแล้วว่ามีความจริงจรงน้อยกว่ารูปแบบข่าว สารคดี ดังที่ Hall ได้กล่าวถึงการที่ผู้ส่งสารกำหนดเงื่อนไขในการรับรู้โดยใช้รูปแบบของรายการเป็นตัวกำหนด ในขณะที่นำเสนอช่วงเวลาในการสำนึกผิด และ การให้ข้อคิดเตือนใจกับผู้รับสารจะใช้รูปแบบของการสัมภาษณ์ ซึ่งประเด็นดังกล่าวต้องใช้การพูดคุยอย่างจริงจังมากกว่าที่จะนำเสนอในรูปแบบอื่นๆ

2.2 การทำให้เห็นภาพโดยไม่ชัดเจน (เฉพาะสื่อโทรทัศน์)

การนำเสนอทางรายการโทรทัศน์จะให้ภาพเหตุการณ์ที่ชัดเจนได้ในกรณีที่มีการสร้างเหตุการณ์จำลองหรือละครประกอบเรื่องราวด้วย ซึ่งการสร้างภาพจำลองเหตุการณ์นั้นก็มีกลยุทธ์ในการนำเสนอและการเข้ารหัสสารเพื่อทำให้ภาพที่ปรากฏสู่สายตาผู้ชมเกิดผลเสียจากการรับชมน้อยที่สุดสำหรับการนำเสนอภาพที่ล่อแหลมต่อการเข้าใจผิด เช่นในฉากการเสพยาเสพติด หรือการฆ่าคน

- รายการละครแห่งชีวิตนำเสนอภาพโดยละครในฉากที่ตัวละครดมทินเนอร์ และเล่นการพนันโดยการทำให้เป็นภาพที่เห็นไม่ชัดเจนนัก ภาพจะไม่ให้รายละเอียดในการกระทำที่เบี่ยงเบนมากนัก เป็นภาพที่ถ่ายผ่านซี่ลูกกรงทำให้ภาพการกระทำเห็นได้ไม่ชัดเจน และยังนำเสนอภาพนั้นในระยะเวลาเพียงเล็กน้อยด้วย

- รายการเปิดอกเป็นอีกรายการหนึ่งที่มีภาพเหตุการณ์จำลองเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอด้วย ซึ่งในการนำเสนอตอนของสุริยัน คักดีไธสงนั้นมีฉากที่ทำให้เห็นภาพไม่ชัดเจนคือในฉากที่มีการฆ่า ภาพละครทำให้ผู้ชมมองเห็นเหตุการณ์โดยผ่านระเบียบบ้านที่เป็นซี่ลูกกรงทำให้เห็นรายละเอียดในการกระทำเพียงแค่เกิดการยิงบุคคล 2 คนเป็นภาพด้านหลังผู้ตายและในระยะไกลเท่านั้น

2.3 การใช้ตัวอักษรบรรยายได้ภาพ (เฉพาะสื่อโทรทัศน์)

ตัวอักษรบรรยายได้ภาพเพื่อชี้แจงหรือให้รายละเอียดในการเสนอภาพเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องนั้นพบในรายการเปิดอกและรายการละครแห่งชีวิตซึ่งมีละครเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอ ในการนำเสนอภาพจำลองเหตุการณ์ที่เป็นเรื่องของความประพฤติเบี่ยงเบนซึ่งมีความล่อแหลมต่อการเข้าใจผิดนั้นจะมีตัวอักษรบรรยายได้ภาพปรากฏขึ้นด้วยเสมอ เช่นในฉากที่มีการดมทินเนอร์ ภาพของการเล่นการพนัน

“ เป็นการแสดงไม่ควรทำเลียนแบบ เพราะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ”

“ ไม่ควรทำเลียนแบบ เพราะการพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ”

(รายการละครแห่งชีวิต , 26 พ.ย. 2536)

หรือในรายการเปิดอกที่นำเสนอเรื่องราวของสุริยัน คักดีไธสง ซึ่งมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในระดับที่รุนแรง ทำให้ตัวอักษรบรรยายได้ภาพปรากฏขึ้นมาเกือบตลอดทั้งรายการ ทั้งฉากที่เป็นละครและในขณะที่พิธีกรทำการสัมภาษณ์ นอกจากนี้จะเป็นคำเตือนผู้รับสารให้ทราบถึงความเหมาะสมในการรับชม ยังมีตัวอักษรที่ปรากฏขึ้นเพื่อบอกเจตนารมณ์ในการนำเสนอของรายการ และตัวอักษรที่ปรากฏขึ้นเพื่อบอกให้ทราบถึงสถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย

“ รายการนี้ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำแก่เยาวชน ”

“ รายการเปิดอกส่งเสริมให้คนในครอบครัวเชื่อว่า “ ทำดีต้องได้ดี ” ”

“ อดีตมือปืนรับจ้างที่กรรมวิ้งตามทัน ”

“ อดีตมือปืนรับจ้างผู้เปิดเผยด้านมืดของชีวิตใจ ”

(รายการเปิดอก ,27-28 มิ.ย. ,4-5 ก.ค. 2538)

2.4 การใช้คำพูดสรุปให้ข้อคิดเตือนใจและการย้ำเตือนผู้รับสาร

การนำเสนอบุคคลที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนนั้น ในเนื้อหาของทุกรายการทุกคอลัมน์ที่นำเสนอเรื่องราวของกรณีศึกษาทั้งสองจะมีการสอดแทรกการให้ข้อคิดเตือนใจผู้รับสารปรากฏอยู่ ไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำจากผู้ถูกสัมภาษณ์ หรือจากพิธีกรและคอลัมน์สตีกก็ตาม ซึ่งการให้ข้อคิดที่ปรากฏในการนำเสนอจะเป็นข้อคิดที่ได้จากผู้ถูกสัมภาษณ์ ในขณะที่ผู้ส่งสารคือพิธีกรจะเป็นผู้สรุปประเด็นด้วยการให้ข้อคิดเตือนใจเช่นกันดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วในกลยุทธ์ในการนำเสนอจากการปิดประเด็น

“ การพนันอย่าได้คิดเล่น ถ้าเป็นไปได้อย่าเล่นเลยยิ่งดี เพราะมันมีช่วงอยากได้ถ้าติดไปแล้วทำใจได้เลยว่าบ้านจะต้องแตก เพราะว่าโจรปล้นก็ยังเหลือบ้าน ไฟไหม้ก็ยังเหลือที่ซึ่งการเสียพนันไม่มีอะไรเหลือเลย แม้แต่ชีวิตบางครั้งก็ไม่เหลือ ”

(รายการละครแห่งชีวิต ,26 พ.ย. 2536)

2.5 การใช้บทสนทนาในลักษณะชี้แจงเพื่อป้องกันและแก้ไขการเข้าใจผิดจากการนำเสนอ

การชี้แจงเพื่อการป้องกันและแก้ไขการเข้าใจผิดจากการนำเสนอ นั้น พบว่าปรากฏอยู่ในเนื้อหาของรายการที่นำเสนอประเด็นของสุรียัน ศักดิ์โธสง ซึ่งพิธีกรจะทำหน้าที่ในการชี้แจงเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสาร และเพื่อแสดงเจตนารมณ์ในการนำเสนอให้ผู้รับสารได้ทราบอย่างชัดเจนจากการที่พิธีกรได้เน้นย้ำถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอก่อนเข้าสู่การสัมภาษณ์ทุกครั้งดังที่พบในบางรายการ หรือการที่พิธีกรได้ใช้คำถามย้ำถึงจุดประสงค์ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้มาเปิดเผยเรื่องราวของตนเองก่อนการซักถาม และให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้ยืนยันเจตนารมณ์และชี้แจงเหตุผลในการเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง

พิธีกร : คุณสุรียันทำไมสมัครใจที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตัวเอง

สุรียัน : เพราะผมคิดว่าคงจะเป็นประโยชน์บ้างพอสมควร ที่ผ่านมามีบางครั้งมันก็มีโอกาสที่จะเสนอให้ใครรู้ ในรูปแบบของหนังสือที่ผมเขียน อยู่นะ แต่อยากจะให้มันได้แพร่ขยายในด้านสื่อโทรทัศน์ที่มองเห็นเป็นรูปธรรม

พิธีกร : นำเสนอเพื่อที่จะให้คนได้ดูว่าเป็นอุทาหรณ์ว่าอันนี้ไหมครับ

สุรียัน : ครับ อย่าได้เอาเยี่ยงอย่าง เพราะมันเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี

(รายการสี่ท่มสแควร์ ,10 พ.ค. 2536)

2.6 การใช้ภาษาหรือการเน้นตัวอักษรในการนำเสนอ (สื่อสิ่งพิมพ์)

การใช้ภาษาหรือการเน้นตัวอักษรเป็นวิธีการที่ให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าวของสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งการใช้ตัวอักษรที่แตกต่างจากตัวอักษรปกติหรือการใช้คำซึ่งให้ความรู้สึกสะเทือนใจได้นั้นเป็นการเรียกร้องความสนใจของผู้รับสารให้ต่อประเด็นนั้นๆ เช่น

“ชีวิตผมที่ผ่านมาแต่ชั่วช้าสารเลวเป็นตราบาปอันน่าขยะแขยง” (คอลัมน์ ดาราพาเรด, นสพ. ไทยรัฐ, 11 ม.ค. 2537)

“ผมตั้งปณิธานไว้ว่าจะขอเอาดีบนทางซั้วนี้ให้ได้” (คอลัมน์ ลัมแล้วลูก, นิตยสารผู้หญิงวันนี้, พ.ย. 2535)

“เราจะไปปิดทองให้คุค” (คอลัมน์ WHY THIS BOOK, นิตยสาร AFTER WORK, ส.ค. 2537)

จากการวิเคราะห์พบว่าในการเน้นหรือให้น้ำหนักในประโยคหรือคำในคอลัมน์ต่างๆ นั้น จะเป็นคำหรือประโยคที่แสดงถึงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น “อันธพาล” , “คุค” เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารจะให้ความสำคัญในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนมากกว่าในประเด็นอื่นๆ ซึ่งถูกบอกเล่าด้วยตัวอักษรธรรมดา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบการเน้นในประโยคหรือคำที่แสดงถึงพฤติกรรมการกลับใจด้วยเช่นกัน ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในตอนท้ายของการนำเสนอเพื่อแสดงถึงการกลับใจหรือการให้ข้อคิดของผู้ถูกนำเสนอ หรือตั้งคำถามกับผู้รับสารว่าควรจะให้โอกาสในการอยู่ร่วมในสังคมหรือไม่ จะเห็นได้ว่าผู้ส่งสารเน้นในประเด็นของการกลับใจและให้โอกาสเช่นกัน เพราะมักจะเป็นประเด็นสรุปด้วยอักษรอันแตกต่างไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการเน้นในประเด็นนี้ก็มียุทธศาสตร์สำคัญด้วยเช่นกัน

3. การใช้กลยุทธ์ด้านเนื้อหาด้วยการแยกตัวบุคคลและความประพฤติเบี่ยงเบนออกจากกัน

จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้นำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มและสุริยัน ตักดีโรส นั้น จะพบว่ามีกรแยกความประพฤติและตัวบุคคลออกจากกันในกรณีของหนู เชิญยิ้ม โดยความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตยังคงเป็นภาคของ “ผู้ร้าย” ซึ่งจะนำเสนอประเด็นนี้ในลักษณะที่ต้องการให้ผู้รับสารเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี,ไม่ควรทำตามหรือ “ไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง” ในขณะที่ตัวบุคคลจะถูกนำเสนอในภาคของ “ผู้ที่กลับใจ” เป็นภาคที่ดีไม่มีภาพของผู้ร้ายอีกต่อไป และ

ภาคนี้เองที่ได้รับการชื่นชมและยกให้เป็นบุคคลที่ “เป็นแบบอย่าง” สำหรับบุคคลอื่นๆ หรือในการนำเสนอกรณีของสุริยัน ศักดิ์โรสงก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าการแยกภาคในอดีตกับปัจจุบันจะเป็นไปอย่างไม่ชัดเจนนัก ยังคงมีภาพของผู้ร้ายติดอยู่ในการนำเสนอ เนื่องด้วยความประพฤติดี เบี่ยงเบนระดับรุนแรงนี้สังคมยอมรับได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามในเนื้อหาที่ได้ทำการวิเคราะห์ก็ยิ่งปรากฏถึงการแยกตัวบุคคลออกมาจากความประพฤติดีในอดีตเพื่อให้สังคมให้โอกาสในการกลับตัวเป็นคนดีและกระตุ้นให้สังคมยอมรับในการกลับใจของบุคคลดังกล่าวด้วย แม้ว่าเนื้อหาที่ปรากฏในการนำเสนอจะไม่แสดงความชื่นชมหรือยกย่องในการกลับใจให้เห็นเลยก็ตาม แต่สุริยัน ศักดิ์โรสงยังคงได้สถานภาพของ “ตัวอย่าง” ที่ไม่ควรทำตามในเรื่องของความประพฤติดี เบี่ยงเบน และ “ตัวอย่าง” ที่ควรทำตามในเรื่องของการกลับใจ

การนำเสนอตัวอย่างในแบบของ “ผู้ร้ายกลับใจ” ที่ปรากฏในสื่อมวลชนที่ได้ทำการวิเคราะห์นั้น จะเห็นได้ว่าเนื้อหาในประเด็นของความประพฤติดี เบี่ยงเบนในอดีตจะถูกนำเสนอมากที่สุด แทบจะเป็นประเด็นหลักในการหยิบยกมานำเสนอเลยทีเดียว แต่ผู้ส่งสารก็ไม่ละเลยที่จะนำเสนอในประเด็นของการยอมรับและให้โอกาสกับบุคคลเหล่านี้ด้วย ดังนั้น “ตัวอย่างหรือแบบอย่าง” ที่ได้จากการนำเสนอผู้ร้ายกลับใจจะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ แบบอย่างที่ไม่ควรทำตาม - ในภาคของผู้ร้าย (ในอดีต) และแบบอย่างที่ต้องทำตาม - ในภาคของผู้ที่กลับใจ (ในปัจจุบัน)

4. การเลือกให้สถานภาพคู่และเน้นคุณค่าหนึ่งมากกว่า

เป็นวิธีการหนึ่งในการนำเสนอบุคคลผู้มีความประพฤติดี เบี่ยงเบนที่กลับใจได้ ซึ่งในการนำเสนอโดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะทั้งสองอย่างนี้ปรากฏอยู่ด้วยกัน ในกรณีของสุริยัน ศักดิ์โรสงจะมีการให้สถานภาพในอดีตเป็นตัวนำ คือ “โจรกลับใจ” หรือ “อาชญากรกลับใจ” ซึ่งเป็นการให้สถานภาพคู่ที่ปรากฏในการนำเสนอ และความน่าสนใจของการกลับใจก็มีอิทธิพลต่อการเน้นในสถานภาพดังกล่าวเช่นเดียวกันกับความน่าสนใจของความประพฤติดี เบี่ยงเบนในอดีต ผู้วิจัยพบว่าแท้จริงแล้วการให้สถานภาพคู่เช่นนี้โดยตลอดกลับไม่ได้แสดงถึงการเน้นสถานภาพในอดีตเท่าใดนัก แต่กลับเป็นการให้คุณค่ากับการกลับใจมากกว่า พฤติกรรมของนักฆ่า หรือมือปืนรับจ้างเป็นเพียงแค่ออดีตเท่านั้น อย่างไรก็ตามการได้สถานภาพคู่ของผู้ร้ายกลับใจนั้นเป็นสถานภาพที่พบในการนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติดี เบี่ยงเบนระดับรุนแรงเช่นกรณีของสุริยัน ศักดิ์โรสงเท่านั้น ในขณะที่กรณีของหนู เชิญยิ้มที่เป็นตัวแทนของผู้มีความประพฤติดี เบี่ยงเบนระดับเบาจะไม่พบการให้สถานภาพเช่นนี้

5. การเข้ารหัสซ้ำ (Re-encoding)

นอกจากการใช้กลยุทธ์ในการป้องกันการเข้าใจผิดจากการนำเสนอแล้ว ยังพบว่าการแก้ไขการเข้าใจผิดของผู้รับสาร (ซึ่งเป็นปฏิกิริยาในทางลบจากผู้รับสารที่ผู้ส่งสารได้รับทราบ) อีกด้วย โดยผู้ที่ทำหน้าที่นี้คือนิตยสารในเครือของรายการสี่ท่อมแสดร์ที่ได้นำเสนอประเด็นของสุรียัน คักดีโฮสง ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากการนำเสนอของรายการสี่ท่อมแสดร์ไปแล้วนั่นเอง

“ ท่านที่ชมตั้งแต่ต้นคงจะเห็นว่าในรายการวันนั้น ผมพูดชัดเจนว่ามีได้มีเจตนาขอร้องคุณสุรียันให้เป็น “ฮีโร่” ขนาดถามว่า คุณคิดว่าตัวเองควรถูกประหารไหม” นั้นไม่ได้เป็นคำถามที่สร้างขึ้นเพื่อ “ฮีโร่” คนไหนเลยในโลกนี้” (คอสมันนบก.บท. ,นิตยสารวาไรตี้ ,เดือนมิ.ย. 2536)

จะเห็นได้ว่าเมื่อระดับความรุนแรงของพฤติกรรมเบี่ยงเบนเพิ่มขึ้น กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการนำเสนอก็เพิ่มขึ้นตามด้วย เช่นการชี้แจงเพื่อป้องกันและแก้ไขการเข้าใจผิดของผู้รับสารจากการนำเสนอ หรือการย้ำเตือนผู้รับสารถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอซึ่งพบในนิตยสารในเครือของรายการที่นำเสนอที่ต้องออกมากล่าวถึงกันอีกครั้ง ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการเข้ารหัสซ้ำ (Re-encoding) ของผู้ส่งสารนั่นเอง

(ข) การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจ

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในสื่อมวลชนนั้น ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการนำเสนอภาพลักษณ์ดังกล่าว ดังนี้

1. ความน่าสนใจของความประพตติเบี่ยงเบน
2. สถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกนำเสนอ
3. หลักการนำเสนอของรายการ/คอลัมน์
4. จุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสาร

1. ความน่าสนใจของความประพตติเบี่ยงเบน

ความน่าสนใจของความประพตติเบี่ยงเบนเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจ การนำเสนอเนื้อหาที่มีความเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคมที่

ปรากฏในสื่อมวลชนนั้นจะดึงดูดความสนใจของผู้รับสารได้เป็นอย่างดี และยังเนื้อหานั้นมีความเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคมมากเท่าใดเนื้อหานั้นจะได้รับความสนใจจากคนในสังคมมากเท่านั้น และความประพฤติเบี่ยงเบนระดับรุนแรงจะมีความน่าสนใจมากกว่าความประพฤติเบี่ยงเบนระดับเบา (Pamela J. Shoemaker และคณะ , 1984) ดังนั้นในกรณีของสุรียัน คักดีโธสงซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับรุนแรงนั้นจะได้รับความสนใจในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนมากกว่าประเด็นอื่นๆ แม้ว่าสัดส่วนเนื้อหาที่ปรากฏในคอลัมน์ WHY THIS BOOK จะให้ความสนใจกับประเด็นสถานภาพในปัจจุบันของสุรียัน คักดีโธสงก็ตาม แต่เนื้อหาที่ปรากฏในการนำเสนอ ยังคงเกี่ยวพันกับความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีต และการกล่าวถึงสถานภาพในปัจจุบันของสุรียัน คักดีโธสงคือการเป็นนักเขียนที่ถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตของตนเองนั้น ไม่อาจจะละเลยการกล่าวถึงความประพฤติเบี่ยงเบนได้เลย แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอเรื่องราวของสุรียัน คักดีโธสงในคอลัมน์นี้จะเน้นสถานภาพในปัจจุบันก็ตาม แต่ความน่าสนใจของเนื้อหา กลับอยู่ที่ความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตซึ่งเป็นความประพฤติเบี่ยงเบนระดับรุนแรงที่ถูกดึงเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพในปัจจุบัน ดังนั้นการนำเสนอประเด็นของสุรียัน คักดีโธสงนั้นจะเห็นได้ว่าความน่าสนใจของเนื้อหาที่นำเสนอจะตกอยู่ที่เรื่องความประพฤติเบี่ยงเบนอย่างชัดเจน

สัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบาที่ปรากฏในรายการและคอลัมน์ที่ได้ทำการวิเคราะห์นั้น รายการละครแห่งชีวิตและคอลัมน์ดาราทะไรดีให้ความสำคัญในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตมากที่สุด และแม้ว่ารายการสี่มุมสแควร์ให้ความสำคัญกับสถานภาพในปัจจุบันของหนู เชิญยิ้มมากที่สุด แต่จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่นำเสนอพบว่าประเด็นที่น่าสนใจมากที่สุดกลับเป็นประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตซึ่งดูเหมือนจะถูกเปิดเผยเป็นครั้งแรกในรายการนี้ แม้ว่าสัดส่วนที่ถูกนำเสนอจะน้อยกว่าสถานภาพในปัจจุบันก็ตาม แสดงให้เห็นว่าความน่าสนใจของประเด็นนำเสนอของหนู เชิญยิ้มไม่ใช่เพียงสถานภาพปัจจุบันของการเป็นตลกน้องใหม่เท่านั้น แต่เรื่องราวในอดีตซึ่งเป็นความประพฤติเบี่ยงเบนของตลกน้องใหม่คนนี้ทำให้ประเด็นของหนู เชิญยิ้มมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อาจเรียกได้ว่าสถานภาพในปัจจุบันเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจในการดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร แต่ประเด็นเรื่องราวในอดีตจะทำให้การนำเสนอมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นความน่าสนใจของความประพฤติเบี่ยงเบนของหนู เชิญยิ้มและสุรียัน คักดีโธสงนั้นจะกลายเป็น “จุดขาย” หนึ่งของรายการด้วย แม้ว่าจะระดับของความประพฤติเบี่ยงเบนจะแตกต่างกัน แต่ในประเด็นที่มีความเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคมจะสร้างความน่าสนใจให้กับประเด็นนั้นได้ในทันที ยิ่งเบี่ยงเบนมากเท่าใดยิ่งมีความน่าสนใจมากเท่านั้น

อีกประการหนึ่งคือซึ่งเป็นธรรมเนียมของสื่อมวลชนคือ สื่อมวลชนจะเสนอเรื่องราวเดียวกันที่อยู่ในความสนใจของประชาชน (current issues) เพราะฉะนั้นถ้ารายการแรกนั้นเนื้อหาบางส่วนไปแล้ว รายการหลังๆ ก็ต้องหาจุดแตกต่างมานำเสนอเพื่อไม่ให้ซ้ำซากกับรายการที่ได้นำเสนอไปแล้ว ซึ่งข้อนี้ก็จะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่กำหนดสัดส่วนการนำเสนอ

2. สถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกสัมภาษณ์

สถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอ ในกรณีของหนู เชิญยิ้มซึ่งเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีของคนในสังคมจึงถูกนำเสนอเรื่องราวโดยดึงเอาสถานภาพในปัจจุบันมานำประเด็นที่ต้องการนำเสนอในรายการสัปดาห์สแควร์ได้นำเสนอโดยที่ประเด็นเนื้อหาชีวิตในปัจจุบันมีสัดส่วนในการนำเสนอมากที่สุด ซึ่งสถานภาพในปัจจุบันของหนู เชิญยิ้มเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจมากกว่าประเด็นของบุคคลธรรมดาในสังคมอยู่แล้ว ดังนั้นการนำเสนอเรื่องราวของ “ดารา” นั้นจึงถูกใช้สถานภาพในปัจจุบันคือความเป็น “ดารา” เป็นจุดขายหลัก และในการนำเสนอเรื่องราวของหนู เชิญยิ้มในรายการและคอลัมน์ที่ได้ทำการวิเคราะห์นั้น พบว่าจะเป็นการนำเสนอโดยให้ภาพในปัจจุบันเป็นตัวนำเข้าสู่ประเด็นที่นำเสนอ แม้ว่าเนื้อหาในรายการละครแห่งชีวิตและคอลัมน์ดาราพาเหรดจะให้ความสำคัญกับประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตมากที่สุด แต่ยังคงปรากฏสถานภาพปัจจุบันเป็นตัวนำเข้าสู่ประเด็นเนื้อหาทั้งหมดอยู่ดี แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าสถานภาพในปัจจุบันจะไม่ใช่วิธีนำเสนอที่มีสัดส่วนเนื้อหามากที่สุดในการนำเสนอเรื่องราวของผู้มีความประพฤติเบี่ยงเบนที่กลับใจได้ แต่ก็ยังเป็นสถานภาพสำคัญที่มีความน่าสนใจสำหรับการนำเสนอผู้ที่มีชื่อเสียงดังเช่นกรณีของหนู เชิญยิ้ม ซึ่งสื่อมวลชนที่นำเสนอไม่อาจมองข้ามการหยิบเอาสถานภาพปัจจุบันมาเป็น “จุดขาย” ได้เลย

ในขณะที่การนำเสนอประเด็นความเบี่ยงเบนของผู้ที่มีสถานภาพในปัจจุบันซึ่งเป็นที่รู้จักของสังคมไม่มากนัก มีผลทำให้สถานภาพในปัจจุบันไม่เป็นที่น่าสนใจเท่ากับสถานภาพในอดีตดังเช่นกรณีของสุรียัน คักดีไธสง ดังที่พบในการศึกษาสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอประเด็นของสุรียัน คักดีไธสงนั้น สถานภาพในปัจจุบันจะเป็นประเด็นที่มีสัดส่วนในการนำเสนอน้อยกว่าในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบน แม้ว่าในคอลัมน์ WHY THIS BOOK จะนำเสนอโดยให้สัดส่วนของสถานภาพปัจจุบันมากที่สุดก็ตาม แต่ความน่าสนใจกลับไม่ได้อยู่ที่ความเป็น “นักเขียน” เท่าใดนัก เนื่องจากว่าความเป็น “นักเขียน” นั้นยังไม่น่าสนใจเท่ากับการเป็น “นักเขียนซึ่งเป็นอดีตนักฆ่า” ซึ่งเป็นสถานภาพปัจจุบันที่ไม่อาจสลัดคราบของอดีตออกไปได้นั่นเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสถานภาพปัจจุบันที่ไม่มีแรงดึงดูดความสนใจของผู้รับสารได้เพียงพอ นั้นจะถูกกลืนทอดทิ้งสัดส่วนการนำเสนอด้วยประเด็นอื่นๆ ที่มีความน่าสนใจมากกว่า

อย่างไรก็ตามสถานภาพในปัจจุบันของสุริยัน คักดีไธสงนั้นก็เป็นที่น่าสนใจได้อีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้เนื้อหาส่วนนี้มีสัดส่วนในการนำเสนอมากกว่าประเด็นอื่น เนื่องจากสถานภาพในปัจจุบันของสุริยัน คักดีไธสงนั้นค่อนข้างจะเป็นเรื่องที่มีความแปลกประหลาดสำหรับผู้ที่มีความประพฤติดีเปี่ยมในอดีตนั่นคือ อดีตนักฆ่าน้อยคนนักที่จะก้าวเข้ามาเป็นนักเขียนนั่นเอง

3. หลักการนำเสนอของรายการ/คอลัมน์

หลักการนำเสนอของรายการหรือคอลัมน์ที่ได้นำเสนอกรณีศึกษาทั้งสองนั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องในการกำหนดสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอ จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในการนำเสนอของรายการและคอลัมน์ต่างๆ นั้น พบว่ารายการที่มีหลักการนำเสนอในเรื่องผลของการกระทำอย่างเช่นรายการเปิดอกที่นำเสนอประเด็นของสุริยัน คักดีไธสงนั้น จะนำเสนอประเด็นผลกระทบหรือผลของการกระทำเป็นหลัก หรือในรายการละครแห่งชีวิตที่นำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มนั้นเป็นรายการที่มีหลักการนำเสนอในเรื่องของการต่อสู้ชีวิตจนประสบความสำเร็จ จึงพบว่ารายการนี้ได้นำเสนอประเด็นของการต่อสู้กับความประพฤติที่ไม่ดีในชีวิตของหนู เชิญยิ้มเป็นหลัก หรือในคอลัมน์ WHY THIS BOOK ซึ่งชื่อคอลัมน์นั้นก็บอกลถึงเนื้อหาที่จะปรากฏในคอลัมน์ได้อย่างชัดเจนแล้ว จะต้องเป็นการนำเสนอความเป็นมาของหนังสือและนักเขียน ดังนั้นประเด็นของสุริยัน คักดีไธสงในคอลัมน์นี้จึงเป็นการนำเสนอเรื่องของการเป็นนักเขียนและหนังสือที่เขียนเป็นหลัก ในขณะที่รายการประเภทวาไรตี้ อย่างเช่นรายการสี่มุมสแควร์นั้น หลักการนำเสนอจะมีความหลากหลาย ทำให้ไม่สามารถทำนายประเด็นในการนำเสนอได้จากลักษณะของรายการได้ ขึ้นอยู่กับความน่าสนใจในเรื่องราวหรือตัวบุคคลว่าอยู่ที่ประเด็นใด ณ ช่วงเวลานั้น ดังที่เราจะเห็นได้ว่ารายการประเภทนี้นักจะนำเสนอบุคคลหนึ่งๆ ได้มากกว่า 1 ครั้ง แต่ในประเด็นที่แตกต่างกันนั่นเอง จึงพบว่าการนำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มและ สุริยัน คักดีไธสง จะมีความแตกต่างกันตามความน่าสนใจในตัวบุคคลและเรื่องราว ดังนั้นหลักการนำเสนอที่หลากหลายเช่นนี้ทำให้สัดส่วนเนื้อหาที่ปรากฏในการนำเสนอมีน้ำหนักในประเด็นที่น่าสนใจในเวลานั้นมากที่สุด

ดังนั้นหลักการนำเสนอของรายการและคอลัมน์นั้นจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดประเด็นเนื้อหาและสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอว่าจะให้สัดส่วนในประเด็นใดมากน้อยตามหลักการนำเสนอตนเอง

4. จุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสาร

จุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสารนั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดประเด็นและสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอด้วย จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในรายการและคอลัมน์ต่างๆ ที่ได้นำเสนอประเด็นของหนู เชิญยิ้มและสุริยัน คักดีโรสกันนั้น จะปรากฏจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสารสอดแทรกอยู่ให้เห็นอย่างชัดเจนในรูปแบบของการชี้แจงเจตนาและจุดมุ่งหมายในการนำเสนอหรือการให้ข้อคิดต่างๆ กับผู้รับสาร และจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสารที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบต่างๆ ของการนำเสนอให้ผู้รับสารทราบนั้น จะเป็นตัวบ่งชี้ให้ผู้รับสารทราบว่า ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารได้รับประโยชน์ใดจากการนำเสนอและจะปรากฏประเด็นใดในการนำเสนอบ้าง ซึ่งสัดส่วนของเนื้อหาประเด็นต่างๆ ในการนำเสนอจะถูกกำหนดจากจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารนั่นเอง

อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการกำหนดสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอ นั้น ไม่อาจจะวิเคราะห์แยกขาดจากกันได้อย่างชัดเจน เนื่องจากว่าปัจจัยหนึ่งๆ นั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยลำพัง แต่ทว่าจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ นั้น ต่างก็มีผลต่อกันและกันด้วยจึงทำให้เกิดสัดส่วนเนื้อหาที่แตกต่างกันไปในการนำเสนอ

2. สัดส่วนของเนื้อหาในการนำเสนอ

สัดส่วนของเนื้อหาในการนำเสนอของแต่ละรายการหรือแต่ละคอลัมน์นั้นเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ผู้ส่งสารใช้ในการให้ความสำคัญกับประเด็นเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารกับผู้รับสาร จะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าแต่ละรายการหรือคอลัมน์นั้นต้องการให้ความสำคัญในประเด็นใดหรือเรื่องราวใดมากที่สุด และในประเด็นใดที่ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก นอกจากนั้นสัดส่วนของเนื้อหาสามารถบอกถึงจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของรายการหรือคอลัมน์นั้นๆ ได้อีกด้วย

ปริมาณเนื้อหาหรือเวลาที่ใช้ในการนำเสนอในรายการหรือคอลัมน์ต่าง ๆ นั้นเป็นคุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่จะบอกถึงการให้ความสำคัญต่อประเด็นใดของผู้ส่งสาร จากการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์ซึ่งมีเวลาที่ใช้ในการนำเสนอในประเด็นต่างๆ เป็นตัวบอกถึงการให้ความสำคัญต่อประเด็นนั้น ในขณะที่ปริมาณเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นตัวบอกถึงการให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆ ของสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่ารายการและคอลัมน์ต่างๆ ที่ได้ทำการวิเคราะห์จะเน้นในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนมากที่สุด โดยเป็นการให้ปริมาณเนื้อหาและเวลาในประเด็นนี้มากที่สุด

อย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญในประเด็นเนื้อหาระหว่างสองกรณีศึกษาและรายการต่าง ๆ ก็ยังมีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอตามปริมาณเนื้อหาและเวลาที่นำเสนอในรายการและคอลัมน์ต่าง ๆ ที่ได้ทำการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1) เน้นในประเด็นของความประหลาดประหลาด

ความประหลาดประหลาดของผู้ถูกนำเสนอทั้งสองกรณีเป็นประเด็นที่ถูกเน้นหรือให้ความสำคัญมากที่สุด จากการวิเคราะห์พบว่ารายการเปิดอก, รายการสัทึมสแควร์, รายการละครแห่งชีวิต, คอลัมน์ล้มแล้วลุก, คอลัมน์ดาราทาพร มีสัดส่วนในการนำเสนอประเด็นนี้มากที่สุด

เปิด	สัมภาษณ์ ปัจจุบัน	สัมภาษณ์ อดีต, สาเหตุ	ละครช่วงประหลาด ประหลาด	สัมภาษณ์ ช่วง ประหลาด ประหลาด	ละครช่วงประหลาด ประหลาด	สัมภาษณ์ต่อ ถึงการกลับ ใจ	ปิด
------	----------------------	-----------------------------	----------------------------	--	----------------------------	---------------------------------	-----

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนที่นำเสนอในประเด็นความประหลาดประหลาดจากการวิเคราะห์ปริมาณเนื้อหาและเวลาที่ใช้แล้ว จะพบว่าเป็นประเด็นที่ถูกนำเสนอมากที่สุด แม้ว่าจะมีการนำเสนอในประเด็นอื่นบ้างแต่สัดส่วนในการนำเสนอจะลดน้อยลงไป เนื่องจากการนำเสนอผู้ที่มีความประหลาดประหลาดนั้น ประเด็นที่น่าสนใจมากที่สุดจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความประหลาดประหลาด

2) เน้นในประเด็นของบทบาทในปัจจุบัน

การเน้นในประเด็นของบทบาทในปัจจุบันนั้น พบในเนื้อหาที่ถูกนำเสนอในคอลัมน์ WHY THIS BOOK ซึ่งเรื่องราวของการเข้าสู่การเป็นนักเขียนของสุริยัน และประเด็นของการก้าวเข้าสู่อาชีพนักเขียนเป็นประเด็นที่ผู้เขียนให้ความสำคัญในการนำเสนอมากที่สุด โดยได้ปูพื้นในเรื่องอดีตของการเป็นมือปืนรับจ้างของสุริยันเพียงเล็กน้อย แล้วจึงเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการนำเสนอคือ เรื่องของการเข้าสู่การเป็นนักเขียน

เปิด	สาเหตุ	อดีต	การเข้าสู่อาชีพนักเขียนภายหลังการกลับใจ	ปิด
------	--------	------	---	-----

เนื้อหาในส่วนที่ไม่ถูกให้ความสำคัญนั้นเท่าใดนักคือ เรื่องราวในอดีตของการเป็นมือปืนรับจ้าง สาเหตุและผลกระทบที่ได้รับจากการกระทำชั่วนั้น ไม่ถูกกล่าวถึงสักเท่าใดนัก โดยผู้เขียนได้กล่าวถึงในส่วนนี้เพียงเล็กน้อย ซึ่งการกล่าวถึงเรื่องราวในอดีตเพียงแค่ว่าความให้ทราบถึงความเป็นมาด้วยเนื้อหาสั้นๆ นั้น อาจเนื่องมาจากผู้เขียนไม่ได้ตั้งใจที่จะนำเสนอในประเด็นนี้เป็นหลัก แต่ต้องการเน้นในประเด็นของการเป็นนักเขียนซึ่งเป็นสถานภาพในปัจจุบันมากกว่า ซึ่ง concept ของคอลัมน์นี้จะเป็นตัวกำหนดเนื้อหาที่ต้องการเน้นในการนำเสนอด้วย

3) นำเสนอความประพุดิเบี่ยงเบนและบทบาทในปัจจุบันในสัดส่วนเท่ากัน

การให้สัดส่วนทั้งสองประเด็นใกล้เคียงกันนั้นพบในรายการสัปดาห์สุดสัปดาห์ในการนำเสนอเรื่องราวของหนู เชิญยิ้ม ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ถึงเรื่องราวความเป็นมาก่อนจะมาเป็นสมาชิกตลกคณะเชิญยิ้ม

เปิด	สัมภาษณ์ ปัจจุบัน	สัมภาษณ์ ช่วงประพุดิ เบี่ยง เบน	สัมภาษณ์ อดีตที่ไม่ เบี่ยง เบน	สัมภาษณ์ ปัจจุบัน	ปิด
------	----------------------	---------------------------------------	--------------------------------------	----------------------	-----

เนื้อหาสาระในการสัมภาษณ์นั้น จะเห็นได้ว่าเนื้อหาที่ถูกให้ความสำคัญหรือสิ่งที่ถูกเน้นมีสัดส่วนเท่ากันในสองประเด็น คือสถานภาพในปัจจุบันของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยการนำเสนอเรื่องราวในอดีตของผู้ถูกสัมภาษณ์ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความประพุดิเบี่ยงเบน ผู้ส่งสารไม่ได้เน้นประเด็นเรื่องความประพุดิเบี่ยงเบนเพียงอย่างเดียว แต่แบ่งช่วงหนึ่งเป็นการสัมภาษณ์ถึงอดีตที่ไม่เกี่ยวข้องกับความประพุดิเบี่ยงเบน คือการเข้าสู่อาชีพลิเกของผู้ถูกสัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์เองก็ไม่ได้พูดถึงในรายละเอียดในบางเรื่องของการประพุดิเบี่ยงเบนมากนัก ในขณะที่ผู้สัมภาษณ์ก็ได้สัมภาษณ์เจาะลึกในเรื่องของความประพุดิเบี่ยงเบนนั้นด้วยเช่นกัน ซึ่งผู้ส่งสารคงทำการกำหนดประเด็นเนื้อหาให้เน้นในเรื่องของปัจจุบัน ไม่ได้ต้องการเน้นในประเด็นของความประพุดิเบี่ยงเบนเท่าใดนัก แต่เนื่องจากเรื่องราวดังกล่าวเกี่ยวข้องกันอยู่กับประเด็นอื่นๆ จึงมีการพูดถึงในระดับหนึ่งเท่านั้น

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าสัดส่วนในการนำเสนอของทั้งสองกรณีศึกษามีความแตกต่างกันด้วย ในกรณีของหนู เชิญยิ้ม แม้ว่าประเด็นของความประพุดิเบี่ยงเบนจะถูกให้ความสำคัญมากที่สุด แต่ผู้ส่งสารจะนำเสนอประเด็นบทบาทในปัจจุบันด้วย และในบางรายการปรากฏว่าสัดส่วนในการนำเสนอประเด็นทั้งสองใกล้เคียงกัน หรือในกรณีของสุรียัน ตักดีไรสงก็

ยังมีบางคอลัมน์ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทในปัจจุบันมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้เปรียบเทียบสัดส่วนเนื้อหาตามตารางแสดงภาพรวมของเนื้อหาที่รายการต่าง ๆ ได้ทำการนำเสนอไว้ดังนี้

รายการ / คอลัมน์	อดีต				ปัจจุบัน
	สาเหตุค. เบี่ยงเบน	ค. ประพฤติ เบี่ยงเบน	ผลที่ได้รับ/ การให้ข้อคิด	อื่นๆ	ชีวิตภายหลังการกลับใจ / การประสบความสำเร็จ
หนู เชิญยิ้ม					
- ละครแห่งชีวิต	*	*****	*		***
- สี่ท่มสแควร์	*	**		**	*****
- คอลัมน์ดาราทาเฮอร์ด	**	*****	*		
สุริยัน ศักดิ์โธสง					
- เปิดอก	*	****	*****		
- สี่ท่มสแควร์	**	*****	**		*
- คอลัมน์ลัมแล้วลูก	**	****	*		***
- ค. WHY THIS BOOK	*	*	*		*****

* แทนปริมาณเนื้อหาและระดับเวลาที่รายการและคอลัมน์ต่าง ๆ ได้นำเสนอในแต่ละประเด็น

จากการวิเคราะห์สัดส่วนของเนื้อหาในการนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับเบาเช่นกรณีของหนู เชิญยิ้ม นั้น รายการละครแห่งชีวิตและคอลัมน์ดาราทาเฮอร์ดมีการนำเสนอในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนในอดีตมากที่สุด โดยที่รายการสี่ท่มสแควร์นำเสนอในประเด็นของสถานภาพภายหลังการกลับใจมากที่สุด และสัดส่วนเนื้อหาในการนำเสนอผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในระดับรุนแรงเช่นกรณีของสุริยัน ศักดิ์โธสง นั้น รายการเปิดอก, รายการสี่ท่มสแควร์ และคอลัมน์ลัมแล้วลูกนำเสนอในประเด็นของความประพฤติเบี่ยงเบนมากที่สุด ส่วนคอลัมน์ WHY THIS BOOK นั้น นำเสนอในประเด็นของสถานภาพภายหลังการกลับใจมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามสถานภาพภายหลังการกลับใจของหนู เชิญยิ้มจะได้รับการกล่าวถึงมากกว่าของสุริยัน ศักดิ์โธสง

1. การนำเสนอแตกต่างจากบุคคลทั่วไป

ผู้วิจัยพบว่าการนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจที่ปรากฏในรายการที่ได้วิเคราะห์ไปนั้นมีแตกต่างจากบุคคลทั่วไป การเปิดประเด็นด้วยการบอกถึงวัตถุประสงค์ในการนำเสนออย่างชัดเจนว่าเป็นบทเรียนและข้อเตือนใจไม่ให้ประพฤติดังเดิม, หรือการปิดประเด็นด้วยการตอกย้ำถึงประโยชน์และจุดมุ่งหมายในการนำเสนออีกครั้ง, และการใช้เทคนิคต่างๆ ในการนำเสนอภาพที่ล่อแหลมในรายการโทรทัศน์ รวมถึงการสอดแทรกระหว่างการนำเสนอและการสร้างบรรยากาศด้วย ซึ่งกลยุทธ์ต่างๆ เหล่านี้จะปรากฏอยู่ในการนำเสนอประเด็นของทั้งสองกรณีศึกษา ซึ่งเป็นการนำเสนอที่แตกต่างจากการนำเสนอประเด็นของบุคคลทั่วไปที่ไม่ปรากฏลักษณะเช่นนี้เลย

2. การนำเสนอแตกต่างจากกรณีของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนโดยทั่วไป

การนำเสนอประเด็นของผู้ร้ายกลับใจนี้ยังมีความแตกต่างจากกรณีของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนในกรณีอื่นๆ ที่ปรากฏในสื่อมวลชนอีกด้วย เนื่องจากกรณีของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนที่กลับใจแล้วหรือผู้ร้ายกลับใจนี้แม้จะจัดเป็นกรณีของผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน แต่ความแตกต่างอยู่ตรงที่กรณีที่ได้ทำการศึกษานี้เป็นผู้ที่กลับใจแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็ยังไม่สามารถจะจัดเข้าในประเภทของบุคคลปกติได้ เนื่องจากการมีอดีตที่เบี่ยงเบนหรือการมีอดีตที่น่าละอายนั้นถือเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนเช่นเดียวกัน (ปาริชาติ สุขุม, 2524) ดังนั้นการปรากฏในสื่อมวลชนของผู้ร้ายกลับใจนั้นย่อมต้องมีความแตกต่างจากกรณีต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว แม้ในปัจจุบันจะไม่มี ความประพฤติเบี่ยงเบนดังเช่นในอดีตอีกก็ตามแต่ประเด็นของผู้ร้ายกลับใจยังคงเป็นประเด็นที่มีความล่อแหลมในการนำเสนออยู่ดี จึงพบเนื้อหาที่อ้างถึงการยกให้เป็นอุทาหรณ์เป็นข้อคิดเตือนใจ เป็นตัวอย่างอีกรูปแบบหนึ่งสำหรับบุคคลอื่นๆ ในสังคม

บทที่ 5

การวิเคราะห์กระบวนการเข้ารหัสของผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสารที่ทำหน้าที่ในการเข้ารหัสสารเพื่อสร้างความเข้าใจในความหมายของสารให้เกิดกับผู้รับสาร ผู้ส่งสารที่ทำหน้าที่ในการสื่อสารมวลชนนั้นจะมีจำนวนมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป เช่นในการสื่อสารผ่านสื่อโทรทัศน์นั้นผู้ส่งสารคือ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ผู้ควบคุมการผลิต พิธีกร ฯลฯ จากเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมานั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตเนื้อหาเหล่านั้น คือ

1. ผู้เขียนบท, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ และพิธีกร รายการเปิดอก ตอน สุริยัน ศักดิ์ไธสง
2. ผู้ทำข้อมูล , ผู้เขียนบท ,ผู้ควบคุมการผลิตละคร, ผู้ควบคุมการผลิตรายการ และพิธีกร รายการละครแห่งชีวิต ตอน หนู เชิญยิ้ม
3. ผู้เขียนบท , ผู้ควบคุมการผลิตรายการ รายการสี่ทุ่มสแควร์ ตอน หนู เชิญยิ้ม และตอน สุริยัน ศักดิ์ไธสง
4. ผู้เขียนคอลัมน์ดาราวาเรต

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยแบ่งเป็น 6 ประเด็นซึ่งจะทำให้สามารถตรวจสอบกับกลยุทธ์ที่ปรากฏในเนื้อหาที่วิเคราะห์มาแล้วได้ว่าตรงกับจุดมุ่งหมายในการนำเสนอของผู้ส่งสารหรือไม่, ทศนคติที่มีผลต่อการเลือกนำเสนอเนื้อหาและวิธีการในการนำเสนอ และทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกประเด็นเนื้อหา ซึ่งทั้งสามประเด็นนี้มีความสำคัญต่อการผลิตและนำเสนอสารเป็นอย่างยิ่ง และเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้วิจัยสามารถจะสรุปเชื่อมโยงไปยังวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแบบผู้ร้ายกลับใจของสังคมไทยได้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ส่งสารจะครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายในการนำเสนอและความคาดหวังที่มีต่อผู้รับสาร
2. ทศนคติของผู้ส่งสารต่อการนำเสนอ
3. ลักษณะการผลิตงานของสื่อ
4. กลยุทธ์ด้านการเลือกเนื้อหา